www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

BIH 2.40 KM
USA 3.50 USD
Sverige 28.00 SEK
Slovenija 500.00 SIT
(2.09 EUR)
Македонија 75.00 ДЕН
Hrvatska 12.00 KN
Црна Гора 1.20 EUR

ISSN 0032-339-x
02867
9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

19. 1. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2867

ЧИК ПОГОДИ ГДЕ САМ!

КОФЕР СЛИКАРКЕ БАБЕТ

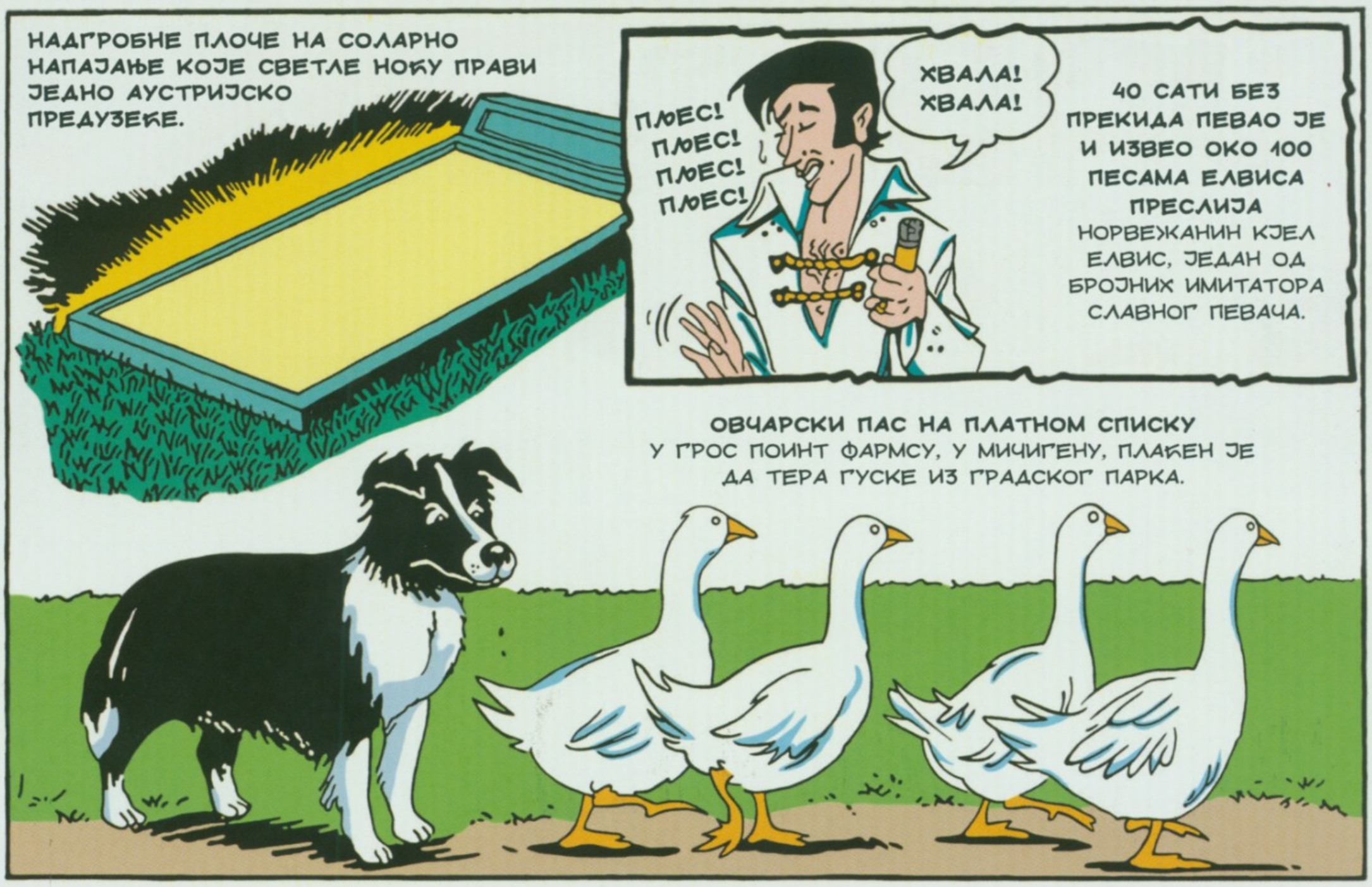

ЧОВЕК ИМА 44 ЧУЛА

За све од 7 до 107!

Веровали или не!

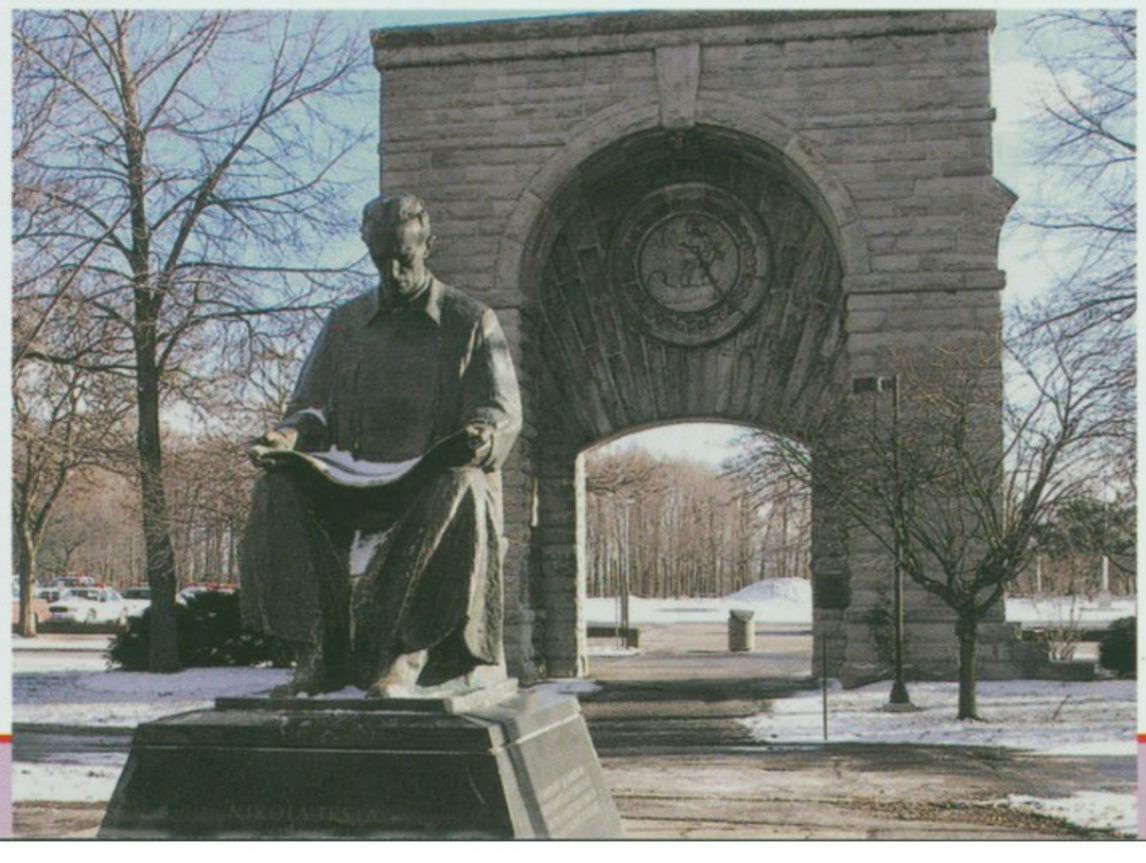
ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **способност** животиње да одашиље светлост зове се биолуминисценција. На пример, женка свица светли кад је спремна за парење ■

••• **палице** за хокеј на леду дугачке су од дршке до „пете" 135 центиметара. Закривљена страница дугачка је око 30 центиметара ■

••• **америчке** државе Аризона, Илиноис, Кентаки, Конектикат, Колорадо, Невада, Њујорк, Њу Џерси, Мичиген и Пенсилванија прогласиле су 10. јул Даном Николе Тесле ■

••• **у сваком** плућном крилу има око 300 милиона алвеола због чега плућа и делују сунђерасто. Кад мирује, одрасла особа удахне и издахне око 12 пута у току једног минута и тада у плућа унесе око пола литра ваздуха. После брзог трчања, човек може да удахне и издахне чак 60 пута и да сваки пут унесе више од два литра ваздуха ■

••• **око** две трећине телесне тежине човека чине мишићи којих има 640 ■

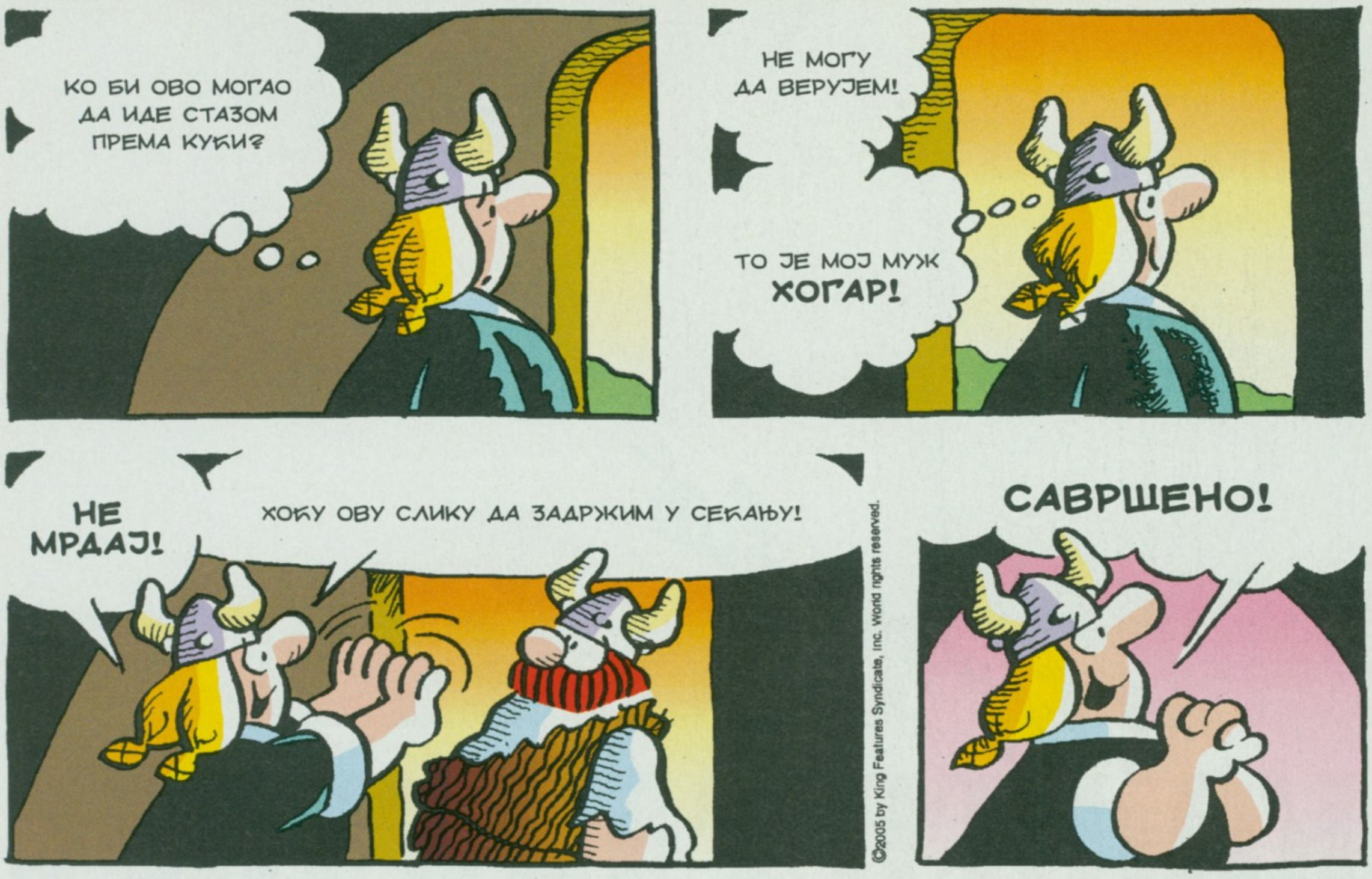

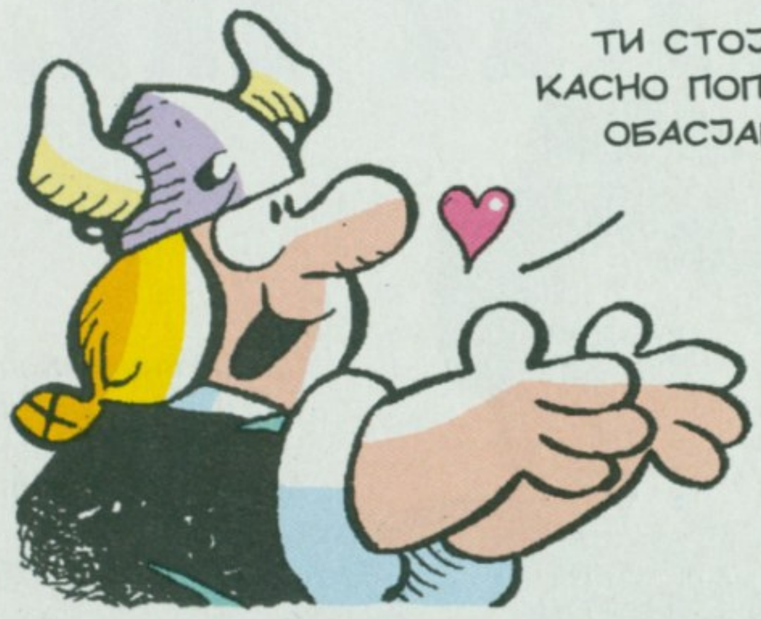
••• **Рудолф**, син последњег аустријског цара Фрање Јосифа, убио се 1889. године у дворцу Мајерлинг, његов млађи брат, надвојвода Максимилијан, цар Мексика, стрељан је у Мексику 1867. године, а најмлађи брат умро је на хаџилуку од тифуса, пијући воду из реке Јордан, док је синовац, надвојвода Франц Фердинанд, убијен у атентату у Сарајеву на Видовдан 1914. године ■

••• **Хипатија,** најумнија личност свог доба, живела је у Александрији од 370. до 415. године. Била је математичар, астроном, филозоф, писац и имала је своју школу ■

••• **према** најновијем статистичком истраживању, најлепша реч италијанског језика јесте реч amore (љубав), а на другом месту – мама, одлучили су испитаници ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

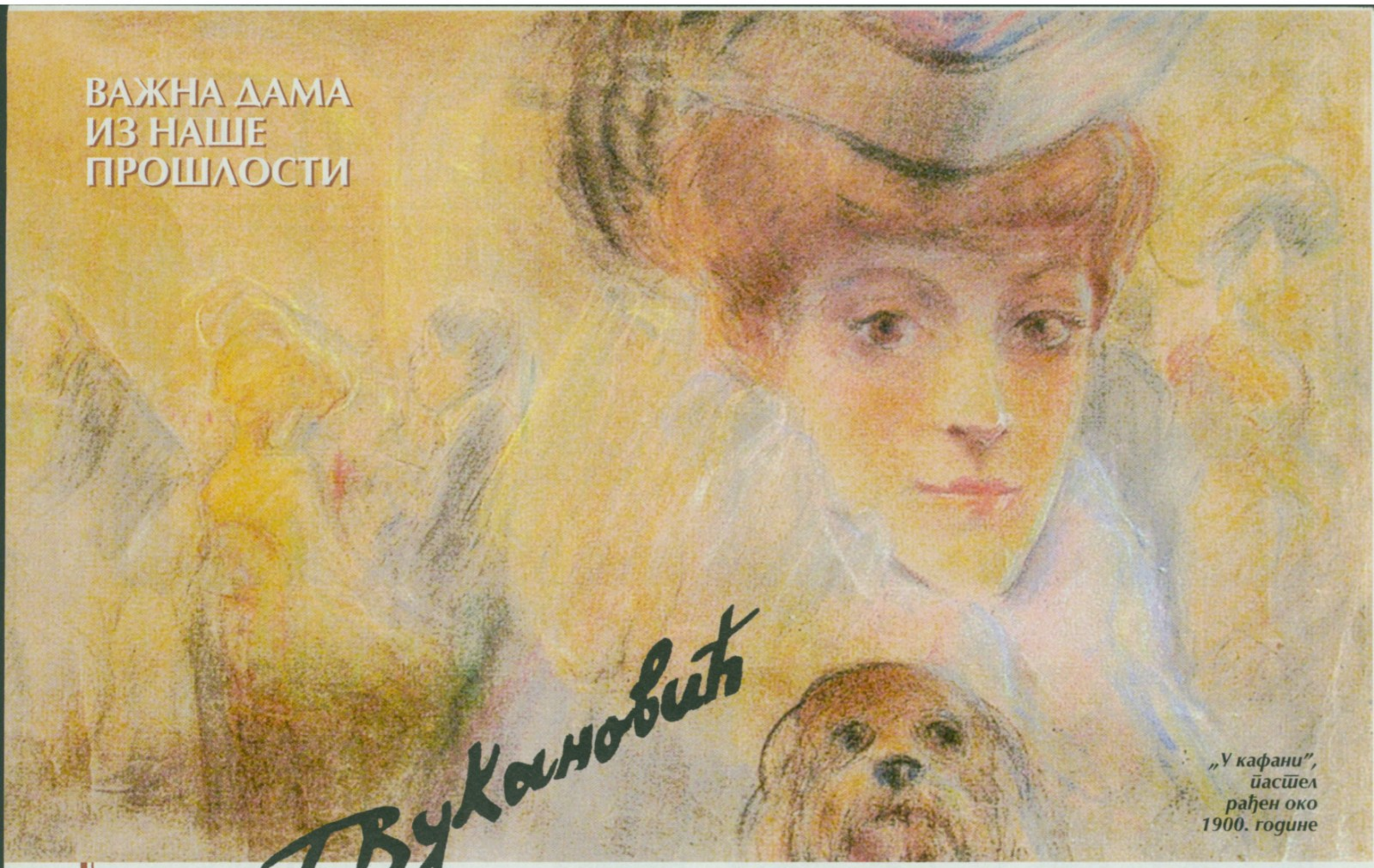

ВАЖНА ДАМА ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

„У кафани", пастел рађен око 1900. године

В. Вукановић

КОФЕР СЛИКАРКЕ БАБЕТ

Родила се у Немачкој, њено право име је Бабет Бахмајер, учила је сликарство у Минхену и Паризу код виђених уметника, а онда се удала за колегу са академије Ристу Вукановића и постала – Бета Вукановић, једна од наших најбитнијих сликарки. Разлог за атрибут „најбитнија" у случају Бете Вукановић нису само њени радови: она је у нашу уметност увела многе ликовне врсте и појаве које пре ње овде нису постојале или су биле неприметне.

Бета Вукановић живела је цео један век, до 1972. године. Навешћемо само неке детаље из њеног живота, нарочито новитете којима је обогатила нашу ликовну уметност.

ПРВА ИЗЛОЖБА

На крају лета 1898. године, месец дана након удаје, уместо на медени месец кренула је пут Србије и нашла се у Београду

Бета Вукановић на фотографији коју је снимио Милан Јовановић.

Живела је читав век, волела је да слика и оставила је за собом много тога важног што у нашем уметничком животу до тада није постојало

да ту и остане. И пре тога било јој је јасно да Београд није оно што су градови у којима је живела пре удаје. Млади Срби који су се школовали у Минхену причали су јој да је Београд мали, да је био турски град који постаје европска варош, да је пре неколико година уведена електрична струја, али да се још налази на рубу Европе. Кад је стигла, сазнала је да су сликарске изложбе веома ретке, и да нису омиљене као што су у Европи.

Међутим, Београђани су били изузетно заинтересовани за изложбу на којој им се Бета Вукановић први пут представила 20. септембра 1898. године у сали Народне скупштине. Разумљиво, зато што такву изложбу пре тога готово да нису имали прилике да виде: радови чак троје наших младих уметника и то тек пристиглих са школовања у Минхену, Бете Вукановић, Ристе Вукановића и вајара Симеона Роксандића. До тада су сликари најчешће излагали само по једно дело и то у излозима радњи, ретко кад у Грађанској касини и у Народној скупштини, јединим изложбеним просторима у граду, могуће и зато што нису имали довољно радова да напуне тај простор. Изгледа да је европски дух који су донели ово троје младих уметника пријао Београђанима, па је на изложби сваког дана било пуно посетилаца.

Изложби је претходило свечано отварање, што је била права реткост, на ком је говорио Михаило Валтровић, академик и управник Народног музеја. О Бетиним сликама говорио је дуже него о радовима других излагача, очигледно не само зато што су Бетини радови били најбројнији. Њене портрете и студије људских ликова оценио је као одличне, издвојио је студије и пределе, навео да су рађени уљаним бојама, пастелом и у акварелу, да је сликарка изложила и цртеже у оловци и креди, графике, радове на кожи и дрвету и нацрте за њих, да би закључио: „Међу радовима госпође Вукановићке, портретима њеним приличи прво место, јер су уметнички схваћени и одлично изведени. Нису прост, чудноватом тачношћу преписани лик лица из оног времена и тренутка кад их је сликарка портретисала, но су свеж и жив снимак оног што сачињава нарочиту особину личности, њен карактер, а што се иначе на личности само повремено опажа у покретима тела, у изразу лица и ока. Свежина и живост управо су оне особине ваљаног портрета које освајају посматрача и пред ликом непознатог му лица."

На изложбу је дошао и краљ Милан Обреновић. Очигледно му се допала, чим је позвао ово троје уметника да излажу у двору. Они су тај позив искористили 1900. године. Од новца којим је краљ Милан откупио животно дело Ристе Вукановића „Дахије", Вукановићи су купили земљиште за кућу у Капетан-Мишиној улици број 13.

ВЕРНОСТ

Бета Вукановић је импресиониста, а тај правац прихватила је у Минхену током студија и остала му верна до краја живота. Сматра се да је она утицала на наше тадашње уметнике, извела их из атељеа и указала им да треба да сликају у природи. Зато се уз њено име везује одредница „plain air" која се тиче уметника који сликају, у буквалном преводу, под ведрим небом.

Кад је импресионизам почео да јењава, да облик надвлада-ва боје, Бета Вукановић успела је да помири своју наклоност ка правцу у коме је почела сликарски живот и нове појаве у сликарству: учврстила је облик, истакла цртеж, али и – задржала своје боје. Такво спајање старог и новог подржали су и други.

Није сликала из главе, увек по моделу. Сликала је сељанке и сељаке у разнобојној народној ношњи, Циганчице у живописној одећи, волела је покрет, изражајно лице. Уживала је у сликању, што се и види на њеним радовима. Трагајући за новим темама, путовала је. Куд год би отишла, нешто је насликала. Призрен је за њу био велики извор и тамо су настала њена најпривлачнија платна. Познато је велико платно „Призренка", фигура лепе жене у народној ношњи живих боја како би се што више истакла њена раскош. Волела је да слика мртву природу, најчешће цвеће. Један од најпознатијих радова је „Мртва природа с грожђем", насликана густим намазима боје.

ИЗГУБЉЕНА СЛИКА

Једна од првих слика које је насликала у Србији била је „Крсна слава", њој можда најдража. Изложила ју је у Паризу, на Светској изложби 1900. године. Изабрала је тему својствену српском народу зато што су уметници који су излагали у Паризу желели да искористе ту прилику да своју земљу прикажу свету. У „Крсној слави" Бета Вукановић спојила је своје минхенско образовање и осећања према Србији. У интервјуу недељнику „НИН" 1958. године, Бета Вукановић се поверила: „Има пуно слика које волим више од осталих. Насликала сам много, па колико само има година откако сликам. Ево, од ње имам трага само овде, у овом албуму. То је моја прва велика композиција. Слика је имала много успеха, била је награђена. Обишла је десетак европских градова. Како сам дошла на идеју да то сликам? Врло просто: тек сам дошла у Србију и упознала тај обичај. То је леп обичај, за тако нешто нисам раније ни чула. И решила сам да то пренесем на платно. Композиција је била велика, сада се више не сећам тачног формата, али око два метра је била у ширину. Живе боје... Има бољих слика, има слика које су се другима више допадале, али ја сам се увек радо сећала *Славе*." Бетина „Слава" нестала је највероватније током Другог светског рата. Сачуване су само две репродукције, као литографија и олеографија. Иако је све говорило да је оригинал изгубљен, Бета није престајала да се нада. Кад год

Портрет Ристе Вукановића, из 1914. године, детаљ с уља на платну.

„Крсна слава", 1900. година, олеографија

„Летњи дан", 1918–1919, уље на платну, насловна страна монографије у издању „Тору" из Београда.

би неко, видевши репродукцију, помислио да је открио оригинал и о томе је обавестио, Бета би се бар начас понадала да је „Слава" спасена.

ПЛАВЕ ПЕРУНИКЕ

Пре него што су отишли у Париз на Светску изложбу, брачни пар Вукановић добио је дозволу Министарства просвете да наследи Прву српску сликарско-цртачку школу од њеног оснивача Кирила Кутлика. Пошто су променили две адресе, Вукановићи су школу уселили у своју кућу у Капетан-Мишиној 13 (кућа још постоји). Кућу је пројектовао Милан Капетановић, пројектант југословенског павиљона на Светској изложби у Паризу. У њој су била четири велика атеља, имала је велику терасу, била је лепа и одговарала је намени, али ипак од свега најлепша је била фасада куће. Бета Вукановић је осликала: изнад главног улаза у кућу била је композиција „Три музе" – музика, сликарство и игра – приказане као три лепе жене, а око њих су на стубићима били цветови плавих перуника и шарено пауново перје. Била је то прва уметниковом руком осликана фасада, а могуће да је и до данас остала једина. Овај рад Бете Вукановић уништиле су бомбе Другог светског рата. Остала је само разгледница у издању „Геце Кона".

Орден за негу рањеника и болесника, 1912.

Медаља за услуге Српском црвеном крсту, 1913.

ОДУСТАЈАЊЕ

У коферу из Немачке Бета Вукановић донела је и графике, и показала их на првој изложби. Касније је израдила и нове. У том послу била је једина, па је Београд, ненавикнут на графику, више волео њене сликарске радове. Ни успех на изложби „Bianco e nero" у Риму 1902. године није променио такав став јавности, па ни вест да је „Њ. В. талијански краљ купио две од изложених слика гђе Вукановић, а адвокат Скоти, правни саветник нашег посланства у Риму, такође једну" како је објавио „Српски књижевни гласник". Уметница је била разочарана таквом незаинтересованошћу, па је неколико година након доласка у Београд поклонила алат за бакрорез свом талентованом ученику Љубомиру Ивановићу. Можда је управо захваљујући том поклону он касније постао врсни графичар.

Педесетих година сликарка је Музеју града Београда поклонила свој легат. Међу 247 уметничких радова није било ниједне графике.

Посебна привлачност четврте изложбе Друштва српских уметника „Лада", одржане у Београду 1910. године, биле су карикатуре Бете Вукановић. Било је то први пут да су код нас изложене карикатуре, односно, да су добиле значај уметничког рада. Бета Вукановић тада је изложила шездесет карикатура, што значи да се том врстом уметности већ одавно бавила.

„Полуакт с ђерданом", око 1925. године, уље на платну

ДОБРО ОКО

„Прву карикатуру нацртала сам у основној школи. Разуме се – учитељицу. Казнили су ме и тако сам рано сазнала да карикатуре могу имати непријатности, али ме то није опаметило. Наставила сам без лоших намера да цртам смешне портрете и увек сам се чудила што се због тога љуте", открила је Бета Вукановић у интервјуу „Политици" 1968. године.

Током студија објављивала је карикатуре у сатиричним часописима, али је тек у Србији почела да се бави карикатуром. Кад је на дворском балу 1904. године угледала једног малог трбушастог француског генерала како игра с нећаком писца Симе Матавуља, иначе изузетно високом женом, осетила је велику жељу да их нацрта.

„Повучем се иза једне завесе и одатле почнем на брзину да цртам. Успела сам те вечери да направим, опет кришом, још неколико карикатура других личности – министара и официра... Тако је, временом, настала једна врло завидна галерија карикатура најистакнутијих политичких, културних и војних личности Београда из прве деценије нашег века. Где се оне данас налазе, нарочито карикатуре које су припадале дворској галерији, не знам."

Критичари су веома повољно оценили карикатуре Бете Вукановић.

„Та врста уметности досад нам је недостајала", написао је критичар Богдан Поповић. „Може се рећи да је чак и мало чудновато што уметничке карикатуре досад нисмо имали. Каква је карактеристика гђе Вука-

„Предео из Студенице", уље на платну

новић као карикатуристкиње? Карактеристика њена општа је карактеристика добрих карикатура. Она уме да види – да види оно што је индивидуално и карактеристично, оно што одступа од нормалног, да то осети и у машти добије оно појачање, ону претераност која је битна особина сваке карикатуре." Тема њених карикатура није био дневни догађај, што је занимало новинску карикатуру, већ личност.

Последња карикатура била је „Аутопортрет", из 1954. године. У фонду Народног музеја чува се шездесет карикатура ове чувене сликарке, а највећи колекционари њених карикатура су породица Вељковић, њени пријатељи, и краљ Петар I, што до сада није потврђено.

покајница" по Рубенсу, „Војници при коцкању" по Броуверу, портрети по Ван Дајку, Корнел де Восу, Ј. Б. Грезу и Рембранту. Добила је похвале и критике и публике, као и много година касније на изложби копија светског сликарства 1964. године. У каталогу објављеном том приликом, описан је и посао копирања: „Копије радова старих мајстора упркос репродуктивним достигнућима колор фотографије представљају и данас драгоцене комаде који скоро значе доживљај оригинала. Најчешћи повод и главни садржај копирања старих мајстора садржан је у аналитичком контакту са сликом, палетом, фактуром, са фазама настајања узора, од првих потеза четке до последњих лазура и туша. Није мали број сликара који су часовима у академијама претпостављали проучавање и копирање дела старих мајстора. Пред платнима сликара изабраним према личним афинитетима разјашњавали су се проблеми и откривале тајне, са пијететом уметника и заљубљеничким жаром истраживача откриване су етапе њиховог настајања, формирао се и проверавао сопствени ликовни речник."

РАТОВИ

Бета Вукановић преживела је четири рата. Балканске ратове провела је у операционој сали, поред рањених војника. Због знања страних језика, асистирала је страним лекарима. Није сликала.

ЛЕТОВАЊЕ

Генерал Зечевић, карикатура

Готово свако лето Бета Вукановић боравила је у иностранству. Проводила је дане у музејима загледана у слику неког великог мајстора и – копирала је. Била је то навика са студија. Наиме, у Минхену и Паризу, где је учила сликарство, израда копија по делима славних мајстора била је обавезна за ученике виших разреда или класа јер се сматрало да ће им то користити.

Прве копије дела великих сликара које је Београд видео, урадила је Бета Вукановић. Већ на првој изложби 1898. године биле су копије „Христ и

Кад је почео Први светски рат, њен супруг тешко се разболео. Бета је поред супруга неговала у болници и рањенике. С нашом војском супружници Вукановић отишли су на југ, до Солуна, па затим с групом рањеника у Француску, у Марсељ. Зна се да је Бета тада сликала, али су сачувана само два акварела: на оном из 1915. године су француски војници из афричких јединица, а на акварелу из 1916. године је предео из Марсеља. Оба су у Војном музеју у Београду.

Риста Вукановић умро је у санаторијуму 1918. године и сахрањен је на војничком гробљу у Тијеу.

Бета Вукановић се вратила у земљу с последњим транспортом избеглица, 1919. године. Становала је у Дому ученица у Београду, где је радила као наставник цртања. Пријатељи, породица Вељковић, дали су јој атеље.

Током Другог светског рата представници немачког рајха, знајући за њено порекло, понудили су јој сарадњу и чланство у организацији „Културбунд". Одбила их је. Бета Вукановић сматрала се Српкињом.

У једном интервјуу је забележено да су јој боје и четкица помогле да преброди бомбардовање и страхоте Другог светског рата.

„То је било огорчење, жеља да се не забораве страхоте које смо преживели. Сликала сам све осим религијских слика. Најрадије фигуралне мотиве, цвеће и децу која су врло захвални модели ако умете да их забавите причом."

ОТКРИЋЕ

Сликала је и цртала до последњих дана. Готово сваки дан одлазила је у свој атеље у згради Коларчевог народног универзитета, исто као што је то чинила свих претходних четрдесет година колико је тај простор био њен други дом. Ту је примала и посете од 12 до 14 часова – како је писало на вратима њеног атељеа. Често је седела у оближњем парку и цртежом или акварелом бележила призоре који су у њој побудили осећање, тренутни сјај који је сматрала вредним чувања.

Отишла је тихо и оставила много тога што се још открива. Недавна изложба њених карикатура из фонда Народног музеја и из збирке породице Вељковић, приређена у оквиру Дана европске баштине, било је једно од таквих открића о Бети Вукановић ■

Соња Ћирић

Бета Вукановић у атељеу 1972. године

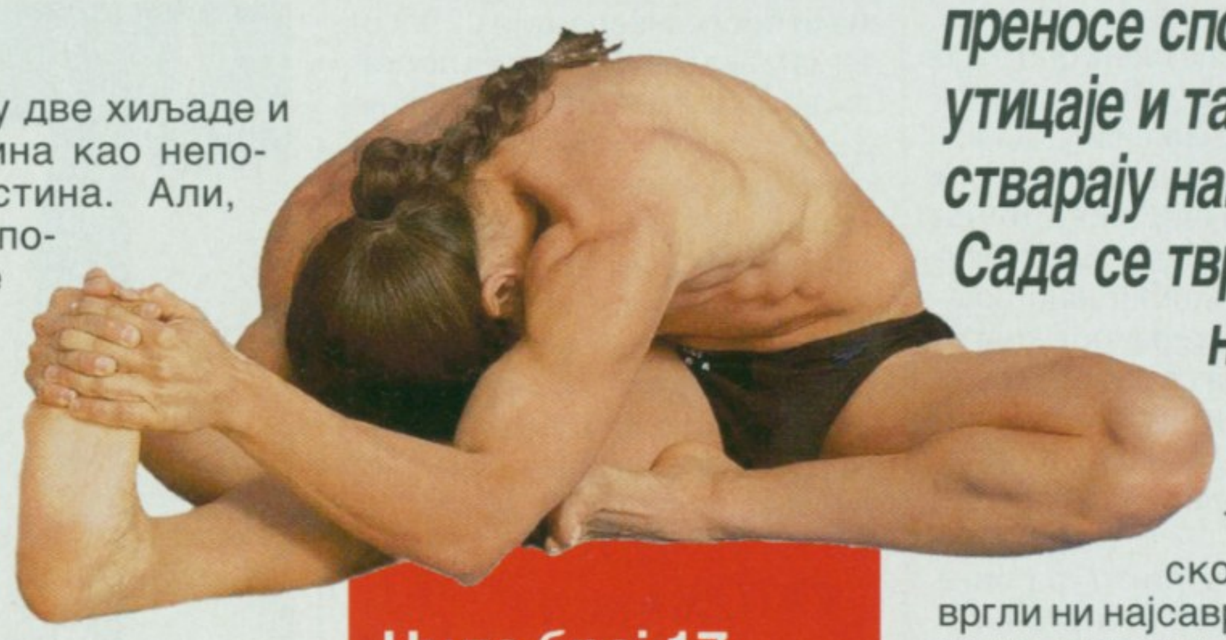
НОВО НАУЧНО ПРЕБРОЈАВАЊЕ

ЧОВЕК ИМА 5 44 ЧУЛА

Више од два миленијума, од Аристотела до данашњих дана, усталило се мишљење да су центри за осећај укуса, додира, мириса, слуха и вида једини органи који нам преносе спољашње утицаје и тако стварају нашу свест. Сада се тврди да то није тачно

Док играте одбојку на песку, ви скачете, али вас сила гравитације вуче према тлу. Како сте то приметили? Свако јутро притискате дугме на будилнику три минута пре него што ће да зазвони. Шта је то што вас је на време пробудило? Сели сте у аутомобил и притиснули папучицу за гас и залепили се за седиште. Помоћу чега сте осетили силу убрзања?

У делу „De anima" грчки филозоф Аристотел, који је живео од 384. до 322. године пре наше ере, записао је да човек има пет чула. Вид, слух, укус, мирис и додир постојали су две хиљаде и триста година као непољуљана истина. Али, ако данас поразговарате с неким неурологом или физиологом, ова вековна тврдња биће очас побијена.

Погрешна подела

Наиме, откривено је да је опажање, примање надражаја из спољашњег света и наша реакција на њих, плод сарадње више чула. Другим речима, постоје и друга чула за која нисмо знали да их имамо: откривајући једно по једно, прво их је било 10, па 21, па 33, а онда чак 44 и, по свој прилици, списак још није коначан. Колико човек заправо има чула?

Све зависи од тога шта подразумевамо под чулима и како их делимо. Средњовековни филозоф и теолог Тома Аквински (1221–1274) чула је објаснио на посредан начин тврдећи да „у свести нема ничег што већ није било присутно у чулима". Из тога произлази да су чула почетна тачка људских спознаја: све што знамо потиче из чула, она су средства помоћу којих жива бића прикупљају податке о околини која их окружује, али и о себи самима.

Тврдњу Томе Аквинског нису оповргли ни најсавременији научни радови: ако човек остане без неког чула, његове сазнајне могућности се ограничавају. Јер, чула заправо преводе надражај који потиче од неке друге особе или из околине која нас окружује у нервни импулс који стиже до одређене, специјализоване области у мозгу где се тумачи омогућавајући организму да реагује на исправан начин.

Умножавање броја чула зависи и од тога како вршимо њихову поделу. Ако то чинимо на основу особина

Чуло број 8
(спољашња температура): Ал' је хладно!

Спољашњу температуру човек открива помоћу терморецептора смештених у кожи или слузокожи. Дакле, да ли је хладно или топло ова чула пореде с телесном температуром човека и тако одређују шта му прија а шта не прија ■

Чуло број 17
(издуживање мишића): Спремни за смечовање

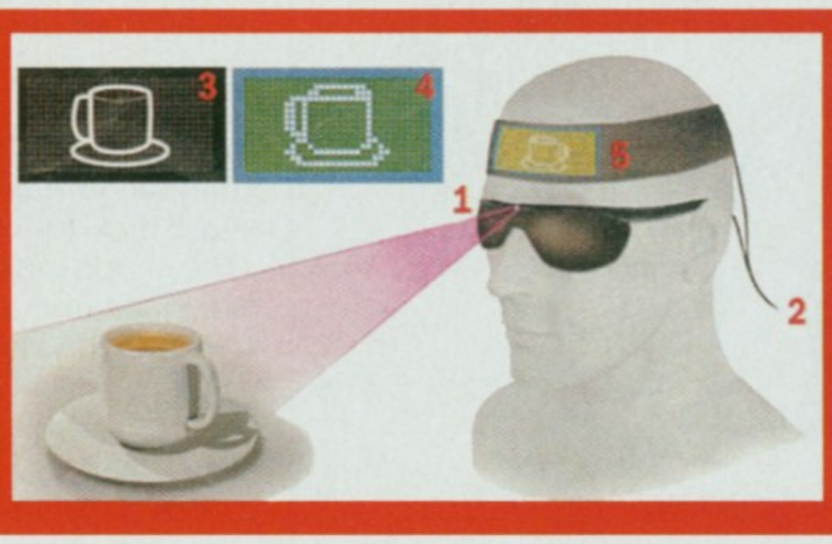
„Осећају" се у вретенастим неуромишићним творевинама – механичким пријемницима смештеним унутар пругастих мишића. Кад се мишић издужи, ови органи примећују промену и увећавају фреквенцију импулса које шаљу ка кичменој мождини и мозгу обавештавајући га о количини истезања ■

Чуло број 13
(праволинијско убрзање): Пажња, старт!

У унутрашњем уху постоје осећајне области које пружају податке о праволинијском убрзању или успоравању. Зову се макуле, а чине их чулне ћелије на које се ослањају микрокристали калцијум-карбоната (отолити). Будући да су тежи, ћелије које се налазе испод њих чине осетљивим на промену убрзања ■

ВЕШТАЧКА ЧУЛА

Уређај који видите на овом цртежу зове се сиграф, а направљен је на Универзитету у Токију. Реч је о вештачком оку за слепе које ради на следећи начин: у наочарима је смештена камера (1) која слику шаље до рачунара (2), он је претвара (3) у обрис (4) који се затим преноси преко електрода сиграфа стимулишући електричним путем кожу на челу (5). Тако особа може да осети предмет који се налази испред ње ■

ћелија од којих се састоје и надражаја на које одговарају, постоји пет категорија чула: **хеморецептори,** који су најстарији а имају их и бактерије. Они су осетљиви на хемијске супстанце које производе мирисе и укусе, али и осећај глади, жеђи, недостатка ваздуха; **фоторецептори,** смештени у оку, реагују на светлост; **механорецептори** одговарају на звучне таласе, додир, промену притиска, гравитацију, промену равнотеже и растезање; **терморецептори** осећају температуру унутар и изван тела, али и запаљенске процесе; **рецептори бола** реагују на бол, али и на свраб.

Чула за друге

Чула могу да се деле и на основу односа података који стижу из спољашњег света и оних из сопственог тела. Било која подела да се користи, доћи ћемо до закључка да је читава ствар с чулима прилично сложена. Да бисмо нешто добро чули, потребне су нам и очи. Кад слушамо неког док говори или слушамо телевизију, то није једини звук који примећујемо. Можда се у просторији чује вентилатор, улични саобраћај или разговор из друге просторије. Мозак бира и одлучује шта ће да занемари.

Чуло број 12
(угаоно убрзање):
Рингишпил вежба чула

Кад се завртите на рингишпилу, неколико чула почиње грозничаво да ради. Центрифугална сила тежи да премести телесне течности и удове ка споља, па се надражују механорецептори тетива и мишића. Надражаје добијају и самоспознајући рецептори из мишића, али и они који откривају притисак течности у унутрашњем уху, бешици и крвним судовима. А онда, како рингишпил успорава, поново се појављује сила гравитације и тело се враћа у усправан положај. Али, осећај за равнотежу је поремећен, па се може појавити блага вртоглавица ■

Чуло број 22
(жеђ):
Гутљаји спаса

Жеђ се јавља због помањкања течности у организму или због нагомилавања претеране количине минералних соли. Све те односе одмеравају сензори смештени у хипоталамусу који укључују лучење вазопресина, хормона који утиче на излучивање течности или осећај жеђи ■

Чуло број 19
(унутрашња температура):
Кад протресе грозница

Место за мерење телесне температуре смештено је у хипоталамусу. Наиме, промена температуре самог хипоталамуса и оне у крви која до њега стиже доводи до подешавања телесне температуре. Кад се тело охлади, почиње језа и спонтани покрети да би се тело загрејало. Кад температура почне да расте, дисање се убрзава, знојење повећава, а крвни судови се шире да би се отклонио вишак температуре ■

Ерик Кнудсен и Данијел Винковски, научници који се баве истраживањем нервног система на Универзитету Стенфорд у САД, доказали су да главни одабир праве очи. Ми слушамо оно што гледамо јер део мозга који управља правцем погледа утиче и на начин на који се прерађују звучни подаци.

И ухо има многе задатке: запажа чак и статички притисак (сила гравитације), као и онај атмосферски. То може да се осети док се лети авионом. У уху је смештен и осећај за равнотежу који је под утицајем премештања једне течности (ендолимфе) у полукружним каналима унутрашњег уха. Да

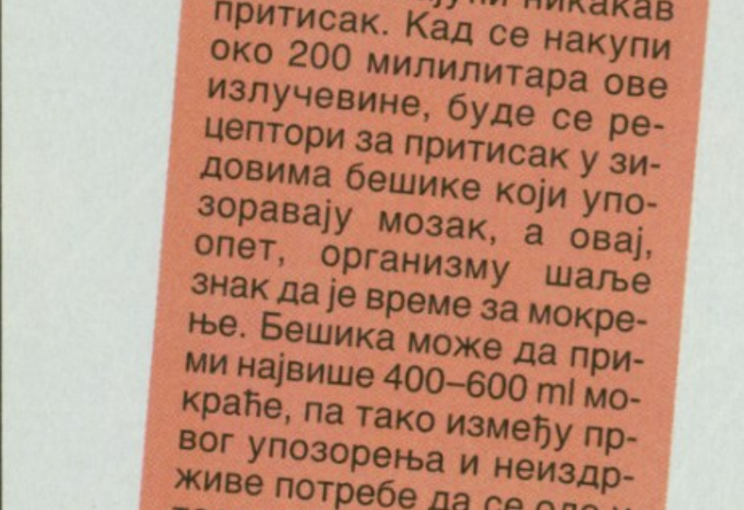
Чуло број 25
(притисак у бешици): Брзо до тоалета

Док се пуни, мишић бешике се истеже и прима све већу количину мокраће не осећајући никакав притисак. Кад се накупи око 200 милилитара ове излучевине, буде се рецептори за притисак у зидовима бешике који упозоравају мозак, а овај, опет, организму шаље знак да је време за мокрење. Бешика може да прими највише 400–600 ml мокраће, па тако између првог упозорења и неиздрживе потребе да се оде у тоалет може да прође и неколико сати ■

Чуло број 14
(самоспознаја): Где се налазим

Реч је о чулу које нам омогућава да будемо свесни положаја тела у простору, а да не морамо да гледамо где нам се налазе удови. На пример, ако скачемо у воду затворених очију, ми унапред знамо да ли ћемо пасти на стомак или заронити главом надоле ■

Чуло број 23
(глад): Једе ми се нешто...

Кад механорецептори у хипоталамусу укажу на недостатак шећера у крви, то значи да смо гладни и да шећер треба да створимо из хране ■

ји се равнотежа одржала потребна је сарадња чак три упоредна система: вида, слуха и „самоспознаје" (који упозорава како тело стоји у простору и „зна" где се налази нога а где рука, без потребе да се гледа), тако да се код надокнађивања губитка равнотеже покрећу одређене групе мишића.

Сличне сложене комбинације догађају се и у другим чулима. Кад неког питате како је, ви га терате да „претражи" своје физиолошко стање „ентероцепцијом": тај систем укључује температуру, бол, свраб, голицање, сексуално задовољство, стање мишића и органа за варење, глад, жеђ, поспаност и разне друге осећаје везане за стање нашег организма. Тако ми постајемо свесни својих осећања, што је и научно доказано. На пример, ако нам се приближава неки човек нападног изгледа, та слика непосредно изазива надражај нервног система који мења наше унутрашње стање као што су рад мишића и ниво хормона. Тако постајемо свесни страха, али као што бес или узбуђење убрзавају рад срца, тако од нечега што нас тера на смех постајемо веселији. Погото-во што можемо да наслутимо или схватимо и осећања других људи. То се стручно каже емпатија.

Научници данас сматрају да имамо 44 чула и да су она подељена на следећи начин:

По спознавању спољашњег света: вид (1), слух (2), укус (3), мирис (4), додир (5), атмосферски притисак (6), бол на кожи (7), спољашња температура (8), запажање проласка времена (9).

По спознавању механичких надражаја: равнотежа (10), гравитација (11), угаоно убрзање (12), праволинијско убрзање (13), самоосећање (14), цинестезија (покрети удова – 15), издуживање тетива (16), издуживање мишићних влакана (17).

По спознавању унутрашњих надражаја: (телесних) крвни притисак (18), повишена телесна температура (19), недостатак ваздуха (20), запаљење (21), жеђ (22), глад (23), количина ваздуха у плућима (24), притисак у бешици (25), притисак у сфинктерима (26), пун стомак (27), мучнина (28); **(осећајних)** бес (29), страх (30), разочараност (31), туга (32), досада (33), радост (34), морални бол (35), осећај кривице (36).

По спознавању туђих осећања (емпатија): бес (37), страх (38), разочарање (39), туга (40), досада (41), радост (42), физички (43) или морални бол (44) ■

З. М.

Чуло број 27
(осећај ситости): Хм, можда сам претерао

Осећај ситости настаје захваљујући пријемницима две различите врсте: механичким и хемијским. У зидовима желуца налазе се механички пријемници који се укључују кад се зидови прошире и обавесте мозак о степену свог истезања. Рецимо, кад се једе салата, желудац се шири, али још се осећа глад јер у том случају хеморецепторима у мозгу није стигао хемијски знак о ситости, а њега шаље танко црево лучењем једног хормона ■

Чуло број 29
(бес): Кад те ја дохватим...

Опажање унутрашњег стања сопственог тела, то јест убрзање рада срца и други знаци упозоравају нас да смо веома љутити или зле воље ■

Чуло број 40
(уочавање туђе туге): Како је то страшно

Зашто понекад плачемо док гледамо неку тужну сцену на филму? Најновији огледи показују како том приликом у мозгу проради исте области као кад и сами доживимо неке тужне тренутке ■

АНТИАЛЕРГИЈСКЕ МАЧКЕ

Много волите мачке, али добијете алергију чим вам се приближе? Једно америчко предузеће мислило је и на такве људе. Након дуготрајног укрштања врста које у веома малој мери луче супстанце које изазивају алергију код људи добили су антиалергијску мачку. Ако сте одмах пожелели да набавите оваквог кућног љубимца, упозоравамо вас да једна маца стаје од 4 до 5 хиљада евра и да је листа чекања попуњена до новембра 2007. године ■

С ОЦА НА СИНА

Преношење знања с једне генерације на другу није само обележје људи. Стручњаци с Ејмори универзитета у Атланти доказали су да је то особина и шимпанза. Будући да нису могли истовремено да прате различите генерације, направили су оглед који подражава такав поступак. Две животиње из различитих група научили су како да на два начина дођу до хране сакривене у две кутије. Један шимпанзо научен је да помери поклопац, а други да га подигне. Кад су савладали ову технику, уведена је још једна животиња која је могла да учи од „учитеља". А кад је и тај шимпанзо научио да примени оно што је видео, уведен је трећи и тако даље све док се није направио низ од шест јединки које би одговарале исто толиком броју генерација. Дакле, сви ученици научили су од својих учитеља, док је трећој групи било омогућено да се снађе како уме и зна ■

ПЕРУ

САД

ПРИЈАТЕЉИ ЗА ВЕЧНОСТ

Љубав према кућним љубимцима, према којима се човек односи као према себи равнима, није обележје само данашњег доба. Тако се понашао и народ Чирибаја из доба пре настанка државе Инка, који је живео у приобаљу између Чилеа и Перуа од 900. до 1350. године. Доказ је 40 мумија паса које су археолози нашли у овој области. Мумије паса лежале су поред својих господара да би им правиле друштво и на оном свету. Чирибаја су посебно поштовали псе зато што су могли да чувају цело крдо лама. Кад би пас угинуо, они би га замотали у платно и, с мало хране, полагали у породичну гробницу. Испитивања су показала да су ови пси највише личили на данашње златне ретривере, а њихове мумије сачувале су се захваљујући високој температури и сувој клими перуанске пустиње ■

ТАЧКИЦЕ НА ЗВЕЗДИ

Црне мрље на слици нису грешка на фотографији, већ то испред Сунца пролази Међународна свемирска станица (десно) и спејс-шатл „Атлантис" (лево) који маневрише да би кренуо назад ка Земљи (раздвајање се одиграло 50 минута раније). Фотографију је снимио Тјери Легол, француски астрофил, 16. септембра прошле године из Нормандије. Шатл је половином децембра успешно слетео на „Кејп Канаверал" на Флориди ■

БОКСЕРСКА БАЈКА

ЈОШ САМО

ain't over 'til it's over.

ROCKY BALBOA

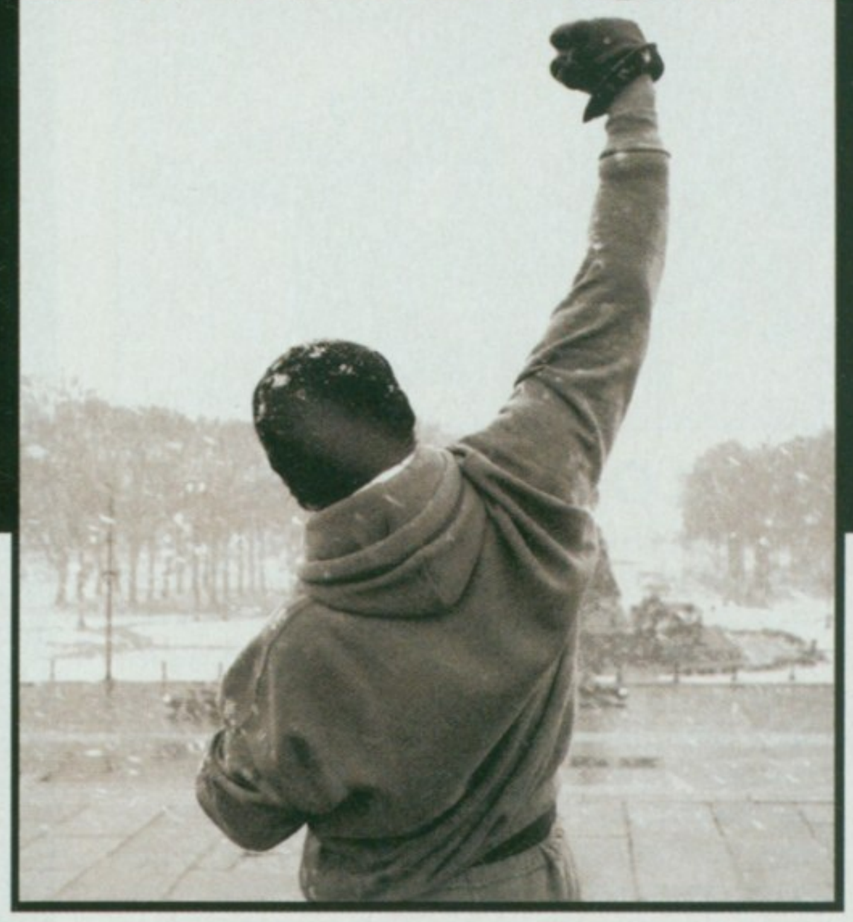
Шездесетогодишњи Роки Балбоа, у шестом наставку филма о боксеру нежног срца, поново је у рингу и бори се против знатно млађег светског шампиона. Да ли ће победити? То није право питање, већ – ко ће победити? Љубав, наравно

Један млади читалац „Забавника" послао је нашој редакцији писмо у ком је, између осталог, питао да ли је Роки Балбоа, јунак играних филмова о истоименом боксеру стварна личност или измишљени лик. До сада је многима већ познато да је романтични боксер измишљена личност, иако је писца сценарија на известан начин надахнула биографија боксера Џорџа Формана. Недавно је у САД приказан и шести наставак филма о Рокију – „Роки Балбоа".

Радња поменутог филма догађа се у Филаделфији данашњице. О Рокијевој свеопштој омиљености сведоче и речи једног филаделфијског званичника: политичар Дик Доран недавно је изјавио да су Силвестер Сталоне и Роки учинили за Филаделфију више од свих политичара и славних личности, додуше после Бенџамина Френклина! Наиме, главни глумац и редитељ шестог „Рокија" поново је шездесетогодишњи Силвестер Сталоне. Прве критике после премијере биле су веома повољне, а новински извештаји сведоче о сузама биоскопске публике...

Три деценије „Рокија"

Пре тридесет година (1976) први пут приказан је филм „Роки". Права занимљивост била је чињеница да је сценарио за овај филм – који је те године освојио „Оскара" за најбољи филм (режирао га је Џон Авилдсен) – написао Силвестер Сталоне, млади глумац пореклом из Њујорка, познат по томе што је избачен из готово сваке школе коју је похађао. Али, после свих перипетија, Слај, син сицилијанског досељеника у САД, ипак је завршио школу, ни мање ни више него у – Женеви. Уосталом, његова мајка која је зарађивала за живот као астролог управо то му је и прорекла... Премда, мајке су најчешће пристрасне кад је реч о њиховој деци. И на великом екрану Силвестер је многима деловао помало – тупаво. Међутим, касније ће се испоставити да је то била само добра глума. Слај Сталоне по свој прилици није нимало глуп, а ни необдарен. Од 20. децембра 2006. године кад је први пут приказан, до 1. јануара 2007. године, филм „Роки Балбоа" зарадио је на биоскопским благајнама 51.132.000 долара!

Шта је то што људе тако неодољиво привлачи у причама о борцима на живот и смрт – древним гладијаторима и савременим боксерима? О томе би коју реч можда могли да кажу психолози. Вероватно је најзанимљивија управо борба на живот и смрт. Извесно је да је у случају Рокија Балбое саосећање с губитником нежног срца било пресудно. Јер, он је доброћудни, скромни породични човек за кога је борба у боксерском рингу начин да заслужи поштовање и дивљење своје

Да ли ће Роки Балбоа који се предао мирном и повученом животу успети поново да заблиста у рингу?

ЈЕДНА БОРБА...

Важећи светски шампион Мејсон Диксон, кога игра Антонио Тарвер, пристаје на борбу с остарелим противником.

Рокију победа није главни циљ, њему је важно да до краја меча остане на ногама.

Сталоне је умео да искористи наклоност филмске публике. Од шест наставака филма, он је режирао четири. Истини за вољу, током снимања неколико пута су га стварно нокаутирали, па је завршио у болници. Ипак, Рокијева статуа остала је да краси Филаделфију...

Остати на ногама

У шестом наставку приче о Рокију, снимљеном током 2005. и 2006. године, Роки живи повучено и усамљено... Он је власник малог ресторана у Филаделфији где забавља госте причајући им о својим некадашњим боксерским успесима. Његова супруга Едријен је преминула, а са сином је у прилично лошим односима. О Рокијевој усамљености сведоче и честе посете гробљу. Вољена Едријен и даље је једина којој остарели и уморни Роки може све да повери. А онда је једнога дана спортски канал ESPN приказао емисију под називом „Нејединици већ је досадио јер је све редом побеђивао. Ничег новог, ничег занимљивог, нигде живота, а ни зараде. Диксонови промотори убеђују га да би било добро да приреде стварну борбу с некада славним Рокијем. То би му вероватно донело популарност. Диксон пристаје. Међутим, није лако убедити Рокија да се поново бори... Јер, он је свестан да не може да победи. Иначе, од самог почетка приче о Балбои, јасно је да њему победа није главни циљ. За Рокија Балбоу важно је да у борби остане на ногама јер то је по њему заправо једини знак победе. Али, толико је ноћних мора у његовој глави да је нови меч са светским шампионом можда једино решење да мирно настави живот...

Шта ће се десити с Рокијем и Диксоном до краја филма, имаће прилике ускоро да виде и поклоници филма у нашој земљи. Јасно је – Роки неће умрети. Као ни његова љубав према Едријен. Посета њеном гробу последња је сцена овог филма. Сцена коју сви прате са сузама у очима. Још једна борба коју је с љубављу у срцу Роки успео да преживи.

У филму „Роки Балбоа", поред Сталонеа, улоге тумаче Берт Јанг, Мило Вентимиља (који игра Рокијевог сина), Тони Бартон и Антонио Тарвер. Занимљиво је да је Слај Сталоне понудио улогу и Бернаду Фернандесу, спортском новинару филаделфијског дневника „Дејли њуз", који је писао о боксерима. Још је занимљивије да је текст који се толико допао Сталонеу носио назив – „Слај, дугујеш ми!"

Трошкови снимања филма који траје 102 минута износили су двадесет четири милиона долара. И овог пута музику је написао Бил Конти. Главна тема из ранијих филмова „Gonna Fly Now" („Сад ћу да полетим") 1977. године била је на првом месту топлисте „Билбордових" хитова. Иначе, Бил Конти писао је музику за други, трећи и пети наставак филмске приче о боксеру.

Видео-игре с темом и ликовима из филма „Роки" почеле су да се појављују још 1983. године. „Сега" је своју игру избацила на тржиште четири године касније. Од 2002. године постоје видео-игре за плејстејшн 2 рачунаре... Другим речима, Роки осваја публику од најмлађих до оних зрелих година. Односно, својих вршњака. Јер, Силвестер Сталоне је 6. јула прошле године напунио шездесет година. За њега очито не важи она пословица која каже да на младима свет остаје... И старији, односно искуснији, имају још много тога да покажу.

„Ништа није готово, док није готово", једна је од Рокијевих чувених изрека из филма... Звучи оптимистички! Зато, нека буде тако ■

Мирјана Огњановић

Силвестер Слај Сталоне у другом браку био је с Бригит Нилсен.

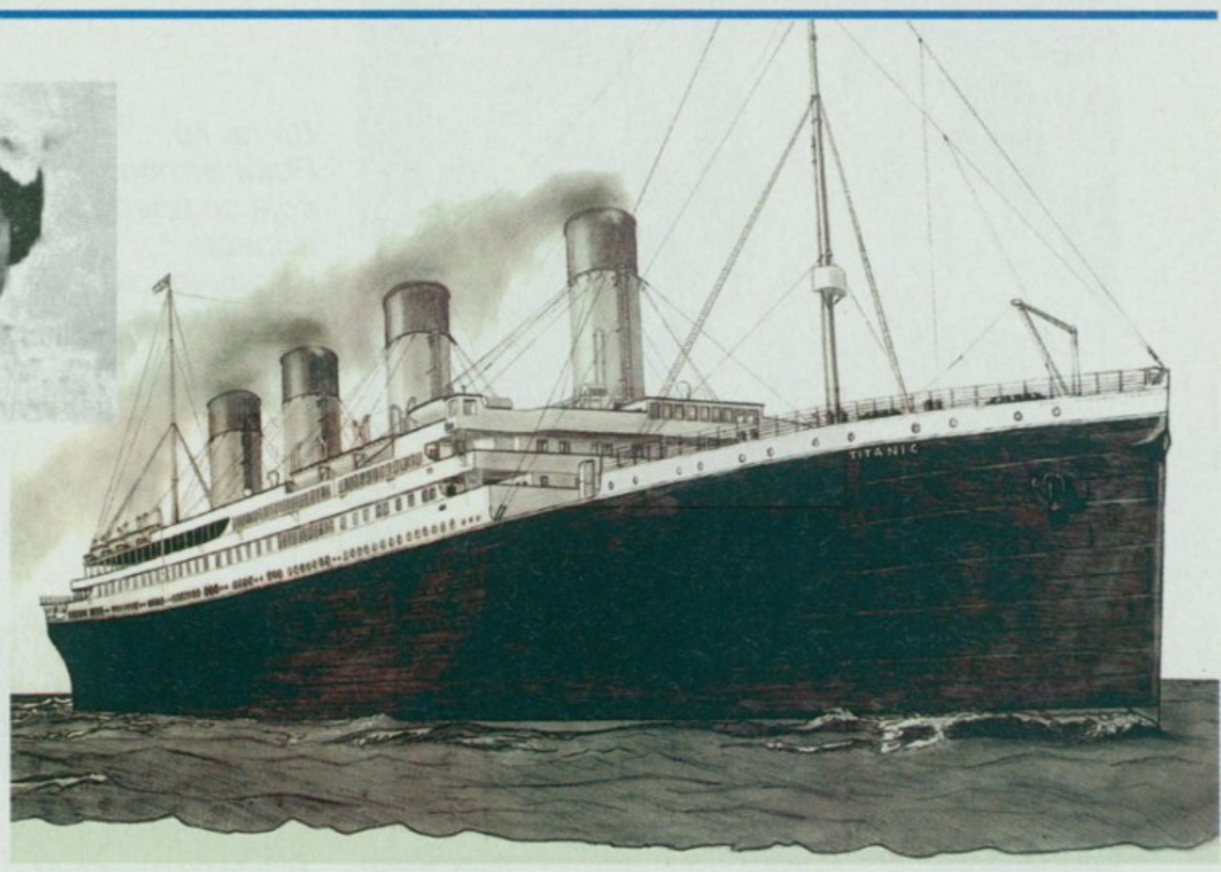
Са Џенифер Флавин, којом се оженио 1997. године, Сталоне има три кћерке.

МА ШТА КАЖЕШ

Илустровала Светлана Кнежевић

НИКО МЕ НЕ РАЗУМЕ...

Чак и током последњих дана живота, на самртној постељи, **Георг Фридрих Хегел (1770–1831),** славни немачки филозоф – није престао да филозофира:

– Само ме је један једини човек у животу разумео – тужно је приметио. А онда је ипак, размисливши још неки трен, додао:

– Па чак ме ни он не разуме ■

САДА ВЕРУЈЕМ!

Јехуди Мењухин (1916–1999) свакако је био један од највећих виолиниста двадесетог века, а почео је да приређује концерте још кад је био дете. Иначе, Јехуди Мењухин био је омиљени музичар физичара Алберта Ајнштајна, виолинисте аматера и великог поклоника музике. После једног Мењухиновог концерта, одушевљени Ајнштајн је повикао:

– Ако сам до сада сумњао, више не сумњам! Бог постоји ■

ЖЕНА У МУШКОМ ЦАРСТВУ

За гардисте Њеног величанства краљице **Елизабете II,** 2007. година почела је сасвим несвакидашњим догађајем. Чувари лондонског Тауера, познати као бифитери, препознатљиви по живописној црвено-црно-златној униформи, први пут у своје редове примиће једну жену. Ред бифитера основао је 1485. године енглески краљ Хенри VII (1485–1509). Назив су добили по оброцима говедине (beefeater је кованица две енглеске речи са значењем: они који једу говедину) пошто су је свакодневно јели. Њихова дужност била је да чувају „Лондонску кулу и све што се у њој налази". У току 522 године дуге историје бифитери у својим редовима никада нису имали жену. Данас их има укупно тридесет пет, плус двојица заповедника, и зна се да окупљају само проверена војна лица која су претходно служила бар двадесет две године у војсци британског краљевства и стекла одличја за верну службу и добро владање.

Крајем 2006. године, кад је расписан конкурс за примање новог члана, јавило се шест кандидата – пет мушкараца и једна жена. Испоставило се да је најбоље особине исказала баш припадница нежнијег пола којој се, бар за сада, не открива име (у службу ће ступити тек у лето ове године). Као што се још не зна која је то дама добила част да „пробије лед" и понесе униформу бифитера, није се открило ни откуд та неочекивана одлука да се међу припадницима краљичине гарде нађе жена. У сваком случају, око два милиона туриста који сваке године посете Лондонску кулу сигурно ће бити одушевљени да виде и једну бифитерицу која ће, као и осталих тридесет пет чланова, имати титулу јоумен – припадник краљевске телесне гарде задужен за бригу о краљевском дворцу Њеног величанства и утврђењу Лондонске куле. Оно о чему смо у „Забавнику" већ писали, бифитери имају и свету дужност да се брину о шест гавранова који живе у Тауеру. Легенда каже да у утврђењу на обали реке Темзе увек мора да буде бар један гавран јер, кад не би било ових птица, британско краљевство би пропало.

Иначе, Лондонска кула почела је да се гради 1078. године, за време владавине Вилијама Освајача (1066–1087), који је желео да овим здањем обједини утврђење, дворац и затвор. Лондонска кула временом је постала оружарница, ризница, место где се ковао новац, зоолошки врт, а од 1303. године и место где се чува краљевски накит ■

ЋАО, ТИТАНИЧЕ!

Шестог маја 2006. године умрла је Американка **Лилијан Гертруд Аспленд,** последња преживела особа која се сећала бродолома „Титаника". Петогодишња Лилијан на лађу се укрцала с родитељима и четворицом браће. Кад је „Титаник" потонуо 15. априла 1912. године, Лилијан је изгубила оца и тројицу браће, преживела јој је мајка Селма и брат Феликс. Од путника с „Титаника" још су живе две Енглескиње: Барбара Вест Деинтон и Милвина Дин, које су биле сувише мале да би се сећале бродолома. У тренутку несреће Барбара је имала десет месеци, а Милвина само десет недеља ■

ЉУБОМОРНИ УБИЦА МАЧАКА

Да би се осветила вољеном човеку, четрдесет-двогодишња **Дајан Ханон** из Лондона ставила је његову мачку у машину за прање веша и укључила програм за прање! Запрепашћени и огорчени „објекат" Дајанине љубави, господин Данкан, сместа је позвао полицију, а потом поднео тужбу. Дајан је покушала да се оправда рекавши да је била слепа од љубоморе према Данкановој бившој жени. Одбрана није успела. Љубоморна уморитељка мачака осуђена је на затворску казну ■

ФРАНЦУСКИ ПОЉУПЦИ

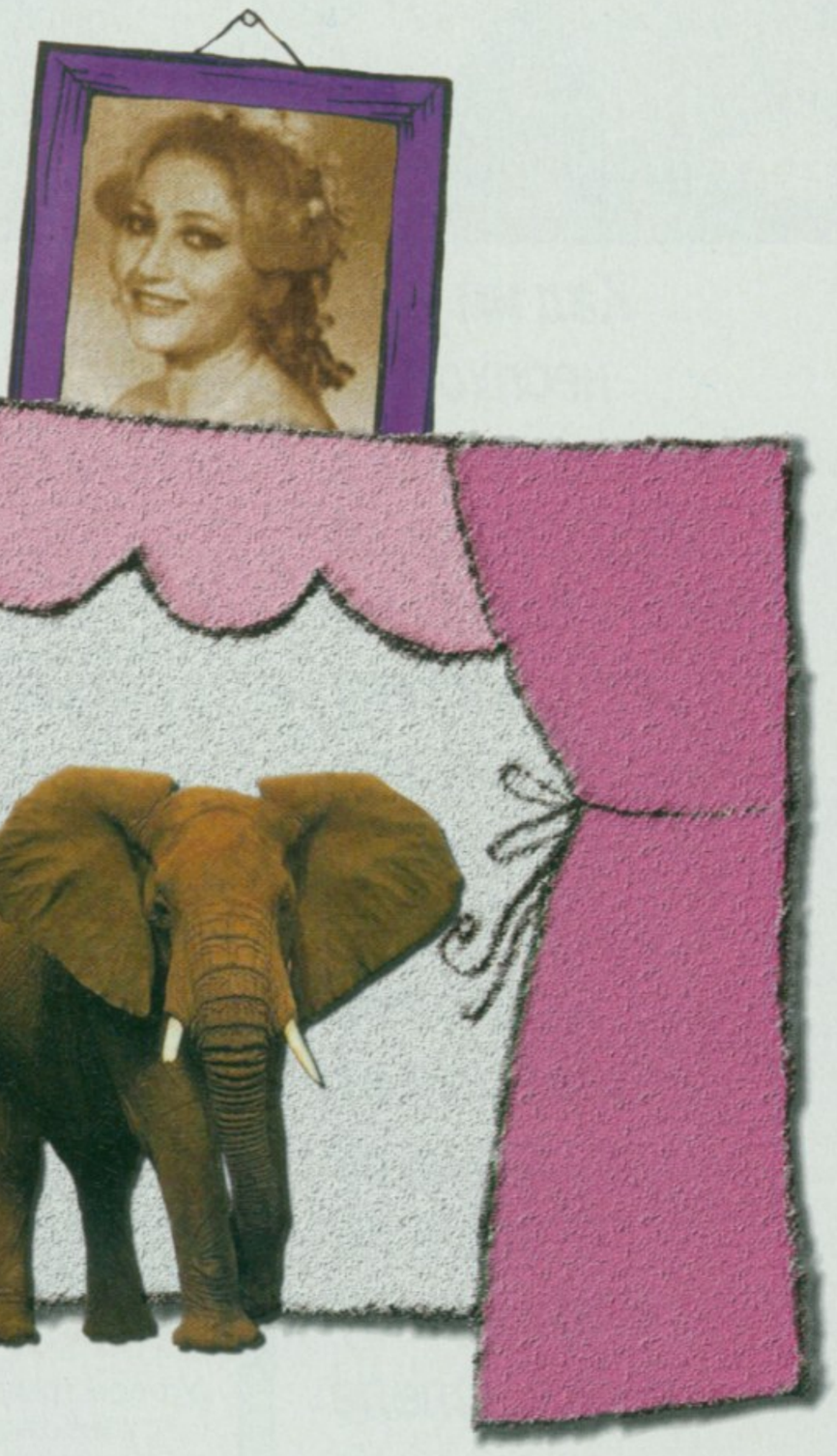
Петог априла 1910. године у француској престоници забрањено је љубљење на железничкој станици. Ова неуобичајена мера изгласана је зато што су парови који су се опраштали размењујући страствене пољупце изазивали кашњење возова који су полазили са станице у Паризу ■

СЛОН ИЛИ ТОСКА?

Кад се звезда Атинске опере изненада разболела уочи премијере „Тоске", управа Опере нашла је замену. Била је то млада Ана Марија Софија Калогеропулос, потоња славна – **Марија Калас.** У то време, Марија је била прилично дебела. Иако веома узбуђена, пре него што ће изаћи на позорницу, чула је речи једног од сценских радника који је злобно приметио:

– Како слоница може да буде Тоска? Овој слоници то никада неће поћи за руком...

Чувши ове речи, Марија Калогеропулос вратила се неколико корака назад, ухватила несрећника за врат, а затим му једним потезом поцепала кошуљу и ударила га по лицу раскрваривши му нос. Очи су јој севале од беса кад је поново ступила на сцену. Бес је изгледа био подстицајан. Марија је награђена овацијама публике и – звезда је рођена ■

ЖИВОТИЊСКА ИГРА ЖМУРКЕ

ЧИК ПОГОДИ ГДЕ САМ!

Кад им је то неопходно, животиње могу напросто да се стопе с околином и постану невидљиве за све око себе – и за непријатеља и за плен. Неке од њих прави су мајстори у томе, па су умало успеле да заварају и око научника

ЈЕСЕЊЕ ЛИШЋЕ

Да би опстали, малим, нежним лептирима природа је као заштиту подарила боје. Оне су или јарке и уочљиве као цвеће или загасите као околина у којој живе. Тако се храстова преља, Lasciocampa quercus, скрива у јесењем лишћу, а лептир попут сребрне гама совице, Plusia gamma autographa, на стенама ■

БУЈНО ЗЕЛЕНИЛО

У овом грму леже две жабе. Научници су их открили у Вијетнаму, где их називају маховинарке, а припадају краставим жабама, Bufonidae ■

ШАРА ДО ШАРЕ

Заиста је тешко поверовати да ово шаренило боја и облика прикрива главу и краке јастога, зглавкара из групе Malacostraca, откривеног уз обале Кеније ■

БЕЛО КАО СНЕГ

Алпска кокошка, Lagopus mutus, бојом перја потпуно се прилагодила животу у снегом прекривеним планинским пределима. Велике грабљивице не могу да је виде док шета или чепрка по белом прекривачу ■

КАО ВЛАСИ ЖИТА

Европска ливадска стеница из групе смрдибуба, Plisthenes ventralis, права је штеточина. Храни се соковима биљака и проузрокује велике штете усевима као што су пшеница и кукуруз. Али, тешко ју је искоренити. Када склопи крила, тек лупом може да се уочи на стабљици ■

ЗРНО НА ЗРНУ... РИБА

Шта да се каже за рибу Uranoscopus bicintus? Да живи у топлим морима Индонезије или на њиховом дну? Овај вешти ловац из породице риба пецача уме добро да усковитла песак, па када се смири и полегне на дно зрнца га целог прекрију да га је тешко уочити. Мамац који повремено избаци из уста налик је на травку, па лако завара рака или неку мању рибу и они се брзо нађу у њеним чељустима ■

С. Д.

СВА ЛУБИНА

Писмо које је на адресу Лубе Герцак Фредерик у Мајамију стигло из Европе, носило је печат холандске владе. Дрхтавом руком, отворила га је пуначка жена у позним седамдесетим годинама. Био је то позив за свечану прославу педесет година од завршетка Другог светског рата и победе над фашизмом која је требало да се одржи средином априла 1995. године у Амстердаму. Тим поводом, како је стајало даље у позивници, додељиваће се почасна одликовања за посебну пожртвованост и хуманитарни рад током Другог светског рата свима који су учествовали у спасавању холандског народа. На списку заслужних било је и име Лубе Герцак.

– Ох – тихо је изговорила и затворила очи. Слике догађаја потиснутих дубоко у сигурност успомена, оживеле су пред њом.

Луба Герцак вратила се у помахнитале олује рата и хладну децембарску ноћ 1944. године у немачком логору Берген-Белзен, где је била само број 32967.

Заувек јој је убележен у руку још 1941. у родној Пољској, где је као Јеврејка са својом породицом, мужем Хершом и трогодишњим синчићем Исаком, смештена у логор Аушвиц. Кратко су остали заједно. Најпре је Херш с групом мушкараца одведен у гасну комору, а потом и дете, отето из њеног наручја.

Плач у ноћи

Она је била осуђена да живи. Млада медицинска сестра, са знањем немачког језика, морала је да помаже фашистичким лекарима и селила се с њима из логора у

„Осмех иза логорске жице", тако су фоторепортери назвали слику Лубе и њене деце снимљену по ослобођењу 1945. године.

логор. Иза ње су били Аушвиц, Треблинка, Челмно и сада Берген-Белзен, најзлогласнија места страдања. Како су савезничке снаге све више напредовале, тако су и ови концентрациони логори постајали чистилишта у којима су данонoћно нестајали људи, сведоци фашистичких злодела.

У Берген-Белзену умирало се од глади и заразних болести. Број умрлих из дана у дан био је све већи јер су из разних крајева камионима допремани други изнемогли логораши. Избацивани на земљу као џакови, многи нису ни осванули у баракама. Промрзли, изгладнели и болесни окончали су живот насред логора.

Иста судбина била је намењена и групи која је стигла једне хладне ноћи прве недеље децембра. Логораши су увек знали кад стижу нови

ДЕЦА

– Чујем плач, дечији плач – прошапутала је логорашица број 32967. – Морамо да спасемо децу – завапила је и изашла у хладну децембарску ноћ. Вођена једва чујним јецајима у тами, набасала је на гомилу малих тела склупчаних насред логора Берген-Белзен

страдалници. То им је наговештавао резак звук камиона који стаје, а потом и тупи ударци тела о земљу.

Тако је било и те ноћи. Иако се несрећници готово никад нису оглашавали јауцима, Луби се учинило да је кроз ветар који је завијао око женске бараке чула тихо јецање. Напрегнула је уши и ослушнула.

– Чујем плач... – прошапутала је. – Дечији плач. Камион је довезао децу – завапила је и скочила с дрвеног лежаја. – Морамо им помоћи.

Али, ниједна логорашица није се померила. Све су оне, баш као и Луба, носиле бреме своје судбине. Често су имале кошмаре у којима су им се привиђала њихова деца, најмилији.

Тако су сада помислиле и за Лубу. – Ћути, умишљаш – умиривале су је.

Али, Луба је била упорна у својим тврдњама.

Прикривена тамом, ишуњала се из бараке и, вођена једва чујним јецајем, набасала је на гомилу малих тела. Било их је много. Склупчана једно уз друго, мајушна, мршава и мусава деца нису била старија од четири, пет година. Луба је знала да тако мала деца немају изгледа да преживе. Према законима логора били су баласт, као и сви неспособни за рад.

– Овамо, пилићи – почела је да им тепа скупљајући их у наручје.

Међу малим уплашеним лицима видела је и неколико старије деце.

– Вас троје! Како се зовете и колико имате година? – обратила им се на пољском. Али, деца нису одговорила. Поновила им је питање на немачком.

– Ја сам Јак Родри – одговорио је дечак. – Имам једанаест година. Ово је Хети Веркендам, има четрнаест, а Жерар Лејкмакер дванаест. Ми... Стигли смо из Холандије. Има нас педесет четворо.

Глад, болест, хладноћа

– Толико... – Луба је с неверицом погледала децу која су је окружила.

– Биће све у реду, малишани моји. Ја ћу се бринути о вама. Будите тихи, увешћу вас у бараку – шапутала им је на пољском уводећи их у заветрину дрвене зграде. Иако је нису разумела, деца су је пратила у стопу.

Али, кад је с децом ушла у бараку, дочекали су је повици негодовања.

– Шта си то урадила, Лубо? Ми умиремо од глади, а ово су мала деца. Шта ће она да једу? Зар ти није доста што носиш белег сина јединца кога ниси могла да спасеш? Како мислиш да сачуваш оволико деце у животу? – питања су пљуштала са свих страна.

– Деца су моја брига, снаћи ћу се док не стигну савезници – одговорила им је кратко. Њене речи деловале су убедљиво и жене у бараци су се смириле. А Лубу је тада ухватила паника. Како ће да сачува сву ту децу, није знала.

– Борићу се за њих како знам и умем, баш као да су сви моја деца – рекла је себи смештајући их на два слободна лежаја.

Своју одлучност показала је већ на јутарњој смотри. Када је дежурни официр упитао ко је увео децу у женску бараку, храбро се јавила. Направила се да је пречула његове погрдне речи и злураду опаску да му је свеједно јер деца ионако неће дуго да поживе, па је затражила мало хране да их нахрани.

За ту дрскост добила је кундаком у главу, али убрзо су међу децу бачене три векне старог хлеба.

– Сачекајте, ја ћу да вам поделим. Знам да није довољно, али бар ћете мало да утолите глад – миловала их је по глави док им је пружала парчиће хлеба који су брзо нестајали у њиховим устима.

Да би их нахранила, Луба је ризиковала живот прикрадајући се официрском ресторану не би ли сакупила отпатке и однела их деци.

Тако су деца била колико-толико сита, али смрзавала су се у танкој одећи коју су имала на себи. Да би се бар мало загрејали, смишљала је игрице како би их натерала да се крећу. Ноћу би легла међу њих и грејала их својим телом. Певала им је старе јеврејске песме и причала приче како би их успавала. Иако деца нису разумела језик којим је говорила, њен глас су разумели. Он је био испуњен мајчинском топлином, нежношћу и љубављу.

Али, заразне болести које су харале логором Берген-Белзен највише су плашиле Лубу. Тифус, дифтерија, дијареја косили су логораше, децу поготово. Није било начина да их Луба заштити изузев нежним речима.

После осамнаест недеља

С наговештајима ослобођења глад и болест у логору бивали су све израженији. Избезумљени поразом, фашисти су свој бес искаљивали још жешће. Без хране, изнемогли и болесни логораши су били притиснути страхом од одмазди. Умирало је на стотине људи дневно. Њихова тела била су разасута посвуда.

Луба је страховала за своју децу. Осамнаест недеља бдила је над њима. Ослобођење које се осећало у ваздуху желела је да заједно доживе.

Кад су 15. априла 1945. године савезничке трупе ушле у логор Берген-Белзен наишле су на 60.000 лешева.

Још шири осмех на лицима имали су пола века касније када су се поново срели.

Међу њима било је и двоје Лубине деце. Кад се тог сунчаног дана опраштала од њих, кроз сузе их је љубила и сваком пожелела срећу у животу.

Никога од њих више није видела. Напустила је Стари континент и у Сједињеним Америчким Државама почела нов живот са Швеђанином Солом Фредериком, такође бившим логорашем. Њихов брак употпунило је и двоје деце.

Ипак, Луба никада није заборавила „своје пилиће" из Берген-Белзена. А да ни они њу нису заборавили доказ је било писмо из Холандије. На њихов предлог Луба Герцак Фредерик била је на листи за доделу почасних одликовања.

– Ићи ћу да их видим – једноставно је рекла и послала потврдан одговор холандској влади.

Када се средином априла 1995. године нашла у свечаној сали већнице у Амстердаму која је била пуна људи, Луба Герцак Фредерик треперила је од узбуђења.

Ситним корацима упутила се ка подијуму и немирно се осврtала тражећи погледом позната лица. Али, ниједно није видела. А онда се проломио громогласан пљесак десетине људи. Луба се окренула ка њима и осмехнула се. У тим остарелим лицима препознала је своју мусаву, мршаву децу.

– Хвала вам – тихо је прошапутала док је дрхтавом руком прихватала сребрну медаљу. – Дођите да вас загрлим – додала је с осмехом, ширећи руке.

Мук је завладао у сали кад је група мушкараца и жена похрлила ка Луби. Њихове руке испреплеле су се око ње као и живот који их везује ■

С. Д.

Читају их они који их пишу, а понекад ни они. Чему писање текста који нико осим аутора не чита? Пре него што су их назвали дневницима, људи су водили белешке из личног живота из потребе да себи олакшају душу јер хартија трпи све. На дневник као облик писања и његов лековити значај за појединца указано је тек шездесетих година 20. века. Сматрајући да се записивањем мисли и осећања постиже самоосвешћивање појединца, психијатар Ира Прогоф у то време уводи такозвану интензивну дневничку терапију – вођење дневника као део решавања душевних тегоба. Реч *дневник* (енг. *diary*) потиче од латинске речи *diarium,* а ова од речи *dies* што значи *дан.* Иако се назив тиче дневног ритма писања и обичаја бележења датума сваког новог уноса, ове званичне одлике не чине један текст дневником. Оно што га разликује од сличне, епистоларне и исповедне врсте текстова (мемоара, путописа, преписки и аутобиографија) јесте његова лична природа. Кратко речено, дневник је преписка са самим собом.

цуског и португалског), рекло би се да је држао до приватности, те је питање колико би му се свидело што му је дневник, нађен у његовој приватној библиотеци, објављен 1825. године. А овај дневник тек је први у низу од око 16.000 дневника колико их је објављено од почетка историје штампарства до данас.

Иако је читање дневника људи као што су Лудвиг ван Бетовен, Џон Стајнбек или Вирџинија Вулф извор нових сазнања о овим личностима, њиховом времену и раду, неко би могао да помисли да је објављивање нечијег дневника морално проблематично, уз то и противречно будући да је управо приватност оно што дневник чини дневником. Зарад вишег знања, завиривања у приватни живот и зараде коју доноси објављивање дневника неког попут, рецимо, Силвије Плат, успостављен је прећутни договор између потомака писца дневника, издавача и читалаца.

Ипак, за неке писце дневника може се рећи да су их писали са свешћу да би једног дана могли бити нађени. Тако Јозеф Гебелс, Хитлеров министар за пропаганду, не само да свој дневник није крио, већ га је диктирао свом секретару, а потом од сваке странице направио микрофилм. Ана Франк, девојчица која је дневник писала током скривања од нациста у једном холандском поткровљу, након што је преко радија чула предлог да се чувају све врсте писаних докумената, па и дневника, због каснијег документовања ратног времена, приступила је некој врсти лектуре до тада исписаних страница свог дневника, о чему сведоче две сачуване верзије. Пилот Чарлс Линдберг почео је да пише своје „Ратне дневнике" (1938–1945) с намером да буду једино право сведочанство о његовом ставу према уласку Сједињених Америчких Држава у Други светски рат сматрајући да су ондашњи медији превише навијачки настројени да би се његово мишљење чуло у свом изворном облику и смислу.

С друге стране, Франц Кафка је свом дугогодишњем пријатељу и издавачу Максу Броду оставио поруку да дневник који је водио од 1910. до 1923. године буде уништен. Не само да га Брод није спалио, већ се намучио да све Кафкине списе пренесе приликом бекства у Израел пред најездом нациста, да би потом приредио дневник за објављивање. И сада, ко би могао да га криви што нам је омогућио да завиримо у мисли овог загонетног писца који је читаво једно поглавље дневника посветио нелагодности због куповине сакоа за предстојећу игранку да би, напослетку, скрушено закључио: „Ма, ионако не намеравам да плешем!"

Не читај док сам одсутан

Уосталом, не оставља ли порука – ево ти мој дневник, али га уништи – ипак одшкринута врата Пандори у сваком од нас. Сличну противречност налазимо и на страницама дневника Курта Кобејна, певача групе „Нирвана", чије је објављивање 2002. године покренуло рат перима о томе да ли је Кортни Лав, Кобејнова супруга, „пљачкаш гробова", неко ко, зарад материјалне добити, продаје дневник или је посреди драгоцена прилика да се расветли прича о једној од највећих икона рокенрола, па по било коју цену. Наиме, на првој страници овог дневника стоји: „Ако читате, судићете", а одмах потом порука: „Не читај мој дневник кад нисам ту", за коју се верује да је била упућена Кортни Лав или некој другој девојци с којом је Кобејн у том тренутку био у вези. А, ако је њој забрањено, зашто би неком од нас било дозвољено?

БЕЛЕШКА О ЛИЧНИМ БЕЛЕШКАМА

ДРАГИ ДНЕВНИЧЕ!

Не може тачно да се установи кад је и коме прво пало на памет да се хартији обрати као трпељивом и поверљивом слушаоцу. Због тајновитости таквог начина писања, могуће је да су многи дневници, остали после власника, неоткривени или, ради заштите приватности, уништавани.

Ко се први сетио

Најстарији сачувани примерци потичу с Истока – азијски путнички дневници и дневници јапанских дворских дама од којих су најпознатији „Записи са узглавља" Сеи Шонагон, дворске даме царице Садако, из 1002. године. За првог дневничара, у савременом смислу те речи, сматра се Семјуел Пајпс, енглески поморски службеник и члан Парламента, који је дневник водио од 1660. до 1669. године. За разлику од пословне тематике дневника својих савременика, Пајпс се први одважио да хартији повери и делиће личног живота. Тако да, осим што је значајан историјски документ из доба рестаурације у Енглеској, Пајпсов дневник открива и како се овај енглески чиновник осећао кад га позову на пословни састанак, а онда пусте да чека, или кад, у жељи да супругу научи да плеше, нађе инструктора који почне да јој се удвара.

Будући да је поједине епизоде из свог живота, рецимо прељубничке пустоловине, Пајпс шифровао иницијалима или комбинацијом више језика (енглеског, фран-

Не може тачно да се установи коме је прво пало на памет да се хартији обрати као трпељивом и поверљивом слушаоцу. Али, данас су дневничари постали јавни забављачи

Буци око објављивања овог дневника допринела је и посебност подухвата издавача. За разлику од многих раније објављених дневника познатих личности, више од 800 страница на којима је Кобејн записивао своје мисли од краја осамдесетих до године самоубиства, 1994, није прекуцавано нити лекторисано. Свака страница је копирана и увеличана у А4 формат, тако да читалац пред собом има готово оригинални текст, у изворном Ко-

бејновом рукопису, са свим грешкама у спеловању, често збрканом синтаксом и без икаквих објашњења приређивача. Утисак изворности далеко је јачи.

Тако истргнут из целине, често без уписаних датума уноса, овај дневник нагнао је многе да се баве поновним истраживањем Кобејновог лика и дела често долазећи до радикалних закључака. Новинарка листа „Вол стрит џурнал" написала је текст

под насловом „Курт, једва да смо те познавали", у коме наводи неке од мрачнијих Кобејнових маштарија питајући се да ли би Кобејн, да којим случајем није постао рок звезда, пушку којом се убио 1994. године уперио у нас. Ово је изазвало бес код многих „Нирванових" поклоника и оних који сматрају да није морално хватати некога за реч из дневника, поготову што „уметност ретко долази с лепог места".

Открића дневника из даље прошлости, па били они исповести непознатих људи, право су благо за историчаре. Међутим, колико ствари постају шкакљивије кад дневник потиче од историјских личности које су учествовале у стварању повести, сведочи откриће дневника Јозефа Гебелса. У овом дневнику – који је министар за пропаганду Трећег рајха водио од својих студентских дана, 1925, до самоубиства, 1945. године – описани су, из Гебелсовог угла, не само сви значајнији догађаји од доласка нациста на власт у Немачкој 1933. године, већ и развој такозваног јеврејског питања – планирање и поступци темељног прогона и истребљења Јевреја.

Илустровала Неда Докић

Свако је свој јунак

Историчари који поричу да су Јевреји убијани у гасним коморама користили су управо Гебелсов дневник као доказ да главни покретач трагедије јеврејског народа није био Хитлер већ Гебелс, те да је многе од акција, на пример препад на Јевреје током такозване Кристалне ноћи, јуна 1938. године, наредио без фирерового знања.

На пипавост у закључивању о историји на основу дневника историјских личности указује управо Дејвид Ирвинг, историчар који је нашао микрофилмове овог дневника у тајном државном архиву у Москви, сматрајући да је „свако јунак у свом дневнику", па не треба веровати ни свему што Гебелс пише о Гебелсу.

Други дневник, који је настао у приближно исто време, само у потпуно другачијим околностима, „Дневник Ане Франк", од времена кад је први пут објављен више пута је био предмет судских парница због тужби на његову веродостојност. Иако дневник о данима које су две јеврејске породице провеле у скривању од нациста, а из пера тринаестогодишње девојчице, сведочи о једном конкретном случају, током времена постао је нека врста универзалног сведочанства о жртвама холокауста, па је самим тим његово оповргавање постало део борбе оних који сумњају у „сценарио" о холокаусту.

Ото Франк, отац Ане Франк и једини из групе из скровишта који се из логора вратио жив, потрудио се да дневник, остао после претреса скровишта, буде објављен. Међутим, у више наврата на суду је морао да се брани од оптужби да дневник није писала Ана, већ он. Напослетку, пошто су списи прошли кроз провере изворности рукописа, хартије и мастила, суд у Амстердаму је, 1998. године, донео трајну забрану на све даље оптужбе ове врсте.

Пали с неба

Да су сличне провере на време и како треба обављене у случају једног другог дневника, била би спречена највећа срамота у историји новинарства. Све је почело кад је 1979. године новинар немачког магазина „Штерн" Герд Хајдеман у приватној збирци нацистичких успомена уочио књигу за коју му је власник, страствени сакупљач играчкица из нацистичке ере, поносно рекао да је посреди један од томова Хитлеровог дневника, купљен од дотичног Конрада Фишера.

Узбуђен због овог открића – што због личног занимања за нацизам, што због приче коју би сваки новинар пожелео – Хајдеман се бацио на истраживање. Од власника збирке је сазнао да је права срећа што су дневници надживели Хитлера: један нацистички авион срушио се у сеоце Бернерсдорф близу Дрездена, априла 1945. године, а како су дневници били заштићени металном кутијом, преживели су експлозију да би, одмах потом, били прокријумчарени преко границе и касније доспели у власништво Конрада Фишера.

Хајдеман одлази у сеоце где му је потврђено да је доиста један авион ту незгодно слетео априла 1945. године, а причу о авиону додатно су поткрепиле и успомене главног Хитлеровог пилота генерала Ханса Баура, који је оставио податак да је летелица, погођена на путу од Берлина преносила приватну фирерову архиву.

„Штерн" је прихватио Хајдеманов предлог да откупи све што се од дневника нађе и буде први гласник овог открића. Од 1981. до 1983. године Фишер снабдева Хајдемана са 62 тома Хитлеровог дневника, а по цени од 10 милиона немачких марака. Вест о „најзначајнијем открићу у новијој историји" и делови из Хитлерових дневника појављују се на страницама „Штерна" у априлу 1983. године, а затим и „Њузвика", „Сандеј тајмса" и „Тајмса" по папреним ценама ауторских права. Тек кад су одломци дневника открили Хитлеров лик прилично другачији од дотад познате представе ове историјске личности, јавили су се први сумњичави гласови.

Према дневнику, фирер готово да није имао ништа с нацистичким препадом на Јевреје јуна 1938. године, као ни с догађајима по концентрационим логорима широм Европе, а његов једини план био је протерати Јевреје из Немачке. Поред сумњи историчара који су тврдили да се рукопис, стил писања и ставови не поклапају с Хитлеровим, јавили су се и људи који су још живели с успоменама на концентрационе логоре.

Огласио се и Федерални архив Западне Немачке и, након низа тестова укључујући хемијску проверу лепка, хартије и мастила, на конференцији за новинаре 6. маја 1983. године објављено је да су дневници фалсификат. Међу одговорнима наступила је журба да се разреше кривице за брљотину: „Штерн" подиже тужбу против свог новинара Хајдемана, Хајдеман против Конрада Фишера за кога се испоставило да му је право име Конрад Куџау и да за собом има пристојну предисторију фалсификовања нацистичких успомена. Немајући куд, Куџау за собом повлачи Хајдемана тврдећи да је од самог почетка био саучесник у превари. Напослетку, на суду се испоставило да су чак и неки од историчара позваних да за уредништво „Штерна" провере рукописе сумњали у њихову веродостојност, али су то прећутали заведени причом о срушеном авиону из ког су спасени дневници.

Суђење је окончано четворогодишњом затворском казном за Куџауа и Хајдемана и отпуштањем неколицине људи из редакције „Штерна" укључујући, треба ли помињати, и Хајдемана. Најчудније од свега јесте што је Конрад Куџау годинама раније успевао да по високим ценама прода фалсификате нацистичких писама, медаља, шлемова, Хитлерових сликарских платна и песама, а да при том нико од колекционара није посумњао у веродостојност ових предмета нити се потрудио да их провери.

Конрадова тајна била је – причање прича. Тврдио је да су колекционари били привучени не толико фалсификатима колико легендама које је успевао да испреде око сваког од ових предмета.

Ново издање књиге „Дневник Ане Франк", објављено 1995. године, дуже је за трећину од изворног облика и садржи много више података.

Драги сви

Након вишевековних настојања дневничара да нађу скровито место где им нико неће вирити преко рамена док буду писали шта мисле, кога воле, а ко их нервира, 3. јануара 1995. године Керолајн Барк села је за Интернет и, уместо „драги дневниче", откуцала „драги сви". Исте године настала је Интернет мрежа под називом „Отворени дневник" на којој је за десет година изникло 40.000 online дневника.

По угледу на ову, друге мреже развиле су свој систем тако да дневничари имају могућност поштовања својих биографија и слика, коришћења шифара ако желе да бирају ко ће да им претура по интими, као и примања поште с коментарима читалаца. За оне који се двоуме да ли да се ратосиљају свеске с кључићем и лате тастатуре, мреже нуде подстицајне добродошлице и предлоге тема о којима може да се пише. И док многи поздрављају овакву прекретницу тврдећи да је посреди кршење „табуа приватности", други појаву online дневника пореде с ТВ емисијама попут „Великог брата" и „Шоуа Опре Винфри" и њиховим подилажењем гледаоцима и разголићавањем учесника. Да се online дневничари и нису баш сто посто вратили у рајски врт у коме се за стид и задршке не зна, сведоче изјаве неких од њих.

На питање да ли их је излагање приватности на нету довело у неприлику, неки тврде да „не пишу ништа што не би ионако волели да се сазна", да пазе како некога не би увредили и да, ако су тренутно љутити на познаника, претпостављеног, професора, покушавају да ублаже своје понашање или користе лажна имена и иницијале.

Осим што се питају чему писање дневника ако не можеш поштено да се изјадаш, критичари online дневника овој појави замерају губитак изворног смисла вођења дневника. Јер, свест да неко тамо чита писца дневника подстиче да забавља читаоца. Миц по миц, аутор дневника смишља више догађаја и хумористичних детаља стварајући мале измишљене надградње нечега што би био приказ можда посве досадног дана. А ту су и online дневници под називом „Гасов свет" који, у тренуцима Гасове презаузетости да би писао дневник, нуди такозвани Гасов генератор који, према задатим мерилима, сам избацује текст који се заправо нимало не разликује од нечега што би написао Гас од крви и меса. Шта би на ово рекли заклети дневничари од којих су многи седали да пишу дневник баш зато што су у једном часу помислили – кога уопште занима мој живот осим мене? ■

Кристина Ђуковић

Супер Покloн за Кућицу

89317

bolji od svih! 5+ MLEKARA SUBOTICA
bolji od svih! 5+ MLEKARA SUBOTICA
bolji od svih! 5+ MLEKARA SUBOTICA

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

● Скоро 40 одсто новина на свету данас се штампа на хартији добијеној прерадом дрвета из **канадских шума** ■

● Премда је познатија по тестенинама и маслинама, **Италија** је велики извозник пиринча. Још од римског времена пиринач се узгаја у том поднебљу, али је постао омиљен тек у 15. веку. Данас је Италија највећи произвођач пиринча у западној Европи ■

● „Срећан рођендан" прва је песма која се чула у васиони. Певали су је **астронаути „Апола IX"** 8. марта 1969. године ■

● Постоји 2500 различитих омота за сингл „Битлса" **„Yesterday".** То је највише снимана песма у историји ■

● Најсмртоноснија болест у историји човечанства је **маларија.** Сваке године од ње умре више од милион и по људи ■

● Мозак мужјака **мармосет мајмуна** значајно се мења кад постане отац. Психолози с Принстон универзитета открили су нове мождане везе код мужјака који су добили потомство. Претпоставља се да ове промене подстичу очински инстинкт код скорашњих очева ■

● Без обзира на грбу, **камила** има праву кичму ■

● У Холандији се испробава нови систем за побољшање исхране путем Интернета. **„Лични прехрамбени саветник",** како је назван уређај који је произвео „Филипс", заснован је на магнетним картицама које се користе у холандским радничким ресторанима. Поред тога што сабира рачун за храну, картица броји и калорије, угљене хидрате и масноћу у намирницама. На основу тога предлаже здравији начин исхране коме може да се приступи преко Интернета ■

● Истраживање на Универзитету у Бату показало је да су веће могућности да неко возило удари **бициклисту који носи кацигу** него бициклисту који нема такву опрему. Утврђено је да се возачи удаљавају од незаштићених бициклиста у просеку 8,5 центиметара више него од оних који носе кациге. Психолошко објашњење је да возачи потцењују опасност током претицања бициклиста ако виде да ови имају заштитну опрему ■

● Прскање усева водом из канализационог одвода је безбедно јер **земљиште убрзано уништава бактерије** и преносиоце болести који се у таквој води могу наћи. Истраживачи са Империјалног колеџа у Лондону утврдили су да ешерихију коли 0157 зачас униште бактерије из плодног земљишта. Научници ће испитати шта се дешава с другим врстама међу којима је и салмонела ■

● Америчка пословна жена Ануше Ансари постала је **четврти свемирски туриста** који је посетио Међународну свемирску станицу. Такође ће остати упамћена као прва жена која је посетила васиону у историји. Ансари има 40 година и платила је више од 10 милиона фунти за ово уживање. У орбити је провела 10 дана, 21 час и 4 минута након што је допутовала на станицу руском ракетом „Сојуз” ■

● Не морате освојити **главну премију на лоту** да бисте били срећни, тврде истраживачи са Универзитета у Ворвику. Они су спровели испитивање међу добитницима у играма на срећу и утврдили да већ добитак од 1000 фунти побољшава психичко стање човека које траје наредне две године. Нажалост, добици у стотинама или десетинама фунти имају занемарљив утицај ■

Свет У БРОЈКАМА

1.600.000.000 фунти

даће богаташ и предузимач Ричард Бренсон за борбу против свеопштег загревања. Сву зараду од Вирџин Атлантика и Вирџин железнице у наредних 10 година Бренсон ће преусмерити на развој обновљивих извора енергије ■

300.000.000 људи

живи у Америци, према подацима пописа из октобра 2006. године. Пописна комисија утврдила је да је просечни број чланова једног домаћинства пао на 2,6 што је у просеку мање од трочлане породице ■

15.000 халибута

насукало се на западној обали Шкотске након што су их чланови друштва за заштиту животиња ослободили из узгајалишта. Рибе су гладовале, уплеле се у морску траву и биле изложене нападима галебова док су покушавале да се навикну на нови, слободни живот у отвореном мору ■

200 година

старо је семе које су оживели ботаничари Миленијумске банке семења. Међу страницама књиге холандског трговца из 1803. године биле су сачуване 32 различите врсте семена. Три врсте развиле су се у здраве биљке ■

73 сурфера

недавно су оборила светски рекорд у броју људи који истовремено јашу на таласу. Око 300 сурфера учествовало је у овом догађају у Јужноафричкој Републици, а циљ је био сакупљање новца за програм надгледања ајкула у обалском појасу и благовременог узбуњивања ■

40 одсто Британаца

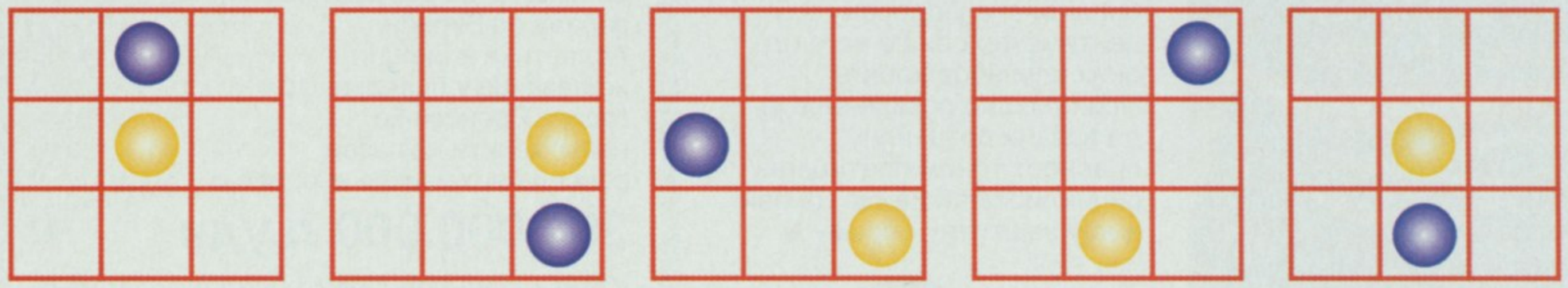
одрекло би се секса само да доживи сто година, показује најновије истраживање. Такође је утврђено и да се 94 одсто људи не би одрекло породице и пријатеља ■

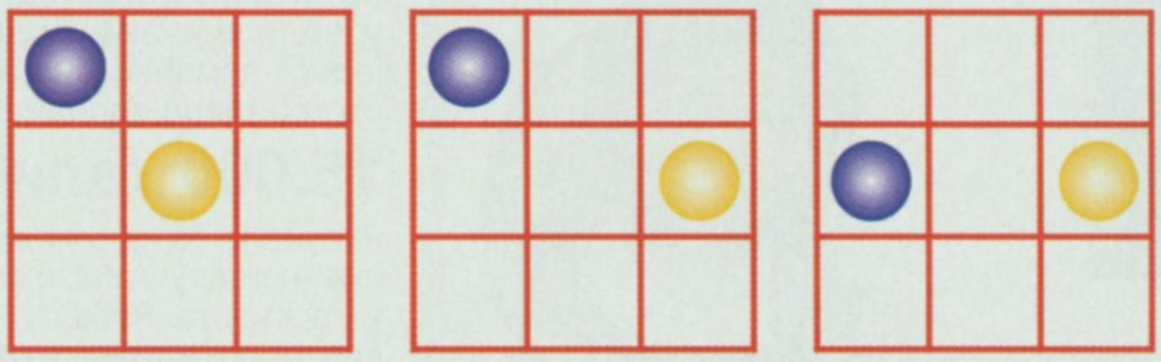
Забавникове ЛОГ

УПОТПУНИТЕ НИЗ!

1

Који од квадрата – A, B или C – наставља дати низ? ■

МАЧКЕ И МИШЕВИ

2

Ако 5 мачака ухвати 5 мишева у току 5 минута, колико ће мачака ухватити 100 мишева за 100 минута? ■

ДОБРО РАЗМИСЛИТЕ!

3

У празно поље упишите одговарајуће слово ■

E	D	B	Đ
B	E	Č	F
Đ	Dž	?	C
D	C	H	Č

УПИШИТЕ!

4

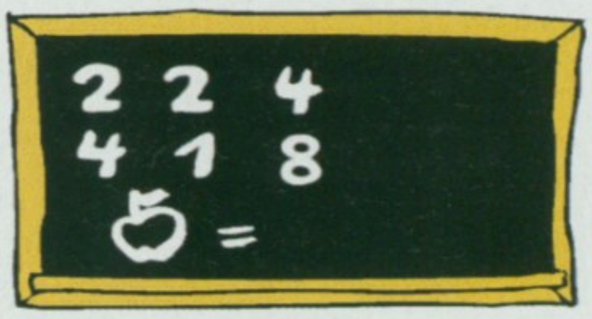
Који број треба уписати у празно поље? ■

5	3	4	2
6	4	3	5
4	5	?	3
7	6	5	4

ТАБЛА И БРОЈЕВИ

5

На табли су написана три различита двоцифрена броја. Прва два требало је помножити, а добијени производ поделити с трећим бројем. Један од ученика побркао је операције, па је уместо броја 96, као правилно решење, добио други број. Која су три броја била написана на табли? ■

ИЧКЕ загонетке

ВРЕДНОСТИ СИМБОЛА

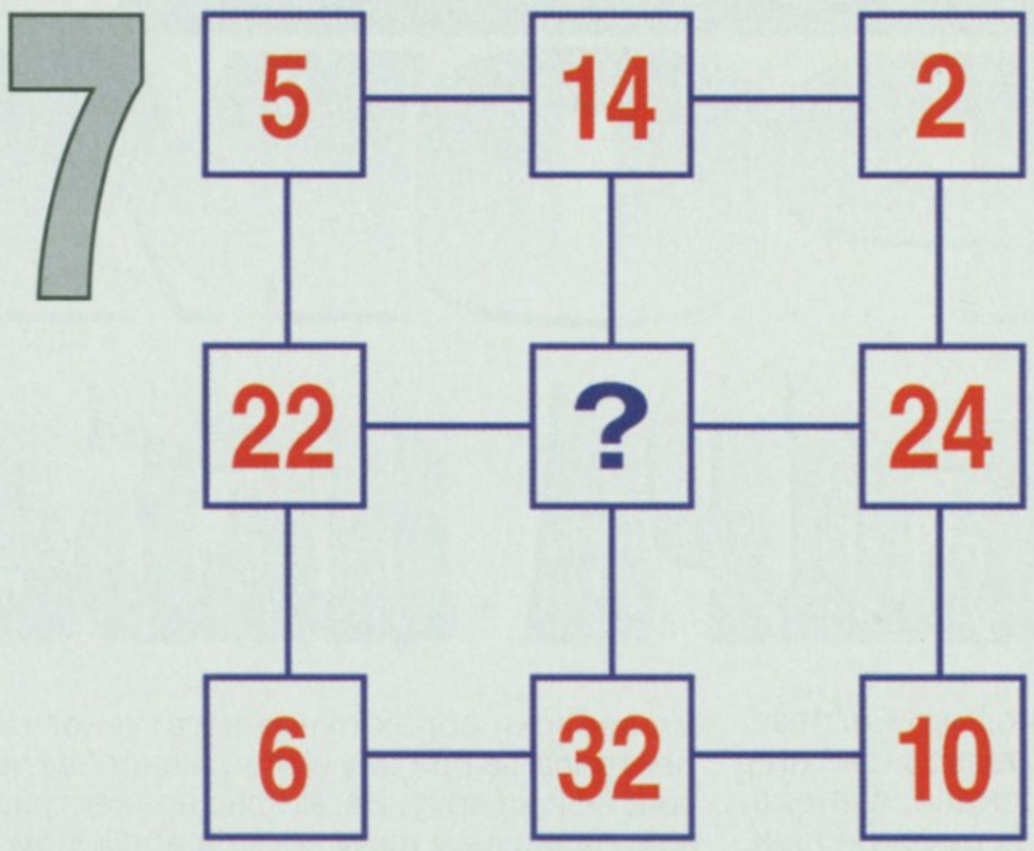
6

Одредите појединачно вредност сваког симбола ■

0	●	◑	□	=20
0	■	⊗	■	=16
*	●	■	●	=11
■	0	□	□	=21
=27	=15	=13	=13	

КОЈИ БРОЈ НЕДОСТАЈЕ?

7

НИЗАЊЕ СЛОВА

8

A	?	D	?	S
R	K	L	B	?
?	L	U	?	M
E	?	?	N	O
?	T	M	O	Z

Откријте правило низања слова и попуните празна поља ■

ДЕБЕЛА КЊИГА

9

За обележавање страна једне књиге потребно је 1689 бројева. Колико страна има та књига? ■

ЛЕШНИЦИ

10

У две корпе има исти број лешника. Из обе корпе узето је 44 лешника, после чега је у једној корпи остао 41 лешник, а у другој 33 лешника. Колико лешника је узето из сваке корпе понаособ? ■

Припрема Радивоје Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

Дан је био ведар и сунчан, на небу су се видела само два облачка. Удар грома пратило је свега неколико капи кише које су пале наизглед ниоткуда. Мртвозорник који је извршио увиђај изјавио је да никад није чуо ништа слично

Илустровала Неда Докић

ГРОМ ИЗ ВЕДРА НЕБА

У јулу 2006. године неколико Енглеза одмарало се у средњовековном замку близу Сијене у Тоскани. Фенела Хафенден спремала је ручак, а њен супруг Мајкл управо је изашао из базена. У том тренутку, дословно из ведра неба, пукао је гром и погодио Мајкла који је стајао поред металних степеница. Он је одскочио ка пријатељици Лори Мимс, а наелектрисање које је прошло између њихових тела оборило је обоје на земљу.

Фенела је потрчала да им помогне. Лора је седела ошамућена, преврнутих очију. Фенела ју је плъуснула неколико пута како би је дозвала свести. За Мајкла је било касно, он је већ био мртав.

Лорин супруг Вилијам помогао јој је масажом срца. У болницу је доспела с озбиљним опекотинама, али је преживела.

Међутим, удари мање и дуго након што олуја прође ипак су могући. Тако је 9. јула 1984. године катедрала у Јорку погођена ударом мање из наизглед ведрог ноћног неба. Десило се то три дана након што је тадашњи дурамски бискуп, пречасни Дејвид Џенкинс изрекао озбиљне оптужбе на рачун понашања црквених великодостојника, па су многи видели овај удар грома као божији гнев.

Једно од објашњења оваквих појава јесте такозвано позитивно пражњење. Грмљавински облак пун је негативног наелектрисања при дну и позитивног наелектрисања на врху. Негативно наелектрисање празни се у виду мања и временом се исцрпи, али позитивно наелектрисање остаје да „виси у ваздуху" и оно може да се сручи на земљу заглушујућим праском и након дужег времена пошто олуја прође. Свега пет одсто свих удара може се приписати позитивном пражњењу, али је оно знатно јаче од негативног – достиже 300.000 ампера и милијарду волти. Уз то, може да превали и до 15 километара водоравно.

И негативно пражњење понекад изгледа као да долази из ведрог неба. Ли Тревино био је погођен током Вестерн опен шампионата у голфу у Чикагу 2. јуна 1975. године. Тревино је седео на ивици травњака поред језера кад је мања прошла кроз металне делове његовог штапа за голф и одбацила га у ваздух. Доспела је из олује удаљене километрима одатле, путујући дуж језера.

Мање могу да путују водоравно и кроз ваздух. Истраживања у васионском центру Кенеди на Флориди показала су да приближно трећина удара путује 9 километара водоравно од места настанка ■

Н. В.

Написао
Ален Ерол
Нацртао
Жан-Лик Масбу

Плаши и оињаци

Превела
Оља Петронић

ЈОВАН БЕЗ МЕСЕЦА

II ДЕО

ФИЈУУ!

ЗАПНИ, БАГРО!

ОД ВАС ТРАЖИМ...

ДИС-ЦИ-ПЛИ-НУ!!!

ИНАЧЕ, ОБЕЋАВАМ ДА ЋЕ ВАМ БИТИ...

...ГОРЕ НЕГО У ПАКЛУ!

ОВАМО, ТИ!

ЗАБРАЊУЈЕМ ТИ ДА СЕ СМУЦАШ ПО МОСТУ!

ОВА ЛАЂА ЈЕ ПУНА ОДВРАТНОГ СВЕТА!

ЉУДИ СУ НЕРВОЗНИ, КАПЕТАНЕ!

НАРАВНО, СЕЊОР ГАРСИЈА! АЛИ, УБРЗО ЋЕМО СТИЋИ ДО ТАНГЕРИНСКИХ ОСТРВА...

А ТАМО...

ТАМО...

МОЋИ ЋЕ ДА СЕ ОПУСТЕ!

♫ СВИ ЊЕГОВИ ПОДАНИЦИ ЗАЈЕДНО...

♫ КАЖУ МУ...

♫ ПРИЈАТНО!

ВЕЧЕРА ПРИНЦА ЈОВАНА!

ЦИНГ!

ЦИНГ!

ЦАНГ!

ЦИЛИНГ!

ЦИНГ!

ЦАНГ!

ПРИЈАТЕЉИ ЗЕМЉАНИ, ГЛАСИНЕ СУ ТАЧНЕ!

ЈА ПИШЕМ!

ТРАГЕДИЈУ!

НИСТЕ ВИДЕЛИ СЕБЕ!

РЕМЕК -ДЕЛО...

...КОЈЕ ЋЕТЕ ВИ ОДИГРАТИ!

ЗНАТЕ... МИ НИСМО ГЛУМЦИ!

ШШШШ...

ПРОТИВРЕЧИТИ МОМ БРАТУ ЗНА ДА БУДЕ ВЕОМА ОПАСНО!

МА, ОСЕЋАМ КАКО ДРХТИТЕ ОД НЕСТРПЉЕЊА!

У РЕДУ!

КАЗАЋУ ВАМ НЕКОЛИКО СТИХОВА!

15

ХОР СЕЛЕНИТА:
„О, ЖИВОТЕ БЕДНИ!
О, СУДБИНО КЛЕТА!
ПРОВЕДОСМО ОВДЕ
ВЕК ДВАДЕСЕТ ЛЕТА!"

УЛАЗИ ПРИНЦ!
МУЗИКА!
ПРИНЦ!

„ХРАБРО, ПРИЈАТЕЉИ!
МУДРИ ПРИНЦ ЋЕ ЗНАТИ
ДА ВАС ИЗ ИЗГНАНСТВА
НА МЕСЕЦ ПОВРАТИ!

ЗЕМЉАНИН ЋЕ ДОЋИ
ПОХЛЕПОМ ОМАМЉЕН
И НАМА ДОНЕТИ
ТАЈ МЕСЕЧЕВ КАМЕН!

ТАДА ЋЕ СЕ ЛАЂА КА НЕБУ ПОДИЋИ,
КА МЕСЕЦУ ДРАГОМ МИ ЋЕМО ОТИЋИ!

КАКО СУ, ДО ЂАВОЛА, УСПЕЛИ ДА СИЂУ НА ЗЕМЉУ?

ЛАКО ЈЕ СИЋИ!

ГЛЕДАЈТЕ: **ПОФ!**
ОВО СИЛАЗИ!

ДА, ДА, АЛИ КАКО?

И ТАЈ ЋЕ ПОВРАТАК
БИТИ КРАЈ ДЕСПОТА
ШТО ВЛАДА НА СИЛУ!

СКЛИЗНУЛИ
СУ НИЗ ЈЕДАН
МЕСЕЧЕВ ЗРАК И
ТО ЈЕ СВЕ!

А СВИ ПОДАНИЦИ, СРЕЋОМ ИСПУЊЕНИ,
ЗАПЕВАЋЕ ПЕСМУ...

АЛИ...

НЕ НАВАЉУЈТЕ!
НЕ НАМЕРАВАМ ДА СЕ
УПУШТАМ У НАУЧНА
ОБЈАШЊЕЊА!

...НОВОМ КРАЉУ
- МЕНИ!"

ПЉЕС!
ПЉЕС!
ПЉЕС!
ПЉЕС!
ПЉЕС!
ПЉЕС!

ДАКЛЕ, МЕСЕЧЕВ КАМЕН ЋЕ ВАМ ОМОГУЋИТИ ДА СЕ ВРАТИТЕ КУЋИ?
ТАКО ЈЕ!
НА КОЈИ НАЧИН?
МОГУ ЛИ ДА ИЗГРАДИМ ЈЕДНУ ХИПОТЕЗУ?
Е, ТО БИ МОГЛО ДА БУДЕ ЗАБАВНО!
ДОНЕСИТЕ МУ СВЕ ШТО ТРЕБА!

ПРЕНОСИВИ КАБИНЕТ ЗА РЕТРО-ПРОЈЕКЦИЈУ ЊЕГОВЕ ВИСОСТИ!
АХ! ВАШ ТЕХНОЛОШКИ НАПРЕДАК ВРЕДАН ЈЕ ПРИЗНАЊА!
GUT! САДА ЋУ ВАС ЗАМОЛИТИ ЗА МАЛО ПАЖЊЕ!
ЈАО!

ИЗВЕШЋУ СВОЈУ ДЕМОНСТРАЦИЈУ ПРЕМА ЈЕДНОМ АРИСТОТЕЛОВСКОМ ХИЛЕМОРФИСТИЧКОМ МОДЕЛУ, ДОДАТАК НЕКИХ СКОРАШЊИХ ОТКРИЋА КОРПУСКУЛАРНЕ МЕХАНИСТИКЕ!
ЗА ПОЧЕТАК: ОД ЧЕГА ЈЕ САЧИЊЕН МЕСЕЧЕВ КАМЕН?
ОД АТОМА! Е, ДА! ОД СИЋУШНИХ ШРАФОВА СА НАВОЈИМА НАЛЕВО!
А БУДУЋИ ДА ЗЕМАЉСКИ АТОМИ ИМАЈУ НАВОЈЕ НАДЕСНО, АТОМИ МЕТЕОРИТА ТЕЖЕ ДА СЕ У ЊИХ УГЛАВЕ! ПОСЛЕДИЦА: АКО ПУСТИМО КАМЕН... ОН ПАДА!
АЛИ, ТАЈ ЈЕ КАМЕН ПРЕ ДЕФИНИСАН СВОЈОМ СУПСТАНЦИЈАЛНОМ ФОРМОМ! ОНА ГЕНЕРИШЕ ПРИВЛАЧНУ СИЛУ КОЈА ИЗМЕЂУ КАМЕНА И МЕСЕЦА УСПОСТАВЉА ЈЕДНУ МОЋНУ СИМПАТИЧКУ СТРУЈУ!
И САДА, АКО СМЕСТИМО КАМЕН У ВЕЛИКУ КОЛИЧИНУ ВОДЕ ИЗЛОЖЕНЕ ИЗУЗЕТНО СНАЖНОМ МЕСЕЧЕВОМ ЗРАЧЕЊУ...
...ШТА ЋЕ СЕ ДОГОДИТИ?

17

ОНДА ЋЕ НАСТАТИ СЛЕДЕЋА ПОЈАВА: ДОК ЗГУСНУТИ, АТОМСКИ ДЕО КАМЕНА ОСТАЈЕ ЗАШРАФЉЕН ЗА ЗЕМЉУ, ЊЕГОВА СУПСТАНЦИЈАЛНА ФОРМА ИСПАРАВА ПРЕМА МЕСЕЦУ!

ТАЈ СИМПАТИЧКИ ИМПУЛС УСЛЕД КОСУПСТАНЦИЈАЛНЕ КОНВИВИЈАЛНОСТИ ПОВЛАЧИ ЗА СОБОМ ПРЕОКРЕТАЊЕ АТОМА ОКОЛНЕ МАТЕРИЈЕ!

АТОМИ ВОДЕ, ЧИЈИ СУ НАВОЈИ БИЛИ НА ЛЕВУ СТРАНУ, САДА ИМАЈУ НАВОЈЕ НА ДЕСНУ СТРАНУ!

ОТУДА: ПРИВЛАЧНОСТ, ОДБИЈАЊЕ, ИНВЕРЗИЈА...

ВОДА СЕ ПЕЊЕ!

ВОДУ, КАО ШТО ЈЕ ПОЗНАТО, СУШТИНСКИ ПРИВЛАЧИ МЕСЕЦ (ПЛИМА, ИТД.)...

ДВЕ СИЛЕ – КОРПУСКУЛАРНА И СИМПАТИЧКА – **ТАДА** СЕ УДРУЖУЈУ КАКО БИ СТВОРИЛЕ...

...ИСТИНСКУ ПЛИМУ!

ТЕЧНИ СТУБ КОЈИ СЕ ПЕЊЕ КА МЕСЕЦУ БРЗИНОМ X ПУТА ВЕЋОМ ОД БРЗИНЕ КОЊА У ГАЛОПУ!

МЕЂУТИМ, ТАЈ ВРТЛОГ НЕ МОЖЕ ДА НОСИ ЗЕМАЉСКА ТЕЛА! ЗАШТО?

ЗАТО ШТО СУ ПРЕВИШЕ ГУСТА!

ЗАУЗВРАТ ЋЕ ПОВУЋИ СВУ НЕМИНЕРАЛНУ СЕЛЕНИТСКУ МАТЕРИЈУ....

...СВЕ ДО МЕСЕЦА!

Nave Selenensis fluctuat encluma mergitur

АВАЈ!

НЕМАМО НИЈЕДАН МЕСЕЧЕВ КАМЕН!

АХ! АЛИ, ВАРАТЕ СЕ!

ОН ИМА ЈЕДАН!

НИЈЕ ВАЉДА?
ДА!
ОКО ВРАТА НОСИ ПРИВЕЗАК УКРАШЕН КОМАДИЋЕМ МЕСЕЧЕВОГ КАМЕНА!
ЗАБОГА, БОМБАСТУСЕ!
ЗАР НЕ МОЖЕТЕ ДА ДРЖИТЕ ЈЕЗИК ЗА ЗУБИМА?
ВИ, ДАКЛЕ, НЕ СХВАТАТЕ?
ЊИХОВА ЛАЂА ЈЕ НАПРАВЉЕНА ОД МЕСЕЧЕВОГ ДРВЕТА! МОЋИ ЋЕ ДА НАС ОДНЕСЕ ГОРЕ!
ДАЈТЕ МИ ГА!
НЕ!
ДАЈТЕ МУ ГА!
НЕ!
КАЖИТЕ МУ ДА ПОПУСТИ!
НЕ!
ДАЈТЕ, КАД ВАМ КАЖЕМ!
ДАЈТЕ, ДО ЂАВОЛА!
ОВАЈ КАМЕН МИ ЈЕ ДРАГ! НЕ ЖЕЛИМ ДА СЕ РАСТВОРИ У ТОМ ВАШЕМ СЛАНОМ ЗАЛИВУ!
ОПИРЕТЕ СЕ?!
ДА!
ГОСПОДИНЕ АПОЛОНЕ, ПОЗОВИТЕ СТРАЖУ!
ПО НАРЕЂЕЊУ, ВАША ВИСОСТИ!
У ПРАВИ ЧАС, АМИГО!
ОВАЈ ГОСПОДИЧИЋ ПОЧЕО ЈЕ ДА МИ ИДЕ НА ЖИВЦЕ!
АН ГАРД!

БОГАМИ...

ТВРДОГЛАВИ СТЕ!

А ЗАР ВИ НИСТЕ?

МАЊЕ ОД ВАС!

ВИДЕЋЕМО!

СВЕ ЈЕ ВИЂЕНО!

МУЗИКУ, ГОСПОДИНЕ АПОЛОНЕ, МУЗИКУ!

МЕНУЕТ?!

НЕЧУВЕНО!

РИГОДОН ИЛИ ПАС-ПИЈЕ БИЛИ БИ МНОГО ПРИКЛАДНИЈИ!

МОГУ ЛИ ДА ЗАПЛЕШЕМ?

НАРАВНО, ДРАГА МОЈА, НАРАВНО!

ХА! ХА! ХА!

ХОЋЕТЕ ЛИ ДА СЕ МАЛО МАЧУЈЕМО?

СЕЊОРИТА! НЕ САЊАЈТЕ О ТОМЕ!

ТО БИ БИЛО НЕУМЕСНО!

А ЗАШТО, МОЛИМ ВАС?

АЛИ, ЗАБОГА... АЛИ, МОЛИМ ВАС... НЕ БИХ МОГАО ДА УКРСТИМ МАЧ С ЈЕДНОМ ДАМОМ!

ИПАК ЋЕТЕ МОРАТИ!

ЦАНГ!

АКО ЖЕЛИТЕ ДА САЧУВАТЕ ГЛАВУ!

КРЦ!
ПОВЛАЧИТЕ СЕ? ЈЕ Л' ТО ИЗ УЧТИВОСТИ...
ЦИНГ!
ЦАНГ!
... ИЛИ ИЗ КУКАВИЧЛУКА?
СЕЊОРИТА, МОРАЋУ ДА СЕ НАЉУТИМ!
ЈЕСТЕ ЛИ У СТАЊУ?
ИЛИ СТЕ САМО ЧОВЕК?
ДОСТА!
ПЉУС!
ОХ, ИЗВИНИТЕ!
ЈА ТО ОБИЧНО НЕ РАДИМ, ЈА...
АХ! ЗНАЧИ, ТАКО ЋЕМО!
ЗАЖАЛИ-ЋЕТЕ...
...ШТО СТЕ МЕ...
...ДИРНУЛИ У ЖИВАЦ!
ЗА ИМЕ БОГА!
ЗАХВАТ „НА ЈЕДАН, ДВА, ТРИ"!
КАКО? КО ВАС ЈЕ ТО НАУЧИО?!
ТО ЈЕ МОЈА МАЛА ТАЈНА!
БЕЖИТЕ, ДОН АРМАНДО!
ПОВЕДИТЕ ДОНА ХЕРМИНУ И БЕЖИТЕ!
ДА БЕЖИ? ДА ВАС НАПУСТИ? Е, ТО УОПШТЕ НЕ БИ БИЛО ЛЕПО!
ГОСПОДИН ЈЕ ПЛЕМИЋ...
...ПА ЋЕ ОТМЕНО ПРЕДАТИ СВОЈУ ОГРЛИЦУ...
КАО И СВОЈ МАЧ!

МЕЂУТИМ... ПОШТО СЕ БЛИЖИ КРАЈ НАШЕМ БЕСКРАЈНОМ ИЗГНАНСТВУ, ОСЕЋАМ СЕ ВЕЛИКОДУШНО И МИСЛИМ ДА БИХ МОГАО ДА ВАС ПОШТЕДИМ!

КОМПЛИ-
МЕНТ?!

ПА ДА, ЗАБОГА, КОМПЛИМЕНТ!

НА ПРИМЕР:

О, БЛИСТАВИ ПРИНЧЕ, НАЈБОЉИ НА СВЕТУ! ТИ СИ ВЛАДАР СВЕТА ИЗНАД НАШИХ ГЛАВА И ЗА САВ ТВОЈ НАРОД ТО ЈЕ СРЕЋА ПРАВА! АВАЈ, САД НАПУШТАШ ТУ НАШУ ПЛАНЕТУ!

РАДИЈЕ БИХ СЕБИ ОДГРИЗАО ШАПУ НЕГО ШТО БИХ ТИ ЛИЗАО ЧИЗМЕ, БЕДНИ ЛАКРДИЈАШУ!

ЧЕКАЈТЕ, САД ЋУ ЈА ДА МУ ДАМ КОМПЛИ-МЕНТ!

ПОНОСАН САМ ЛИСАЦ, РЕЧИ СУ МИ СКУПЕ, НЕ МОГУ ДА ПУЗИМ, А НИ ДА СЕ САГНЕМ, АКО БАШ ХОЋЕТЕ, МОГУ ДА СЕ НАГНЕМ, ПА ДА ВАМ ПОКАЖЕМ ЦЕЛО СВОЈЕ...

БЕЗОБРАЗНИЦИ!

ИЗВИЖДИТЕ ИХ!

БУУ!

БУУ!

ДОН ЛОПЕ!

¡ADIÓS, QUERIDA!

НЕ ВИДИМ ШТА БИ САД МОГЛО ДА НАС СПАСИ!

ИДЕМО?

КРЕНУЛО ЈЕ!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

JODI

JODI JE U MODI

OD MINAKVE SAMO TAKVE

JEDAN JODI OBEZBEĐUJE ORGANIZMU
POTREBNU DNEVNU KOLIČINU JODA

87150

МАГИЧНИ ЛИК

1	2	3	4	5	6
2					
3					
4					
5					
6					

ЗА, ЗАЧ, КЛИ, НАЦ, НИ, О, О, РА, РЕ, РЕ, РОК, СЛА, ФА, ФОР, ЦА, ЧИ

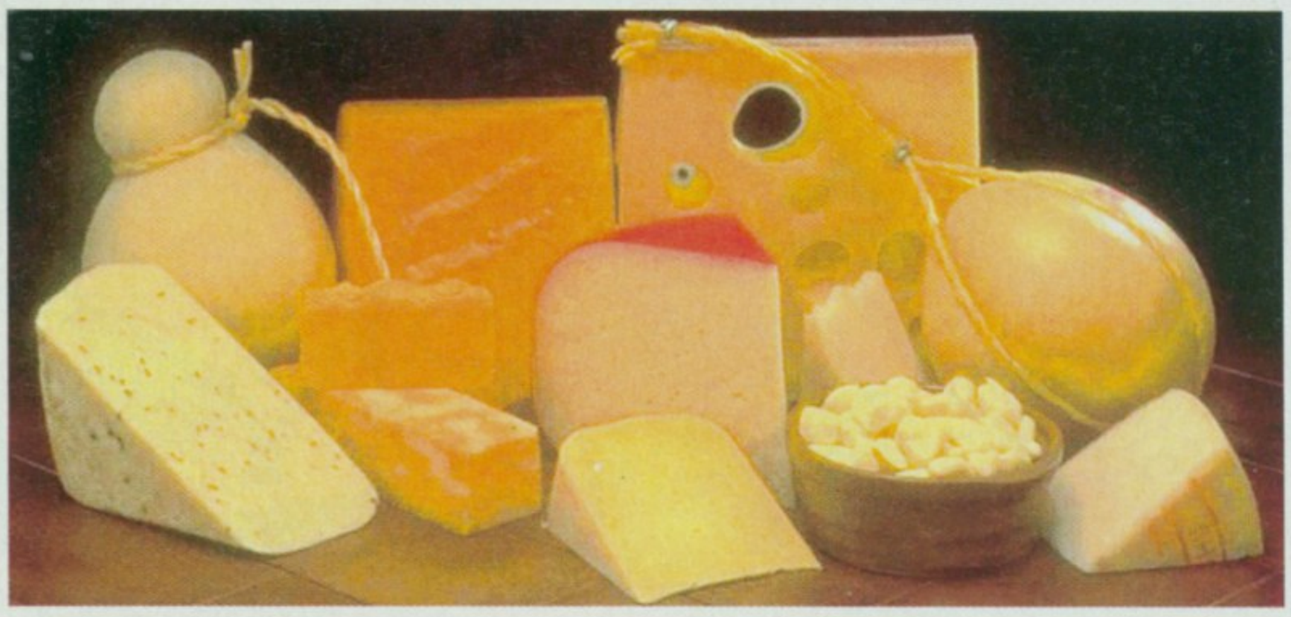
Од наведених слогова склопите тражене речи и упишите их водоравно и усправно у магични лик.

1. Врста сира,
2. Место код Бујановца,
3. Такмичар у једном зимском спорту,
4. Врста птице (мн.),
5. Становник луке у Алжиру,
6. Мања река ■

АНАГРАМ

СМЕТА ТИ моја љубичаста боја? ■

СЛОВНИ РЕБУС (1, 7, 2 – 4, 2, 4)

О = ЖИ

АНАЛОГИЈА

СТРИП – МЕЂАШ = ПЕСМА
АРПАД – МРКАЉ = ?

Који појам недостаје? ■

БРОЈЧАНА УКРШТЕНИЦА

10 K	1 R	11 O	5 T	2 I	5 T	2 I	■	9 N	12 A	13 S
1 R	6 E	7 P	12 A	■	1 R	2 I	14 B	12 A	1 R	2 I
13 S	18 F	■	8 U	13 S	2 I	■	12 A	1 R	2 I	10 K
■	11 O	9 N	■	10 K	1 R	3 S	5 T	12 A	13 S	■
7 P	1 R	12 A	4 V	12 A	■	15 M	12 A	3 S	2 I	4 V
2 I	15 M	7 P	6 E	1 R	18 F	6 E	10 K	5 T	■	2 I
1 R	2 I	3 S	4 V	2 I	5 T	6 E	1 R	3 S	7 P	8 U	9 N	■	2 I	3 S	5 T
12 A	9 N	5 T	6 E	9 N	12 A	■	6 E	5 T	2 I	19 L	6 E	9 N	■	5 T	12 A
3 S	5 T	12 A	1 R	12 A	17 G	11 O	20 D	2 I	9 N	12 A	■	2 I	15 M	12 A	15 M
5 T	2 I	19 L	12 A	■	11 O	5 T	12 A	■	12 A	15 M	12 A	5 T	6 E	1 R	2 I
6 E	15 M	12 A	■	5 T	1 R	12 A	10 K	5 T	■	■	17 G	11 O	1 R	12 A	9 N
1 R	2 I	9 N	2 I	19 L	12 A	16 C	■	8 U	3 S	5 T	12 A	9 N	2 I	16 C	2 I

У означена поља упишите име и презиме глумице са слике. Укрштеницу даље решавајте по принципу „исти број – исто слово” ■

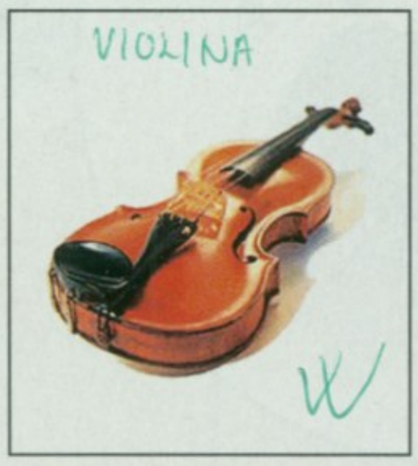

МОЗАИЧКА ОСМОСМЕРКА

Е	Ь	А	Т	С	А	З	Е	П	Е	Л
Ф	Ч	Т	И	К	В	А	К	А	Р	Т
Т	Р	О	Ш	Е	Ш	И	Р	Н	К	П
Е	Р	У	К	А	Ш	Е	К	И	Р	Р
Р	Р	У	Л	О	Н	О	К	Л	А	О
К	Е	Ф	Б	А	Л	О	Н	О	В	З
О	Н	Р	К	А	Н	А	Л	И	А	О
Ч	А	К	Ч	П	Ч	А	Д	В	Т	Р
Н	Н	Д	А	Б	М	А	К	А	А	Е
У	А	С	А	П	А	П	У	Ч	Е	П
С	Б	П	А	Ј	А	П	А	Т	А	К

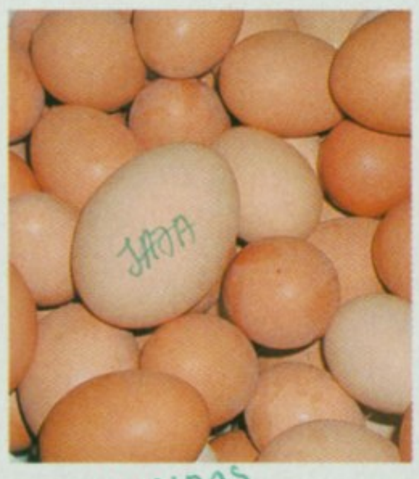
У мрежу су уписана сва почетна слова појмова с фотографија. Тражене речи упишите у неком од осам смерова. На крају, мрежа ће бити попуњена, а у означеним пољима добићете појам с преостале фотографије ■ ZASTAVE

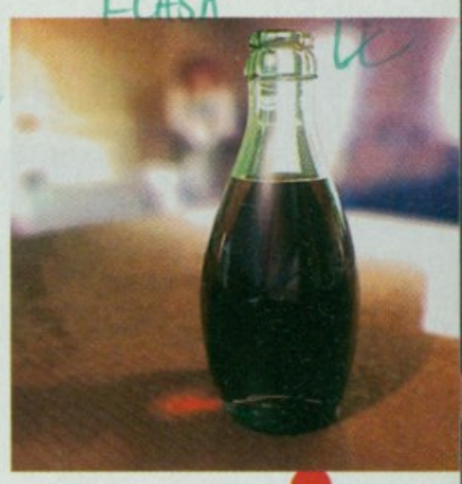

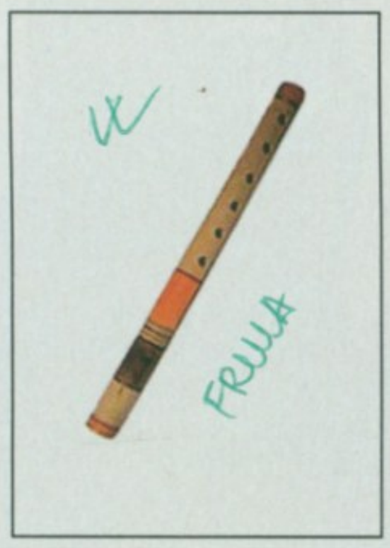

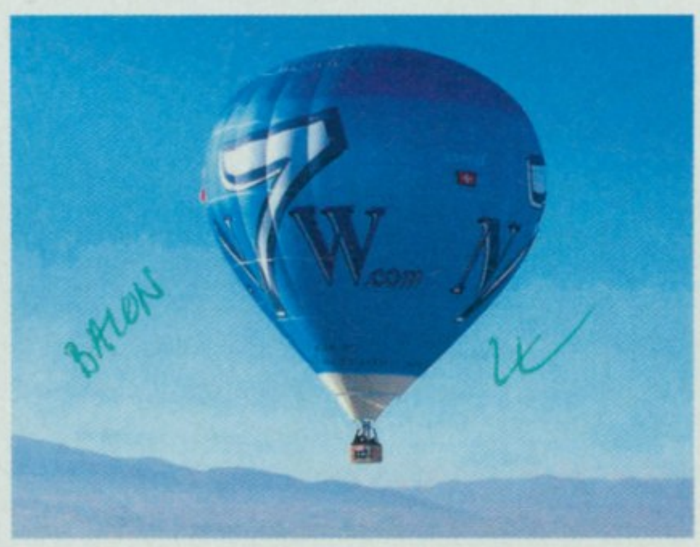

Решења на страни 65

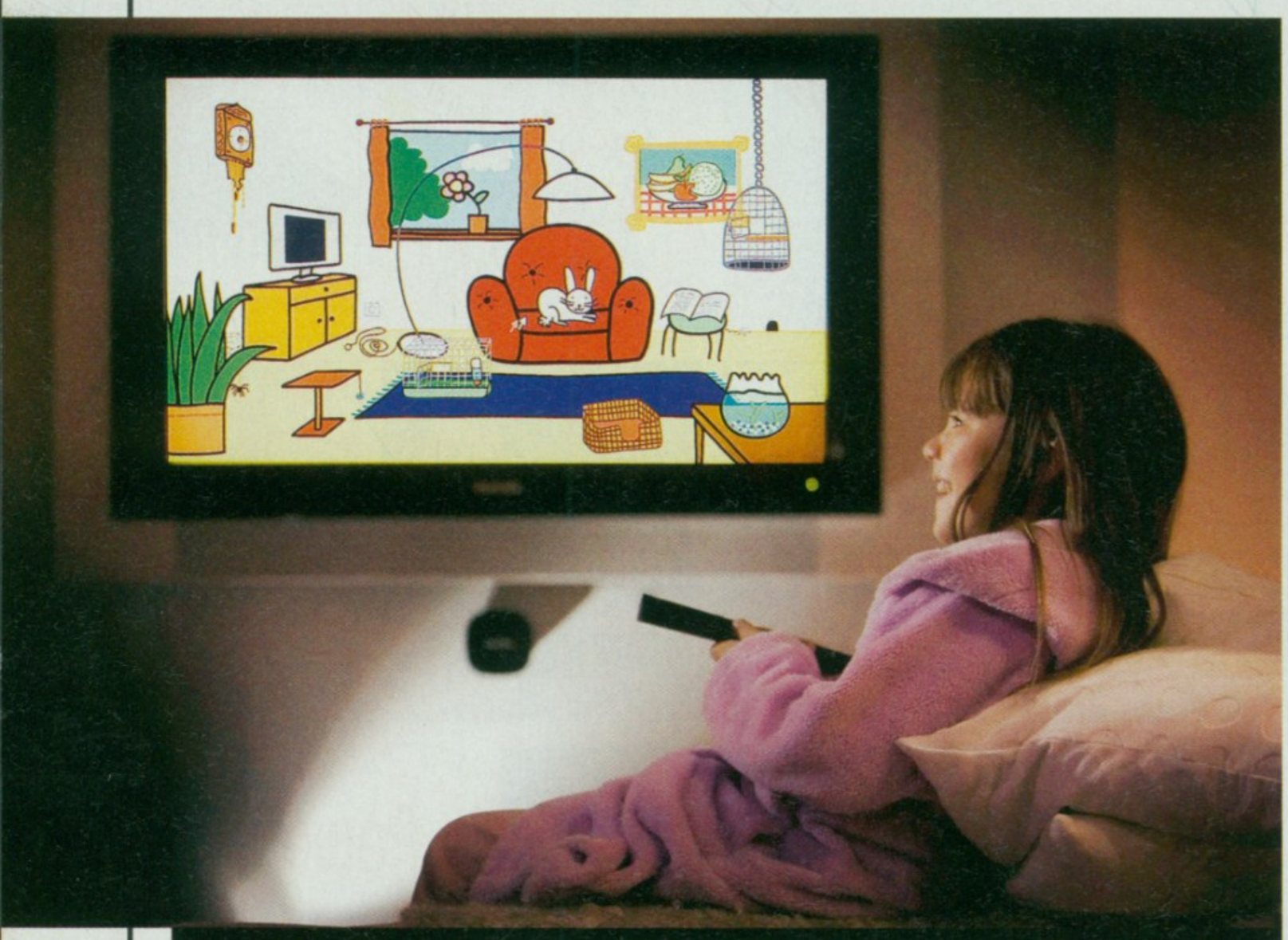
РАЗУМ И ЈЕДНОС

Познати произвођач електронске опреме „Филипс” недавно је у Лондону приказао низ производа будућности на којима његови инжењери раде последњих година. Изложба је носила назив „Разум и једноставност” (парафразирајући тако наслов познатог романа Џејн Остин „Разум и осећајност”). Преовладавали су изуми везани за светлост, прављени углавном по узорима из природе

ШАРАЊЕ ЗИДА

Играчка **„Drag & Draw”** заснована је на светлосној оловци која оставља трагове на различитим површинама, укључујући и зидове, али се свака шара може обрисати притиском на дугме. Тако је детету омогућено да шара по зиду до миле воље, а трагови његовог играња остају онолико дуго колико то родитељи желе. Ново кречење није неопходно. Цртежи могу чак и да се анимирају уз помоћ рачунарског програма ■

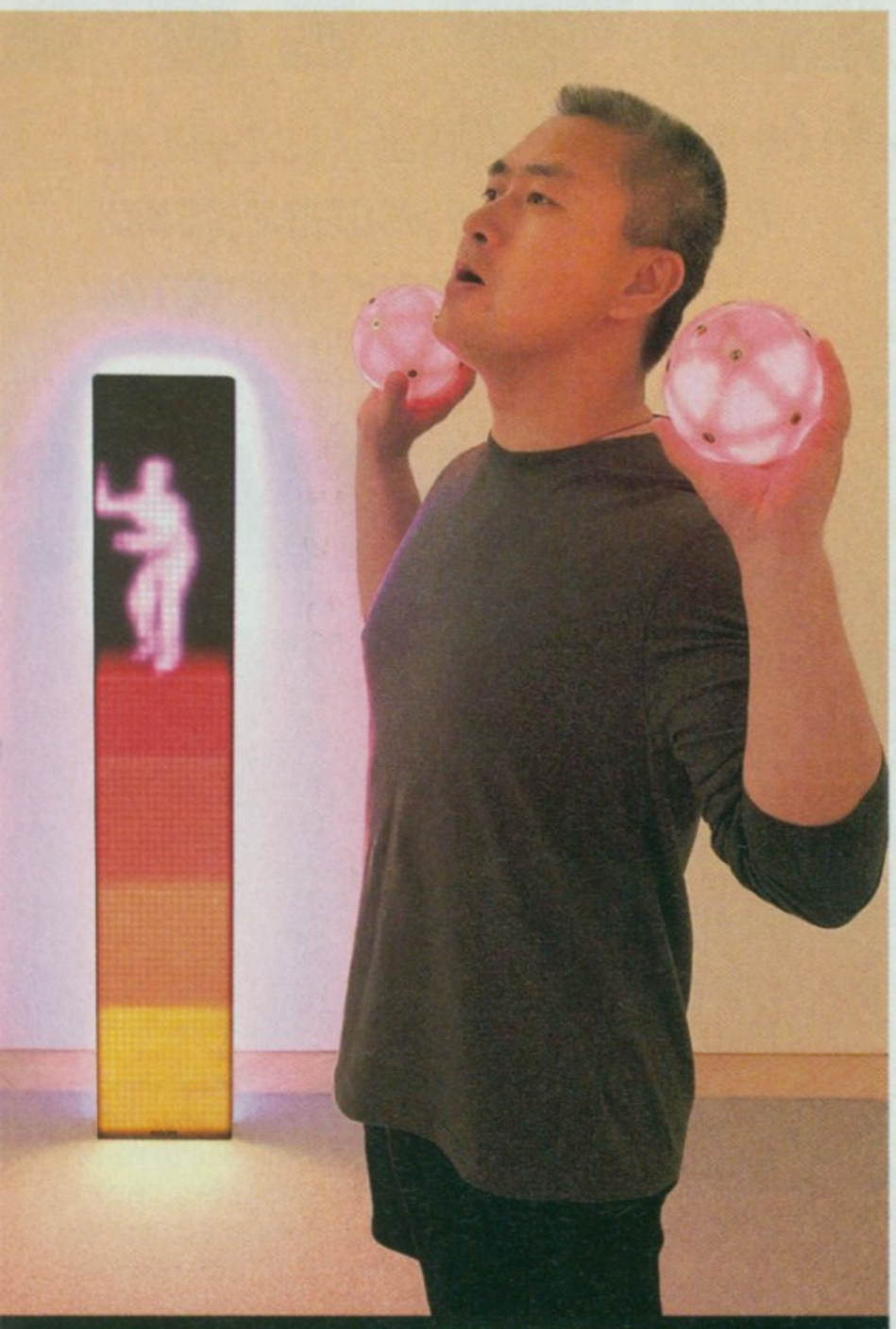

ЧАРОБНИ ШТАПИЋ

Свако би волео да има чаробни штапић попут Харија Потера. То је у одређеној мери омогућено изумом **„uWand”**, својеврсним даљинским управљачем свих електронских уређаја у стану. Довољно је махнути штапићем према неком уређају (телевизору, видео-рикордеру, DVD плејеру, музичком уређају...) и он спремно обавља наредбу. Управљачем може да се креће кроз мениje и једноставно мења њихов садржај ■

ТАВНОСТ

У ЗДРАВОМ ТЕЛУ...

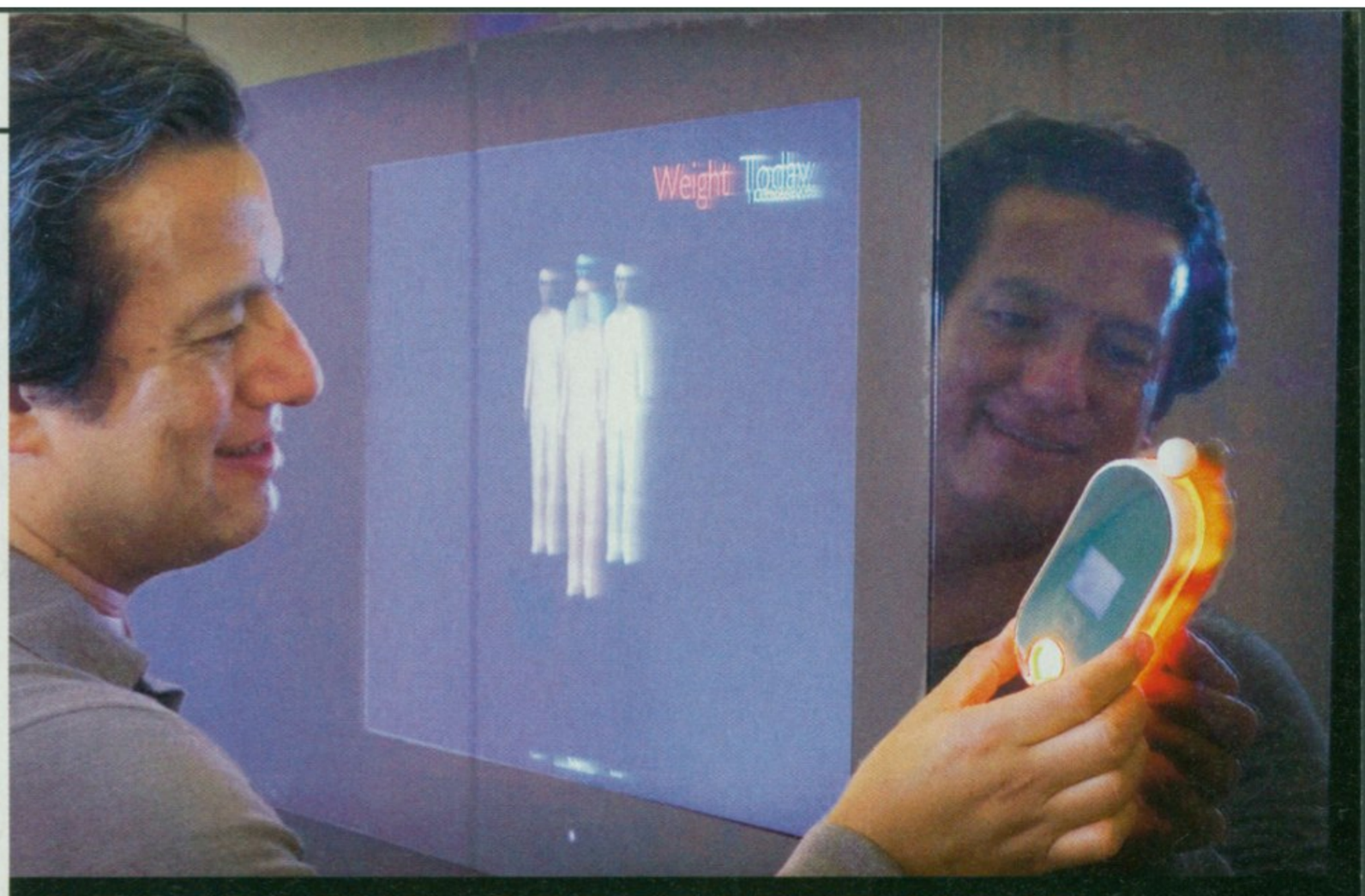
Лоптасти тегови налик на тренажне дроиде из „Ратова звезда" садрже разне сензоре. Њима мере учинак током вежбања и шаљу податке главном уређају **„In Shape"** на чијем се екрану исписује резултат. У њему је и дигитализовани тренер који помаже и подстиче вежбача да постигне више и боље. Чим тегови укажу на побољшање, дигитализовани тренер изриче похвале и задаје нове вежбе ■

УРАЊАЊЕ У ИГРУ

Светлосно-звучни систем **„amBX"** прикључује се на рачунар преко USB порта и доприноси већој уверљивости рачунарских игара. Распоређује се по „играчком кутку" тако да верно дочара грмљавину, ветар, олују, брзе промене боје и светла. Прва игра за PC која користи предности нове технологије је „Broken Sword: Angel of Death" која се појавила и на нашем тржишту пре неколико месеци ■

ОСТАВЉАЊЕ ПОРУКА

Прошло је време фрижидера облепљеног порукама на самолепљивим хартијицама. Нарочита огласна табла **„In Touch"** има површину осетљиву на додир по којој може да се пише и црта, али и да се пребаце претходно откуцане поруке или слике с рачунара. Чак је могуће послати и електронску пошту огласној табли ■

ОГЛЕДАЛЦЕ, ОГЛЕДАЛЦЕ МОЈЕ...

Уређај за праћење здравља **„In-Form"** бележи промене у тежини, наслагама масноће и облику тела. Сви подаци прослеђују се рачунарском мозгу скривеном иза огледала које истовремено служи и као екран на ком се исписује нека врста дијагнозе, односно пресек тренутног стања власника. Нуде се савети у вези с променама вежби и начина исхране, зависно од очитаних података. Непрестаним праћењем здравственог стања власника уређај временом даје све боље и веродостојније савете ■

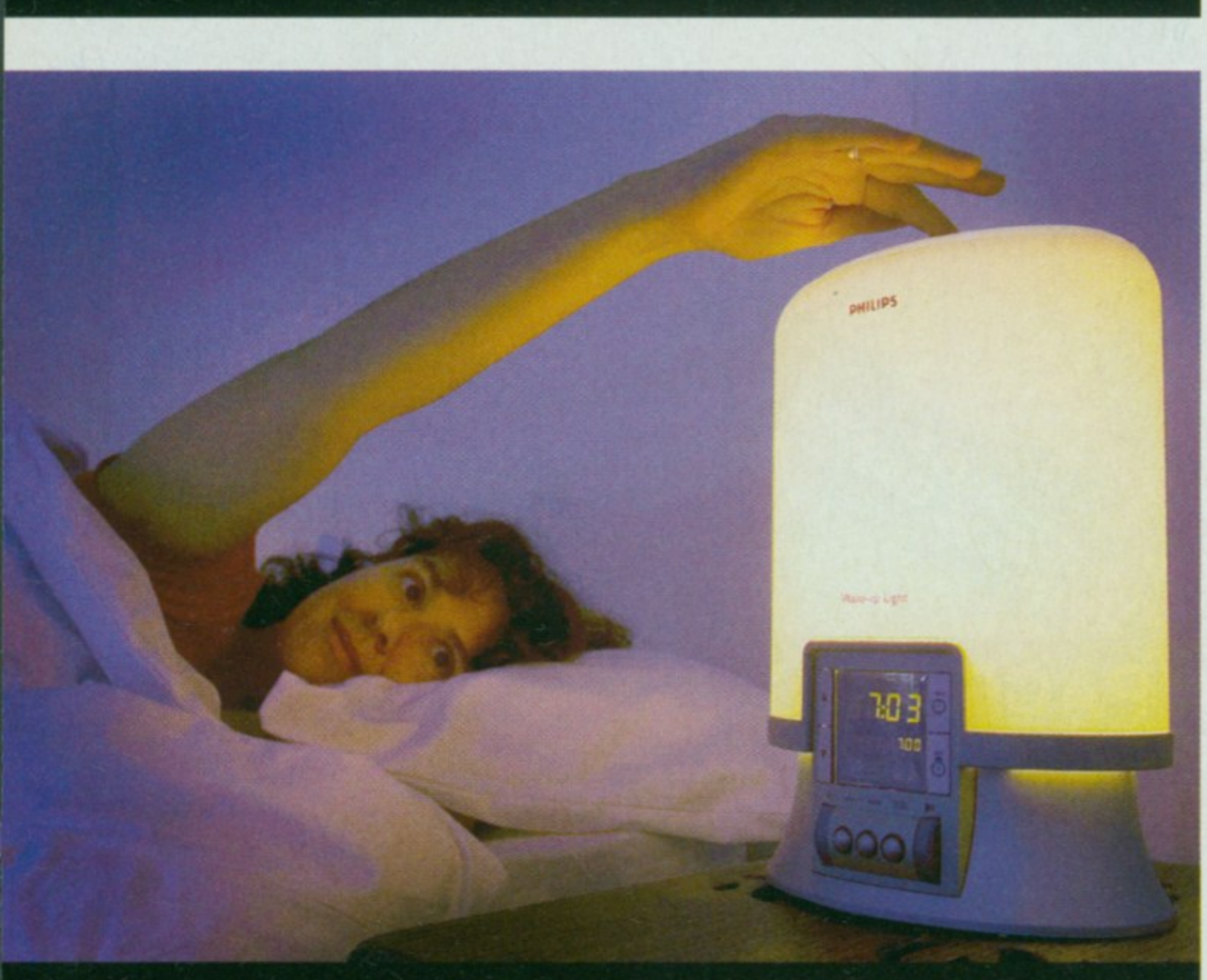
МУЗИКА РАСПОЛОЖЕЊА

„Music Spectrum" омогућава несвакидашње уживање у сопственој дигиталној музичкој збирци. На почетку потребно је мало стрпљења док се песме распореде мање-више по приближној брзини ритма. У зависности од тога где власник притисне прстом, на „музичком спектру" мењаће се музика одговарајућег ритма – на левој страни су лагане ствари, а крајње десно убрзани техно ритам. Ако се прстом пређе дуж спектра, настаје посебно занимљива мешавина ритмова ■

ПОРОДИЧНИ АЛБУМ

Дигитални рамови за фотографије нису ништа ново – у њима се слика мења притиском на дугме и пребацивањем нове с рачунара. Међутим, најновији „Филипсов" **„Family Album"** има несвакидашње могућности – на њега се фотографије могу послати директно електронском поштом, без посредства рачунара. Замишљен је као породични албум на који и родбина која живи далеко, практично и у току ноћи, може да шаље слике које ће ујутру да освану у рамовима њихових рођака. Власник рама може преко екрана осетљивог на додир да рукује збирком слика и мења их по жељи, а слике се могу протезати и на више рамова њиховим повезивањем помоћу кабла ■

ЛАГАНО БУЂЕЊЕ

И рано јутарње буђење могло би да буде подношљиво и да нас спречи да поново утонемо у сан. У основи **„Wake-up Lighta"** је опонашање праскозорја – нарочита лампа постепено сија све јаче опонашајући излазак сунца и нежно нас припрема за буђење. Светлост пада на очи и шаље знаке мозгу да смањи производњу мелатонина, хормона који нас чини поспаним. Поступак траје 30 минута до пуне јачине светла, што је сасвим довољно времена да се организам припреми за устајање. Овај будилник заснован је на медицинским испитивањима ■

НЕСТА

ШТА БИ БИЛО КАД БИ...

Било би потребно 200.000 година да с лица Земље нестане сваки траг човековог присуства

Кад би човечанство неким несрећним случајем изумрло на целој Земљи, наши трагови нестали би за трептај ока – у геолошким размерама. Природа би се постарала за уклањање свега што остане за нама. Кроз 50.000 година остале би једино археолошке ископине. Само би радиоактивни материјали и неки хемијски загађивачи које смо створили опстали и после тог времена – наша невидљива заоставштина свету у ком живимо.

Homo sapiens је на Земљи присутан свега 150.000 година, а његов први предак, како се претпоставља, око шест милиона година. Примера ради, диносауруси су насељавали планету 165 милиона година.

Према проценама стручњака, прво што би почело да нестаје с лица Земље било би осветљење, како улично тако и оно у становима и кућама јер би електране стале с производњом струје. Улице и њиве биле би следеће на реду. Кроз 20 година сеоске улице и земљани путеви нестали би под наслагама корова. За њиве би било довољно и око годину дана. Градске улице опстале би нешто дуже, али би чак и највећи градови на свету кроз 50 година били прекривени разним биљкама.

Зграде би убрзано пропадале. Прво би се рушиле дрвене грађевине под најездом термита и других инсеката. За потпуно уништење дрвене грађе било би им довољно једно столеће. Савремене грађевине од челика и стакла, понос данашњице, урушиле би се током 200 година. Бетонске, камене и зграде од цигала опстале би нешто дуже. Сем неких изузетака (пирамиде су старе већ 3000 година) до краја миленијума остале би само рушевине. Напуштене зграде плаћале би данак олујама, поплавама или мразу. У размаку од неколико деценија кровови би почели да се урушавају и зграде би се саме рушиле.

Биљке су, у ствари, својеврсна „укроћена горопад" да-

КИПАРС

Мали сиви миш откривен на Кипру први је случај нове врсте сисара у Европи након сто година. Биљни и животињски свет у Европи тако је темељно прочешљан и пописан у претходним столећима да су ту изненађења готово немогућа. Зато је откриће Француза Томаса Кушија са Универзитета у Дураму изазвало велику пажњу.

Доктор Куши боравио је на медитеранском острву изучавајући зубе мишева из каменог доба и поредећи их са зубима четири савремене врсте кад је наишао на примерак који се разликовао од осталих европских мишева.

Кипарски миш, Mus cypriacus, има већу главу, уши, очи и зубе него примерци до сада познати науци. Генетским огледима потврђено је да је у питању посебна врста.

Откриће је значајно јер се на нове врсте сисара ретко где у свету наилази. Последњи такав случај забележен је на Новој Гвинеји која није густо насељена и научници су је мало истраживали.

Истраживање доктора Кушија показало је да кипарски миш борави на острву давно пре доласка људи, што је још једна несвакидашња чињеница. Већина сисара по острвима Средоземног мора изумрла је у сусрету с човеком и животињама које је довео са собом.

ЛИ

нашњег човека. Кад нико о њима не би водио рачуна, корење би продрло између бетона, цигала, у дрвене рамове врата и убрзано би уништавало грађу изнутра.

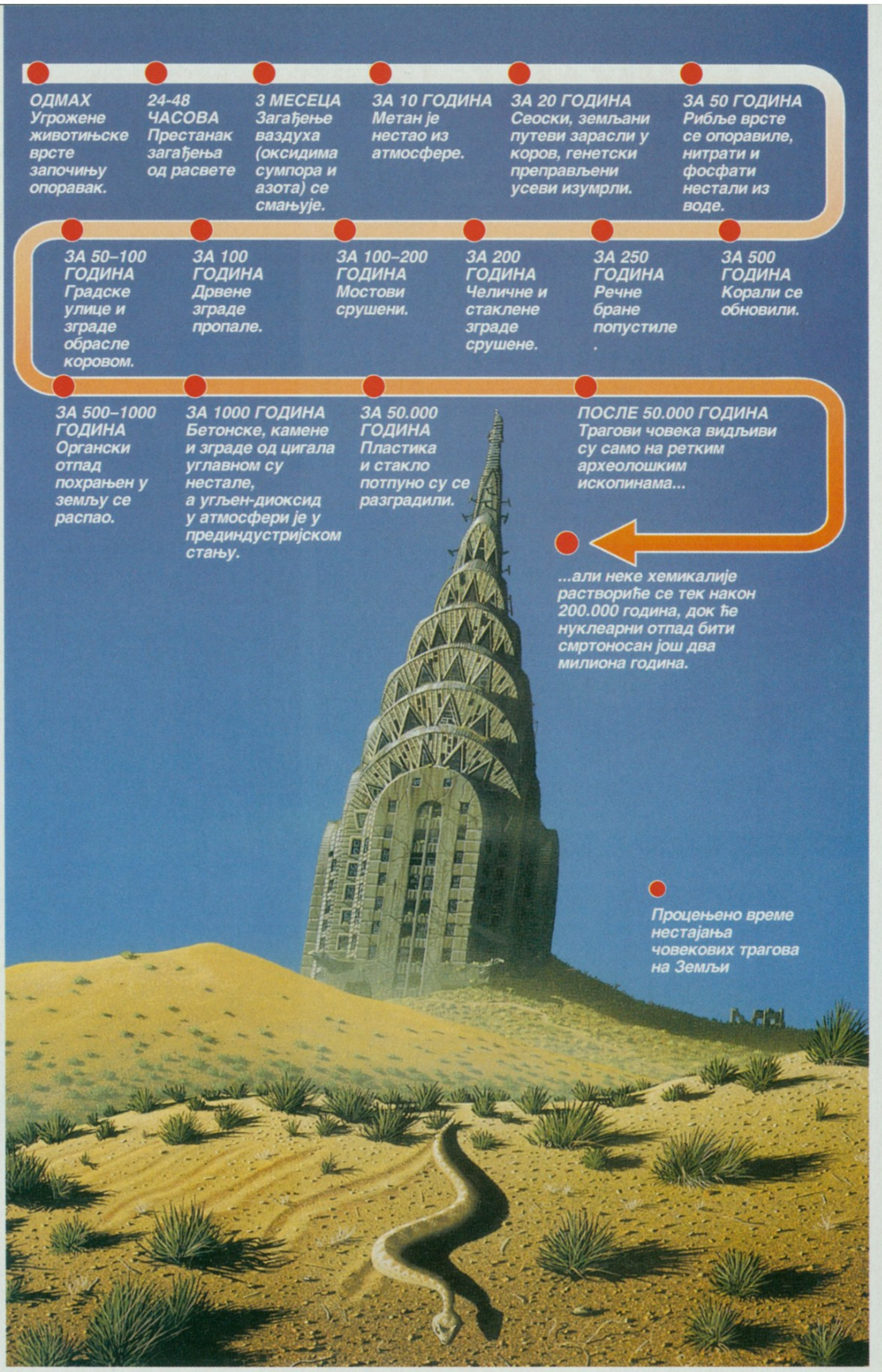
КИ МИШ

„Да бих установио порекло нове врсте, упоредио сам грађу његових зуба с фосилним остацима мишева које су прикупили палеонтолози", објашњава доктор Куши. „Упоређивањем сам закључио да се ова врста мишева населила на Кипру и прилагодила околини неколико хиљада година пре него што су први људи доспели на острво."

Откриће нове врсте мишева и загонетка његовог опстанка до сада отвара простор за нова истраживања научника који проучавају развојне путеве сисара и еколошке последице људског деловања на биљни и животињски свет на острву.

У разним подручјима широм света последњих година откривено је десетак нових врста ситнијих сисара. Кипарски миш последњи је у низу. У септембру прошле године у Амапи, области бразилских прашума, откривена је нова врста шумског пацова заједно с новим врстама водоземаца, гуштера и риба. У мају исте године научници су потврдили да је мајмун кипунци, откривен у Танзанији 2005. године, први нови примат након 83 године.

Нова врста мишева откривена је и на филипинском острву Камигин, а 2005. године научници су фотографисали необично створење на Борнеу за које се претпостављало да је нова врста месождера. Но, највеће изненађење приредио је необични глодар опажен у Лаосу. Припадник је породице сисара за коју се веровало да је изумрла пре 11 милиона година. Ка-ниоу, односно Laonastes aenigmamus, више личи на породицу изумрлих азијских сисара Diatomydae него на било ког савременог глодара ■

Животињски свет бујао би без човека. Већина од 15.589 данас угрожених животињских врста повратиле би се са ивице уништења и врло брзо опет достигле некадашњу масовност. Присуство угљен-диоксида наставило би да проузрокује климатске промене још наредних 100 година, али би се после 1000 година све вратило на прединдустријско стање.

Нажалост, радиоактивност нуклеарног отпада не би се смањила на безбедан ниво ни за два милиона година. Опасне хемикалије које је човек створио не би се растворile без нашег утицаја бар 200.000 година.

Међутим, пошто се ови остаци човечанства не би видели голим оком, ванземаљски истраживачи који би после 50.000 година слетели на трећу планету у овом Сунчевом систему, не би опазили ниједан доказ да је ту икада постојала цивилизација интелигентних бића, способних да покоре целу планету ■

ЗА ЧИТАЊЕ И УЖИВАЊЕ

Ладо Шујица

СЕДМИ

Пошто на Голготи беше разапет Исус Галилејац, син Јосифов, који би Христос, ствари у Јудеји почеше да добијају веома необичан ток. Оно мало ученика што преостаде, било је пољуљано у вери. Чинило се да су шачицу одабраних највише погодиле речи самог Учитеља:

„Или, Или, лама савахтани?"[1]

Али, пошто Син коначно испусти душу своју, Марији, мајци његовој, јави се анђео који јој рече да не тражи живог међу мртвима, те трећи дан по распећу устаде Исус из гроба и показа се апостолима.

Вести се раширише до тада невиђеном брзином, а у све који су имали везе са убиством Сина Божијег увуче се страх. Недуго потом заслужена казна поче да стиже грешне, а вера праведних поврати се.

Убрзо нађоше Јуду Искариотског обешеног о дрво. У прашини испод ногу његових блистало је 30 сребрњака, али се нико не усуди да их покупи. Не прође пуно, полуде и Пилат.

И све док из далеког Дамаска међу јерусалимске кохорте није стигао глас да се Таршћанин Савле признајући Назарећанина крстио, Фортуније Септимус[2], римски плаћеник и ситни преварант, није придавао важности вестима које су се попут врелог пустињског ветра ширили Јудејом.

Тада се Фортуније замислио. Није могао да схвати како ико може да напусти сигурну службу и остави се заповедништва зарад обожавања тамо неког сумњивог Јевреjина. Тај мора да је био луђи од Пилата. Додуше, Пилат му се од самог почетка службе чинио лудим. Јер, једино је лудак могао да напусти све благодети Рима и цивилизације и дође „богу иза ногу" у Јерусалим зарад напредовања. Пилат је ипак могао да бира!

Он, Фортуније, нажалост није имао ту могућност. Према њему, живот је био више него храпав. Морао је одмалена да се сналази и краде да би преживео. Све док га, како му се тада чинило, Јупитер није лично погледао, а он схватио да рођењем име није добио случајно. После година потуцања, крађа и просјачења, изгледало је као да му се живот коначно осмехнуо.

Пошто је једне ноћи исекао кесу неком пијаном племићу, поред гомиле златника која се изненада нашла у његовим рукама, дошао је у посед две коцке од слоноваче. Како се касније испоставило, биле су то чудноватe коцке. Кроз малену, добро сакривену рупу наливену оловом, бачене током игре, увек су као збир показивале седмицу.

И Фортуније је почео да се коцка и да добија. У највећем жару игре, када је полупијаним играчима окруженим похотљивим „краљицама ноћи" полако падала пажња, извлачио је неприметно своје чудноватe коцке и добијао. По читавом Риму прочуо се као велики коцкар. Чак су га прозвали Септимус, што је он са задовољством прихватио одбацивши своје рођењем добијено презиме. Носио је скупу одећу, угојио се, био окружен најскупљим куртизанама...

Али, свему што је лепо, а поготову ако је незаслужено, убрзо дође крај. Опијен вином и на превару стеченим богатством, увреди Фортуније неког сенатора, свога домаћина,

те после суда допаде тамнице. Пресуда би строга, али праведна. Одузеше му све стечено благо и би му понуђено да бира између изгнанства и кохорте. Немајући шта да изгуби, Фортунију се војна служба учини мањим злом од срамоте изгнанства. Тако се овај мали и бедни римски преварант нађе прво у Цезареји, а потом га судбина, онако како само она то уме, на крају доведе до Јерусалима.

И тако, једног лепог и сунчаног пролећног дана у петак, легионар Фортуније, гледајући у Јевреjина који се на крсту у мукама растајао од душе и живота, закључи да несрећнику хаљине тамо где иде извесно више неће бити потребне, те извуче своје срећне коцкице и вештом игром присвоји његову одећу.

ЦА

Но, како је оних који су имали било какве везе с убиством Бога правдом бивало све мање, сумњу коју је Фортуније закопао негде дубоко у себи распламсао је догађај који ће, како се касније показало, у потпуности променити читав његов живот.

Док је под ведрим јерусалимским небом Фортуније Септимус мирно спавао сањајући римске куртизане, у сну га је позвао глас:

„О... Фортуније!"

Фортуније отвори очи, али не виде ништа необично. Осврну се неколико пута, закључи да му се учинило, те мирно настави да спава. Али, глас га ни зором не напусти.

Судећи по причи његових колега, римских легионара, Фортуније се током јутарњег постројавања понашао веома чудно. Осврtао се и, стално псујући, разговарао сам са собом. Сутрадан се на прозивци није ни појавио.

Римска команда одмах је спровела потрагу и неколико кохорти би послато да га нађе. Легионари превртуше читав Јерусалим, узгред посекоше и обесише два-три Јевреjина, али од Фортунија није било ни трага ни гласа. Римски заповедник случај предаде војном суду који Фортунија, у одсуству, прогласи дезертером и осуди га на смрт. Тако на цео догађај би стављена тачка и то је све што се могло сазнати из темељних римских извора. Али, истина је била сасвим другачија.

Фортунија је од оне ноћи прогонио глас који га је стално дозивао. Сироти Римљанин све више се осврtао. На крају је сумануt трчао улицама Јерусалима покушавајући да побегне што даље од гласа. А онда му се, онако полулудом од глади, жеђи и умора, јави „спасоносна" идеја: побећи ће у пустињу. Тамо га нико неће тражити. Тамо га ни глас не може наћи!

Али, како се само грешни Фортуније преварио!

Где год да је погледао, иза камених брда, таласастих и сувих пешчаних дина, иза кржљавог и ретког растиња, чуо је дозивање:

„О... Фортуније!"

Изнемогао, на измаку снаге и живота, дубоко у Сиријској пустињи, Фортуније је стао. Испуцалих, сувих и крвавих усана, окренуо се и викнуо мада је то више подсећало на шапат и крклjање:

„Шта хоћеш од мене, ти покварени и прљави Јевреjине?!?"

И док је живот са сваком новом изговореном речју све више истицао из њега, Фортуније је гневан клео и псовао. Када је коначно потпуно исцрпљен клонуо, знао је да је дошао крај. Крај бежању и лудилу, крај животу!

Тада је, не знајући више је ли жив, поново чуо глас који му се обраћао и који га је, попут жубора тако потребне му воде, напијао:

„О... Фортуније... човече... стани и погледај ме!"

Још изнемогао и уплашен, Фортуније подиже једну обрву и, жмиркајући због врелог пустињског сунца, отвори једно око.

И виде Сина Божијег у прегачи, с крвавим венцем од трња како му обасјан светлошћу пружа рањену руку.

Тада се у њему нешто сломи и Фортуније Септимус заплака. Плакао је шапатом, без гласа, и сувим сузама, без суза. Плакао је и кајао се...

И у том магновењу сазданом од хиљада осећања која су попут бујице избијала из њега, уместо зноја за који у себи није више имао ни капи воде, гледао је благи Божији лик и широм отворених очију видео живог Јевреjина пред којим је кајући се изговарао своју прву исповест и молитву.

А када скрушен у тишини паде на колена, јасно га по имену позва прекоран, а ипак тако благ Божији глас:

„Аман, Фортуније... устани, човече... и враћај ми то одело... изгибох јурећи те по овом камењару!"

Тако Фортуније Септимус доби своју последњу „седмицу" и спаси душу. Постаде хришћанин и ману се коцке. Потом, дубоко у Сиријској пустињи, онако ваљан, основа један од првих, раних, хришћанских манастира.

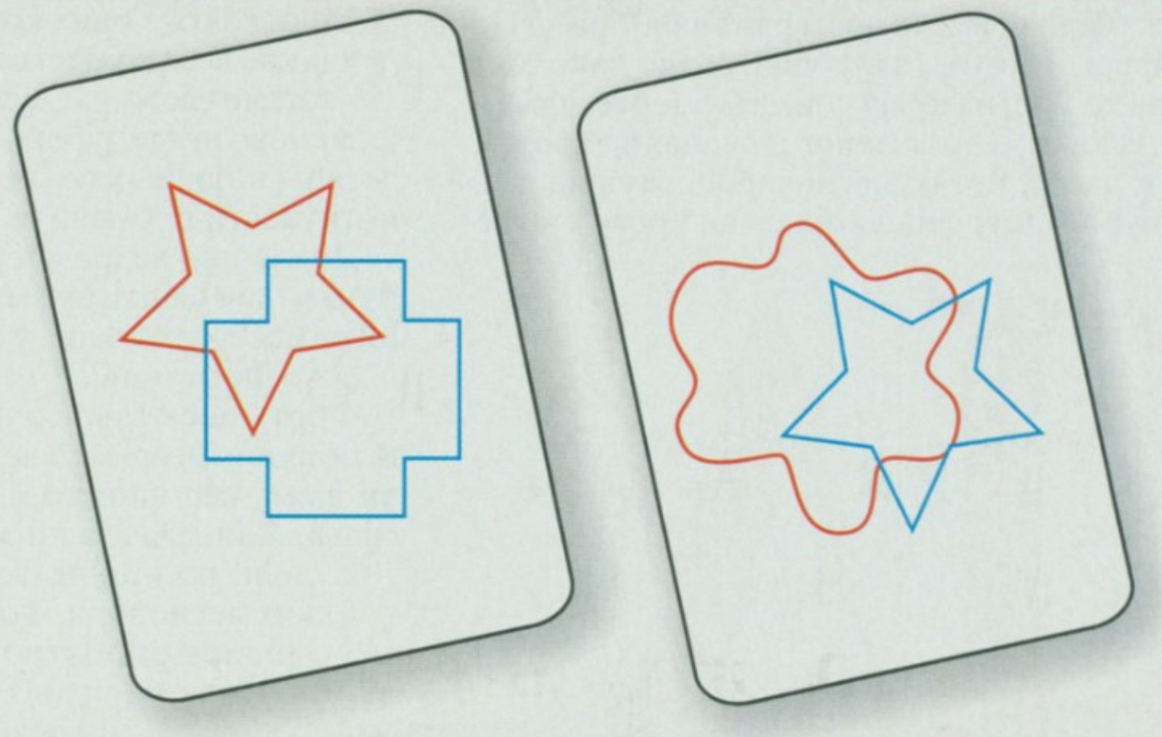
А Син Божији коначно... дође до свог одела ■

Илустровао Душан Павлић

1. На арамејском језику, којим је говорио Исус: „Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио?"
2. Фортуније Септимус, Срећко Седмић (на латинском игра речи, име и презиме изведени од речи срећа и седмица)

ЗАШТО? КАКО?

КАКО ОПАЖАМО СТВАРИ?

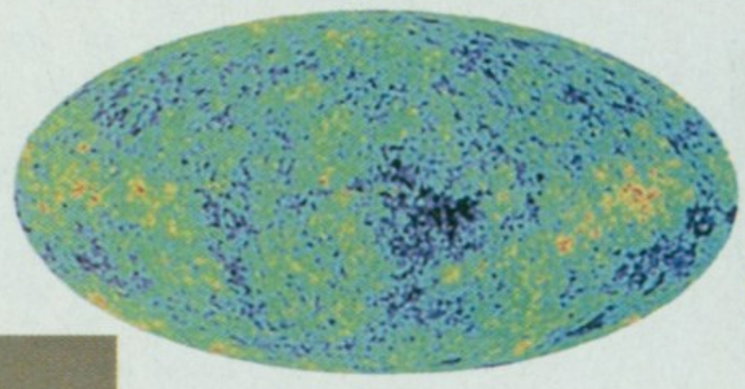

Погледајте ове две карте и реците одмах шта означава плави цртеж на свакој од њих. Готово је сигурно да вам је за другу карту било потребно нешто више времена за размишљање. То је зато што на обе карте треба изабрати плави цртеж, а занемарити црвени. Пошто је цртеж који треба препознати на другој карти исти као онај који треба занемарити на првој, треба вам више времена да се снађете.

Ово је слично као у оној досетки где чобанче повиче „Вук!” да уплаши сељане, иако на видику нигде нема вука. Кад следећи пут повиче „Вук!”, људи спорије реагују јер мисле да је то опет варка. Успорена реакција показује да мозак потискује оно што желимо да занемаримо, а то потискивање може утицати на наше запажање.

У једном огледу учесницима је пуштен видео-снимак кошаркашке игре у једном ходнику и од њих се тражило да се потпуно усредсреде на игру. Гледајући кошаркаше, испитаници нису приметили да је међу њима човек костимиран као горила јер он ниједног тренутка није дошао у посед лопте. (Истраживачи који су извели овај оглед добили су за њега Иг Нобел награду о чему смо у „Забавнику” већ писали.) ■

ДА ЛИ СЕ УСПОРАВА ОБРТАЊЕ ЗЕМЉЕ ОКО СОПСТВЕНЕ ОСЕ?

Гравитациони утицај Сунца и Месеца на Земљу и њене океане полако је успорава. Додуше, овај утицај је незнатан: сада дан траје 0,0017 секунди краће него пре једног века. У време кад су диносауруси владали планетом, Земља се обртала тако брзо да је дан био краћи пола сата него данас. Проучавање „годова” на фосилним остацима корала указује на то да је пре 450 милиона година дан на Земљи трајао свега 22 сата. Све то нам говори да ће Земља наставити да се обрће најмање још неколико милијарди година ■

АКО ЈЕ УНИВЕРЗУМ СТАР 14 МИЛИЈАРДИ ГОДИНА, КАКО ОНДА ИМА 80 МИЛИЈАРДИ СВЕТЛОСНИХ ГОДИНА У ПРОМЕРУ?

Ако је светлост путовала свега 14 милијарди година од Великог праска, онда је логично да васиона у промеру не може да има више од 28 милијарди светлосних година. Међутим, ако је веровати космолозима, позната васиона има промер од 80 милијарди светлосних година. То је зато што су се и простор и време такође ширили током 14 милијарди година омогућивши да светлост за то време превали већу раздаљину ■

ПОСТОЈИ ЛИ ЦРНО СВЕТЛО?

Такозвано црно светло у ствари је ултраљубичаста светлост коју наше око не опажа, али која подстиче флуоресцентне материјале (као што су заостале честице детерџента на белој мајици) да одашиљу видљиву светлост. Неке врсте ултраљубичастог зрачења штетне су по вид (познате као UVB и UVC). „Црно светло” које се користи у ноћним клубовима подешено је тако да не пушта ово зрачење, већ само UVA које је у извесној мери безопасно ■

КАКО ВОЈСКА ЗНА ПОЛОЖАЈ СВОЈЕ „СТЕЛТ" ЛЕТЕЛИЦЕ АКО НИЧИЈИ РАДАР НЕ МОЖЕ ДА ЈЕ ОПАЗИ?

Разговор пилота „стелт" авиона с базом путем радио-везе открио би његов положај противничким радарима. Зато пилоти „стелт" летелица избегавају радио. Уместо тога, у бази исцртавају претпостављену путању лета на основу последњег познатог положаја авиона и унапред утврђене руте. Америчко ратно ваздухопловство покушало је да успостави нов начин комуникације преко сателита и писаних порука. Непријатељу би било тешко да открије кратак сигнал слања текстуалне поруке, поготово зато што се поруке шаљу увис према сателиту, а не надоле према земаљској постаји која је под непријатељском присмотром ■

КОЈИ СЕ КИШОБРАН БРЖЕ СУШИ – ТАМНИЈИ ИЛИ СВЕТЛИЈИ?

Под истоветним условима, тамнији кишобран брже ће се осушити. Тамнији материјали упијају више светлости и топлоте. Од упијене енергије материјал постаје топлији и вода ће брже да испари ■

КАКО ТО ДА НАМ ОД СУНЦА ПОТАМНИ КОЖА, А ПОСВЕТЛИ КОСА?

Ако је наша кожа изложена ултраљубичастом зрачењу повећава се производња меланина који штити кожу да не изгори. Ултраљубичаста светлост уништава молекуле меланина, али непрестано се стварају нове количине да то надоместе. С друге стране, наша коса је мртва, па меланин који је био присутан у тренутку кад длаке напусте фоликуле нема чиме да се надомести. Зато коса постепено светли на сунцу ■

ЗАШТО МОРАМО ДА ЈЕДЕМО ВОЋЕ УМЕСТО ДА САМО ПИЈЕМО ВИТАМИНСКЕ ПИЛУЛЕ?

Воће и поврће садржи много хранљивих састојака, а не само витамине. Њихов однос веома је сложен и мултивитаминске пилуле никад не би могле да обезбеде организму ваљану равнотежу свих потребних састојака. Поред тога, свеже воће и поврће има и хранљива влакна која пилула не може да садржи ■

ЗАШТО ЈЕ МУЧНИНА ТОКОМ ВОЖЊЕ КОЛИМА ВЕЋА АКО СЕ СЕДИ ПОЗАДИ?

Вероватно зато што особа која седи позади нема тако добар поглед на пут пред собом. Иначе, мучнина током вожње јавља се зато што равнотежни механизам у уху бележи покрет, а очи га не бележе. Један од начина да се избегне мучнина јесте усредсредити поглед на неку удаљену тачку, па ће очи бити усклађене с кретањем кола ■

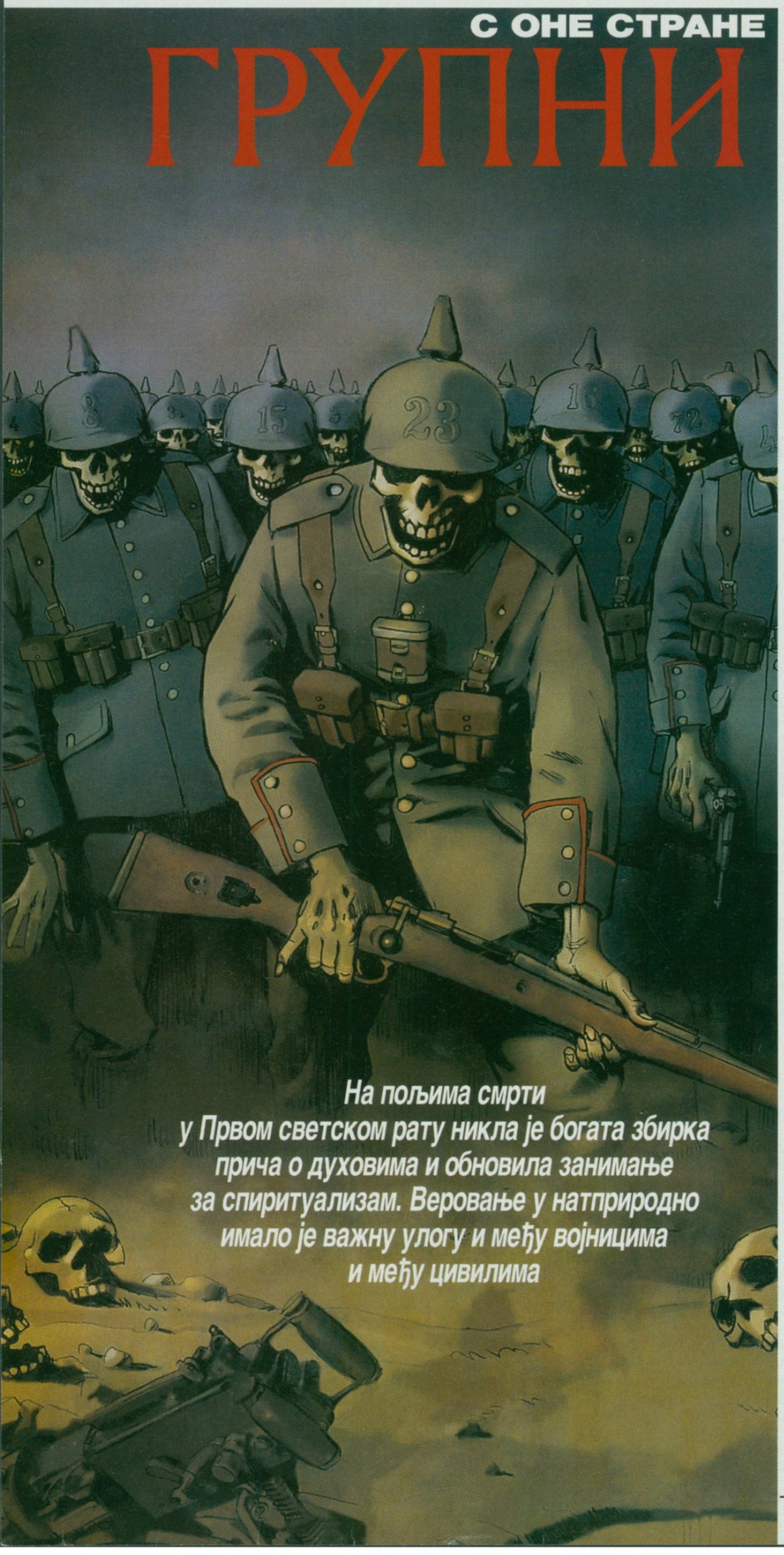

КАКО ДЕЛУЈУ СРЕДСТВА ПРОТИВ БОЛОВА?

Један од одговора нашег тела на повреду је производња хормона простагландина. Они надражују место повреде и шаљу сигнале бола мозгу. Већина средстава против болова, која се издају и без лекарског рецепта, делује тако што спречава производњу простагландина. Зауставља се дејство групе ензима који се зову циклооксигеназе, скраћено COX. Аспирин блокира COX-1 и COX-2, а парацетамол COX-3. Опијати, као што је морфијум, делују другачије и везују се за рецепторе у мозгу који обично одговарају на хормоне за природно ублажавање болова ■

С ОНЕ СТРАНЕ ВЕРОВАТНОГ

ГРУПНИ ПОРТ

На пољима смрти у Првом светском рату никла је богата збирка прича о духовима и обновила занимање за спиритуализам. Веровање у натприродно имало је важну улогу и међу војницима и међу цивилима

Први светски рат, вођен од 1914. до 1918. године, био је први рат у коме су се пуне четири године милиони војника суочавали с артиљеријском паљбом, митраљезима, отровним гасовима и, први пут, бомбардовањем из ваздуха. За време борби, Британија и њени савезници изгубили су пет милиона војника, а Немачка и централне силе још три и по милиона. Милиони војника остали су осакаћени, како физички тако и душевно. Никада раније граница између света живих и света мртвих није била тако танка, и то не само за оне заробљене у паклу ровова, већ и за милионе цивила удаљених стотинама километара од фронта.

Безлична плима смрти и уништавања довела је до обнове спиритуализма у позадини борби и повратка средњовековној психологији у рововима, где су војници полагали своје наде у сујеверје, чуда, легенде и гласине. Историчар Пол Фасел сматрао је ово одговором на материјализам и повратком древном свету митова.

Света Тереза у таљигама

За време двадесетогодишњег истраживања, војни историчар Ричард ван Емден прикупио је сведочења 170 британских војника који су преживели рат. Међу причама о животу и смрти у рововима издваја се прича артиљерца Фреда Тејлора. Рођен 1896. године, Тејлор је служио у артиљерији на Западном фронту. Као и остали Ван Емденови саговорници, чија је сведочења објавио у књизи „Последњи Томији", Тејлор је имао већ близу деведесет година кад је пристао да говори о својим искуствима. У памћење му се посебно урезао један крајње необичан догађај. За време битке код Араса, 1917. године, његова дужност била је да чува оружје заплењено од непријатеља. Док је ходао поред напуштеног митраљеског гнезда, наишао је на кратер од гранате допола испуњен блатњавом водом.

„У сумраку, разабрао сам лице које је буљило у мене", присећао се Тејлор. „Било је то лице неког немачког војника. Зашто је тело било ту уместо да буде покопано, не знам. Али, док сам га посматрао, одједном је почео да ми се смеје. Призор је био тако језив и неприродан да сам се брзо удаљио и остатак ноћи држао се подаље од тог места." Наредног јутра тело војника извучено је из рупе и сахрањено. Тејлор је помислио да за оно што је доживео мора да постоји смислено објашњење и закључио да је „сенка облака који је заклонио Месец учинила да изгледа да се човек смеје". На крају крајева, немачки војник био је мртав, зар не?

Тејлорова прича је тек један од примера многих необичних искустава и веро-

ТРЕТ С ДУХОМ

вања која су делили војници с обе стране. И на Источном и на Западном фронту војници су се уздали у помоћ оноземаљских сила и веровали у мистична пророчанства која би окончала покољ. Једно од најпознатијих тицало се позлаћеног кипа Богородице и детета који је висио са звоника базилике у Алберу уништене у борбама за ово стратешки важно место. По једном веровању, рат би се завршио кад би статуа пала на улицу. По другом, пак, она страна која би срушила статуу изгубила би рат. Ипак, ове приче нису биле довољно уверљиве да би спречиле Британце да у априлу 1918. године сруше звоник како би спречили Немце да га користе као осматрачницу.

се у сновима или чак саботирали оружје непријатеља и мењали правац непријатељских авиона и граната.

Ужаси ничије земље

Један број ратних прича које се тичу оностраног дешава се на ничијој земљи, сабласној пустари препуној рупа од мина и бодљикаве жице која је раздвајала немачке и савезничке ровове. Док су обично супротстављене војске биле одвојене простором од 250 до 500 метара, у неким областима као, на пример, у Зонебеку, у Белгији, растојање је износило једва седам метара. Упркос близини непријатељских линија, тек понеки војник знао је шта се заиста збива на ничијој земљи. У „Рату и миру" Толстој је описао ничију земљу као „ужасну линију несигурности и страха која, попут границе, одваја живе од мртвих". Симболично и психички, ничија земља била је граница између живота и смрти за многе војнике који су могли само да нагађају шта лежи испред њих у тами, она је постала место сусрета с бившим саборцима који су постали фантоми или другим страхотама изниклим из ужаса рата.

„Невидљива" земља између двеју војски постала је сцена на којој је живео један од најдуготрајнијих митова насталих у рововима који је био надахнуће многим писцима хорор прича. Ова легенда чини окосницу романа Реџиналда Хила под називом „Ничија земља" из 1985. године чија се радња дешава после битке на Соми. Роман говори о групи полупоремећених дезертера који живе као дивљаци у напуштеним рововима, склоништима и пећинама у пустоши између непријатељских линија. У Хиловом роману, Британци називају дезертере „Вајнијевим добровољцима", по њиховом вођи Алојзију Вајнију, аустралијском нареднику кога су ужаси рата отерали у лудило. Сама легенда заснована је на гласинама које су чули ветерани, попут Озберта Ситвела који је веровао да је међу дезертерима било Француза, Италијана, Немаца, Аустријанаца, Аустралијанаца, Енглеза и Канађана.

„После сваке битке они би појурили из својих скровитих јазбина и од војника који су били на самрти узимали њихове малобројне драгоцености", записао је Ситвел у својим мемоарима под називом „Смех у суседној соби", објављеним 1949. године. „Да ли су ова погрбљена брадата створења обучена у рите и исцепане униформе биле мит међу рањеницима настао из патњи или су они заиста и постојали", питао се Ситвел. Каква год била истина, он је забележио да је веровање у ову причу било широко распрострањено међу војницима и да је убрзо прерасло у теорију завере. Наводно, генералштаб је, пошто није био у стању да се обрачуна с бандитима за време борби, одлучио да их побије отровним гасом по окончању рата.

Ово је једна од најпознатијих „фотографија с духом" из Првог светског рата. Снимљена на писти Кранвел у Линколнширу 1919. године, приказује посаду ратног брода „Дедал". Младић у последњем реду је механичар морнаричког ваздухопловства по имену Фреди Џексон који је погинуо налетевши на авионски пропелер три дана пре него што је снимак начињен.

Друга легенда говори о двојици војника које је својом запрегом повезао извесни француски сељак. У колима су затекли и младу калуђерицу која је тражила да је оставе усред једног поља. Војницима је рекла да се не плаше, да ће се рат завршити пре лета и да ће обојица преживети. Онда је нестала, а на земљи где је стајала војници су угледали комад хартије. Подигли су га и видели да је то слика свете Терезе од Лисјеа која је изгледала исто као њихова сапутница. Кружиле су многе сличне приче и у њих су веровали и војници у рововима и цивили код својих кућа.

Легенде о свецима који су штитили војнике и цивиле биле су честе у Француској и Белгији. По неким, свеци би се појављивали као старци непосредно пре или за време битке или би помагали затвореницима да побегну. По другим, Богородица или Исус штитили су војнике и цивиле, зацељивали ране, појављивали

У својим ратним сећањима, коњички официр Ардерн Биман говори о потрази за одбеглим немачким затвореником на бојном пољу на Соми 1917. године која га је довела у додир с једном спасилачком екипом задуженом за рад у рововима. „Тај лавиринт ровова и подземних склоништа пружао се небројено много миља и било је то као да тражимо иглу у пласту сена. Упозорили су нас да, ако морамо да наставимо с потрагом, не дозволимо да ико иде сам, већ да се крећемо само у великим групама јер је ово стратиште било насељено дивљим људима, британским, француским, аустралијским и немачким дезертерима који су живели ту под земљом као авети међу распаднутим лешевима и који су излазили на површину под окриљем ноћи да пљачкају и убијају." Један од официра је рекао да би ноћу чули „нељудске крике и

пуцњеве како допиру из те ужасне дивљине" помешане с режањем паса који су се хранили лешинама.

Пол Фасел је сматрао да је ово „најбоља ратна легенда, истовремено симболички најутицајнија". Прихватљивост ове приче међу војницима можда може да се објасни отвореном иронијом да је усред мржње и рата једна група лудака по страни оставила своје разлике и одбацила обележја своје нације да би преживела.

Неколико војничких амајлија: копча за каиш с уграviраним речима „Бог је с нама", фигура црне мачке која се у Енглеској сматра знаком среће, Библија која је зауставила метак.

Краљевство смрти

Поред ужаса бомбардовања и сталне претње снајпера, војници су морали да се суоче и с досадом свакодневног живота у рову. То су била времена кад су трупе могле да се препусте разбибризи причања прича, а у то време приче о духовима достигле су врхунац своје књижевне популарности. На овај начин ширила су се усмена предања, легенде и гласине. Оне су путовале рововима који су се већ 1915. године протезали дужином већом од 480 километара, од белгијске обале до швајцарске границе. И док су првих месеци рата приче биле посебно драматичне и инспиративне, попут приказивања анђела из Монса, крајем 1915. године на ратишту је завладала пат позиција, а с порастом броја жртава у рововима јавила се нова врста прича које су се бавиле оностраним. Оваква искуства описивали су појединци или мање групе војника и она су говорила о чудесним избављењима из чељусти смрти, појави духова или бизарним пустоловинама усред страшних борби.

Медицинска сестра Вера Британ наводи низ сличних прича које је чула док је неговала рањене британске војнике у пољској болници у Етаплеу. Тамо је стигла после покоља на Соми који је почео у јулу 1916, а током пет месеци погинуле су десетине хиљада људи. Један од рањеника причао је о свом наредniку убијеном на самом почетку битке који је постао анђео чувар свог вода. Он се пре смрти заклео да ће се појавити увек кад његови војници буду у невољи. Тако је било и кад су им Немци једном приликом пресекли одступницу у Алберу, причао је војник. Тада се појавио наредник „бистроок и насмејан, као и увек, водећи појачање". Кад је непријатељ поражен, фантом је нестао.

Војник Бил Бенет имао је још бољу причу. За време повлачења срео је војника који је био веома блед и који је једва ходао, па му је Бенет понудио кекс да се окрепи. Како је овај пружио руку да узме понуду, Бенет је јасно могао да прочита број с војникове плочице за распознавање. Тек кад се вратио у касарну, сетио се зашто му је број био познат. Човек коме је дао кекс био је један од неколицине војника које је сахранио само недељу дана раније.

Сестра Британ почела је да сматра свет око себе „краљевством смрти у коме сироти духови жртава нису имали ни толико снаге да погазе законе природе и помогну својим друговима". Кад је једном приликом упитала групу војника да ли заиста верују да су срели мртве људе, одговор је запањио: „Да, сестро, они су мртви. То су наши другови који су погинули на Соми 1916. Ми верујемо да се и даље боре уз нас."

Кад и витезови верују

У међувремену, у Енглеској, ожалошћена родбина све је више утеху налазила у сеансама с медијумима који су ступали у везу с њиховим мужевима, синовима и очевима који су погинули на фронту. Као и код хиљада других, дивљење спиритуализму сер Артура Конана Дојла, писца „Шерлока Холмса", проистекла је из пишчевих губитака за време рата. Дојлови нећак и зет погинули су у борби, а брат и син Кингсли преминули су од последица рана задобијених на фронту. Дојл је јавно прихватио спиритуализам 1916. године што се поклопило с објављивањем најутицајнијег спиритуалистичког издања у време Првог светског рата које је написао физичар сер Оливер Лоџ.

У лето 1915. Лоџ је примио писану поруку од Фредерика Мајерса, пријатеља и колеге који је преминуо 1902. године. Мајерс га је упозорио да га чека велика жртва. Ова порука оставила је снажан утисак на Лоџа и његову супругу јер су убрзо обавештени да је њихов двадесетшестогодишњи син Рејмонд погинуо на Западном фронту. У року од неколико дана, нове поруке, наводно од Рејмонда, почеле су да пристижу у кућу Лоџових из различитих извора, међу којима је била и Гледис Озборн Ленард, најпознатији медијум у Енглеској. Преко Ленардове, Лоџови су добили велики број посредних личних и породичних детаља који су их уверили да је њихов вољени син „преживео смрт" и да покушава да ступи у везу с њима.

Лоџ је прикупио све поруке и објавио их у књизи „Рејмонд" 1916. године, убрзо после битке на Соми. Ово дело одмах је постало бестселер и до краја рата било је дванаест издања. У предговору књиге Лоџ је написао да његова намера није била да пружи коначне доказе да постоји живот после смрти, већ да дâ утеху породицама које су изгубиле своје вољене у рату.

Многи војници који су се борили на Западном фронту уздали су се да ће их различите амајлије и талисмани заштитити од ужаса рата. Ратни дописник Филип Гибз срео је пуковника из Јужног стафордширског пука који је тврдио да може да одбије смртоносне шрапнеле снагом свог ума. „Имам мистичне моћи", убеђивао га је пуковник тихо и трезвено, „ништа ме неће погодити све док имам веру. Ја могу да пређем неозлеђен кроз сваку баражну ватру јер је моја воља довољно јака да скрене гранате и митраљеске метке... Они су беспомоћни пред умом човека који је у вези са универзалним духом." Гибз је закључио да је пуковник полудео. Други су веровали да неће бити рањени ако са собом носе шрапнел или „метак са својим именом" који их је једном промашио.

Сваки рат рађа сличне приче: сујеверја везана за објекте и људе који доносе срећу или несрећу, метке који се одбијају од Библије и веру у најразличитије заштитне амајлије и талисмане. За време Првог светског рата сматрало се да слика црне мачке пришивена на униформу доноси срећу, други су, опет, са собом носили гранчице имеле, медаљоне с ликовима светаца или иконице. Године 1916. веома је била омиљена амајлија названа „тачвуд" која је моћ црпла из древног обожавања дрвећа. Амајлија је имала облик сићушног демона сјајних очију и храстове главе на којој је била беж капица. Прекрштене ноге биле су му опточене златом и сребром, а подигнуте руке додиривале главу. Више од милион ових луткица продато је за прве две године рата. Чувена мадмоазел Делисија, звезда водвиља, поклонила је по једну ову амајлију сваком од 1200 официра и војника колико је бројао 38. батаљон пре него што је отишао на фронт.

Едвард Лавет, етнолог, током три године рада прикупљао је у Лондону амајлије од војника да би их поклонио Империјалном ратном музеју. Ова разновр-

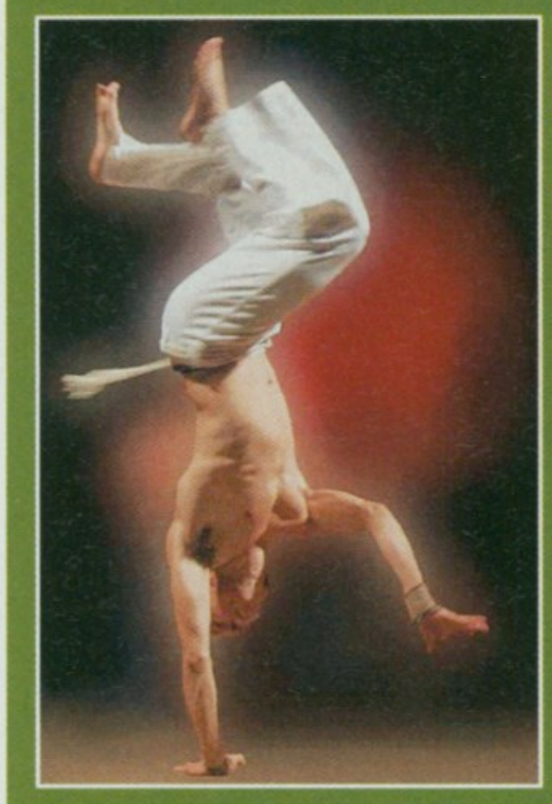
сна збирка се, између осталог, састојала од медаљона с ликовима светог Кристофера, светог Џорџа и Богородице, облутака који доносе срећу, брошева с црном мачком и потковица. Немачки војници носили су сличне амајлије, а као најраспрострањенија издвајала се копча за каиш с уграviраним речима „Бог је с нама".

У најмоћније хришћанске амајлије убраја се 91. псалм, такозвани псалм заштите, који су са собом носили и верници и атеисти, у унутрашњем џепу униформе у висини срца. Једна легенда из 1918. године каже да је 91. пешадијска бригада опстала јер су војници свакодневно рецитовали 91. псалм који је њихов командант, дубоко религиозан хришћанин, одштампао и дао сваком војнику. Легенда наводи да, док су остале америчке чете имале до 90 одсто рањених за време највећих битака 1918. године, 91. бригада, која раније није учествовала у биткама, није имала повређених. Међутим, Мајк Хенлон из Америчког друштва за проучавање Првог светског рата открио је да таква бригада никада није постојала будући да је највећи број који је носила нека америчка бригада био 84. Постојала је, додуше, 91. дивизија, али они су претрпели велике губитке.

Прича о 91. бригади савршен је пример урбане легенде коју су створили ужаси рата. Различити хришћански сајтови наводе сличне приче из Другог светског рата и рата у Вијетнаму у којима заповедници захтевају од својих војника да сваког дана рецитују 91. псалм. Према једној верзији, извор ове приче је отац глумца Џејмса Стјуарта који је, наводно, служио у непостојећој 91. бригади у Првом светском рату. Када је Стјуарт јуниор отишао у авијацију за време Другог светског рата, отац му је послао копију псалма преклињући га да има вере у његове речи. Вративши се кући као одликовани ветеран с више од двадесет борбених подухвата, Џими је наводно испричао оцу: „Какво обећање за пилота! Ставио сам у Његове руке ескадрон којим сам командовао. И, као што је псалм обећао, осетио сам се оснаженим."

Друштво за проучавање Првог светског рата није успело да потврди ову причу, али употреба познатог имена како би се прича учинила веродостојнијом честа је појава у урбаним легендама. Ипак, врло је вероватно да су неки ратни заповедници делили копије 91. псалма својим војницима уочи битака. Он се састоји од великог броја утешних мисли за војнике који се суочавају са смрћу, што се може видети на основу овог одломка: „Крилима својим покрива те: под перјем си његовим сакривен; штит и оклоп биће теби верност његова. Не треба да се бојиш страхоте ноћне, нити стреле што лети дању. Куге што иде по марку, ни помора што мори пободне. И падне ли уза те хиљада и десет хиљада с десне стране теби, не може теби ништа починити!" (Псалм 91: 4–7) ■

Г. Б.

ОД САМООДБРАНЕ ДО ИГРЕ

ПОБУНА ПЛЕСОМ

Капуера је добар начин савладавања одређених борилачких вештина и плеса одједном. Омогућава већу окретност и брзину, побољшава усредсређеност, али развија и слух

Капуера је стара бразилска борилачка вештина (или плес) настала међу робовима који су, због нарасле потребе тада најмоћнијег произвођача шећера и осталих сировина у западном свету, пре више од 400 година из Африке допремљени у Бразил. Служила им је као нека врста одбране од поробљивача који су тежили да што више развију различите чиниоце племенских култура, а све да не би дошло до уједињавања етничких група и њихове могуће побуне. На тај начин је, мешањем различитих култура, и настала капуера.

Моћ капуере није одмах откривена због тога што су опасне борбене технике биле прикривене лепом и динамичном, акробатском игром праћеном музиком. Међутим, нешто касније она је забрањена јер је све више повезивана с криминалом и усмеравана против владајуће класе. Често је ономе ко би био ухваћен како је изводи следила смртна казна. Због тога се капуера изводила на местима с којих је лако могло да се побегне, а посебним ритмом означавао се долазак полиције (cavalaria). Капуеристи су имали и своје надимке

Огастус Ерл (1793–1838) уљаном сликом забележио је борилачку вештину која подсећа на плес.

Капуера често подразумева акробатске покрете и знање гимнастике.

(apelido), покушавајући тако да се сакрију од закона. Тек тридесетих година прошлог века капуера је постала легална, најпре у Салвадору, где је отворена и прва школа.

Данас се вежба широм света, као пасија, али и начин живота. Постоје и академије за капуеру која је успела да магијом, мистичношћу и окретношћу привуче огроман број људи.

Музика је неизоставни део капуере. Њу производе различити инструменти: беримбау (жичани перкусиони инструмент), пандеро (инструмент сличан даирама), атабаке (личи на конго бубањ). Исто тако, праћена је и песмом која описује тренутак у коме су они који је изводе, даје им савете, слави њихове учитеље, али и прича приче о настанку и историји капуере.

У првобитном облику капуеристи који образују круг сами производе музику уз помоћ инструмената. Певач почиње песму поздравом који наглашава дуг живот, а потом изговара име које понављају остали из круга.

Постоје два стила капуере: стари обичајни (Capoeira Angola) и новији (Capoeira Regional). Први је нешто спорији и више личи на обред, а чини прави спој плеса и уметности, док новији стил подразумева акробатске покрете, знање гимнастике и сличан је ратничкој вештини.

За време светковина званих батизадо (крштење) капуериста се награђује појасом одређене боје која означава на ком је нивоу.

Почетници часове капуере започињу благим разгибавањем и истезањем, да би, временом, дошли до све сложенијих и захтевнијих вежби. Вежбају се и разни покрети који подсећају на брејкденс.

Следећи корак је стварање круга (хода – кружни простор унутар ког се капуера изводи) у ком капуеристи тапшу рукама у ритму одређене музике, што означава почетак игре за време које се двојица капуериста боре у средишту круга усклађујући покрете и брзину према музици. Сваки члан круга има прилику да покаже своју вештину.

Капуера је добар начин савладавања одређених борилачких вештина и плеса заједно. Омогућава већу окретност и брзину, побољшава усредсређеност, али развија и слух захваљујући музици и плесу. Дакле, у зависности од прилика, познавалац капуере способан је за самоодбрану, али спреман и да заигра. Ипак, требало би водити рачуна јер постоји опасност да га музика понесе и наведе да „заигра" на непредвиђен начин ■

Марина Чоловић

КАРЛ МАРКС ФИЛОЗОФ РЕВОЛУЦИЈЕ

Не тако давно у нашој земљи ђаци средњих школа обавезно су изучавали предмет који се звао марксизам. Осим њих, марксистичку филозофију требало је добро да упознају – дакле, положе – и студенти свих факултета. Јер, филозофија немачког мислиоца Карла Маркса (1818–1883) била је владајуће политичко и филозофско мишљење у социјалистичким и комунистичким земљама. Једноставно речено – поглед на свет. Стиче се утисак да је с променом политичких прилика Марксова мисао помало пала у заборав. Додуше, не и у филозофским круговима, али се њоме широка јавност (ученици, студенти и запослени) свакако више не бави уколико, наравно, нису сами заинтересовани.

Шта је то било тако привлачно у Марксовој мисли па је привукло Лењина и његове комунистичке следбенике у свету? Ко је, уопште, био Карл Маркс?

Супротстављање Хегелу

Карл Хајнрих Маркс родио се 5. маја 1818. године у Брикенгасе, у Триру. Био је треће дете Хајнриха Маркса, јеврејског адвоката који је одбацио своју веру и постао протестант. Марксова мајка Хенријета Пресбург била је холандска Јеврејка, иначе кћерка рабина. Карл је имао старијег брата Морица Давида (који је нажалост умро веома млад) и старију сестру Софију. Имао је још шесторо млађе браће и сестара. Била је то бројна породица.

Од 1830. до 1835. године Карл је похађао средњу школу у Триру, а затим уписао права у Бону и Берлину и 1841. године докторирао у Јени. Иначе, професор филозофије у Берлину био је не тако давно пре Марксовог доласка на тај факултет велики филозоф Георг Фридрих Хегел. Његова мисао пресудно је утицала на будућег филозофа иако ће се касније супротставити Хегеловој идеалистичкој филозофији и приклонити материјалистичком погледу на свет. У својим размишљањима Маркс је дошао до закључка да је човек основни творац историје коју ствара увек у одређеним околностима, на темељу пре свега материјалних, али и духовних средстава које затиче, те да се тек на тој основи развија.

Једно време Маркс је радио као уредник у „Рајнским новинама" у Келну, као и „Новим рајнским новинама" – док нису укинуте. Од 1851. до 1862. године био је стални сарадник у листу „New York Tribune" и писао енциклопедијске јединице за Нову америчку енциклопедију. Због својих револуционарних политичких написа протеран је из Париза 1845. године, а касније и из Белгије. Годинама га је издржавао његов колега Фридрих Енгелс с којим је поново окупио Комунистичку лигу у Лондону, где се и настанио 1849. године. Непосредно пре тога објавио је „Манифест комунистичке партије" нападајући и оспоравајући владајућу политичку и економску мисао и критикујући капиталистичко устројство друштва.

ИЗМЕЂУ СПОСОБНОСТИ И ПОТРЕБА

Мање је познато да је Маркс писао поезију и комични роман у стилу Лоренса Стерна.

„Религија је опијум народа", написао је давно Карл Маркс. Вероватно није ни слутио да ће једнога дана управо његова мисао постати нека врста вере левичара

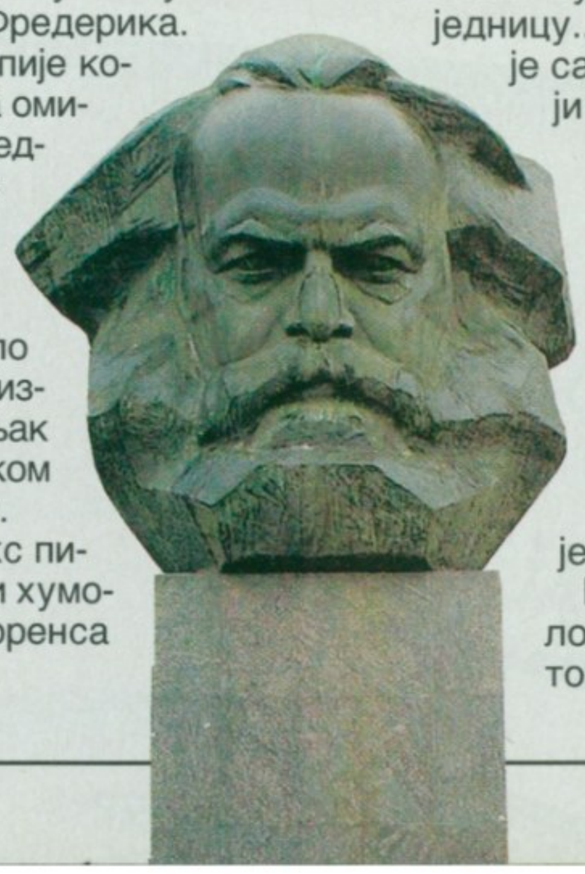
Своје политичке мисли и економска разматрања сабрао је у најзначајнијем делу које је написао – „Капитал". Био је један од оснивача и вођа Прве интернационале (радничког удружења). „Манифест комунистичке партије" завршио је револуционарним покличом: „Пролетери свих земаља, уједините се!" Убрзо је то постао најомиљенији спис за ширење левичарских – комунистичких и социјалистичких идеја.

Марксу је било двадесет пет година кад се оженио с Џени фон Вестфален, кћерком очевог пријатеља барона Фон Вестфалена. Џени је била четири године старија од Карла. Имали су шесторо деце. Сва је прилика да је Маркс, осим у Џени, био заљубљен у њихову служавку Хелену с којом је имао сина Фредерика.

Карл Маркс је волео да пије коњак, да једе рибу, а његова омиљена боја била је, сасвим предвидљиво – црвена! Имао је густу косу и високо чело, дугу браду. У ствари, било је уочљиво да је Маркс веома мањав, а посебно по рукама. Носио је монокл, а изнад леве обрве имао је ожиљак који је задобио у двобоју током студија у Бону 1836. године.

Занимљиво је да је Маркс писао и поезију, а започео је и хумористични роман у стилу Лоренса Стерна. Иначе, његови омиљени писци били су Шекспир, Есхил и Гете. Ништа што је људско, није ми страно – била је једна од Марксових омиљених изрека. Иако је био одгајан у хришћанском духу, Карл Маркс је одбацио веру сматрајући је мистичним велом који замагљује људску свест. У уводу списа „Прилог критици Хегелове филозофије права", Маркс каже:

„Религијска беда једним делом израз је стварне беде, а једним делом протест против стварне беде. Вера је уздах потлаченог створења, душа света без срца, као што је и дух бездушних прилика. Она је опијум народа."

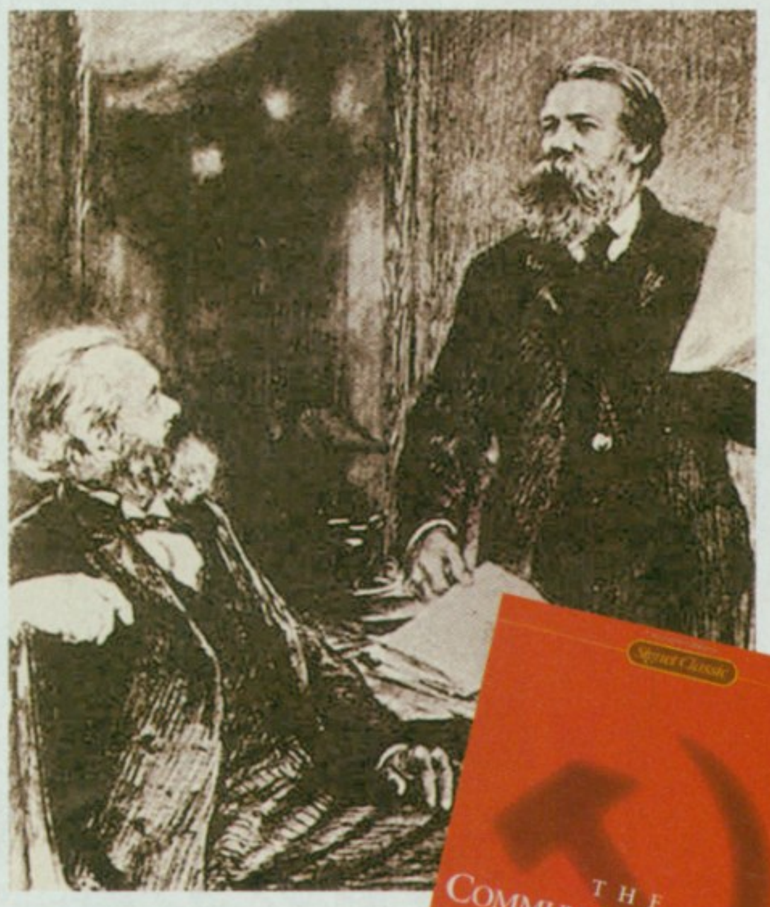

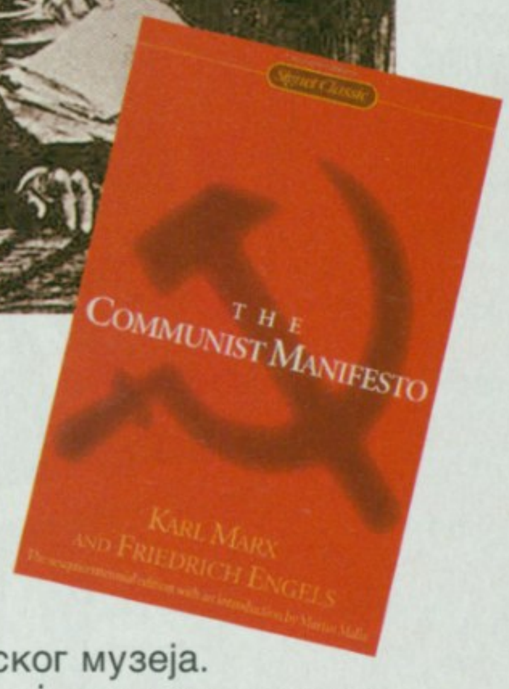
Људи нису ствари

Једна од његових главних политичких идеја била је да се радничка класа мора ујединити да би променила свет. Уопштено гледајући, већина Марксових идеја носила је револуционарни дух, дух борбене промене. Социјалистички процес схватао је као укидање управљања људима и остваривање таквих односа у којима ће се управљати стварима. Људи ће тада престати да буду ствари, а укидањем свих облика отуђења остариће истински хумане односе и такву заједницу... По њему, комунизам није само идеал, већ покрет који би укинуо нехумано стање у друштву. „Од сваког према могућностима, свакоме према потребама", писао је Маркс... Може се рећи да Марксови следбеници нису баш дословно следили његову мисао. Или, једноставно речено, нису били довољно вешти да је спроведу у дело.

Маркс је добио туберкулозу још 1836. године и због тога није служио војску. Патио је од чирева и бронхитиса. Савременици су га описали као веома надменог човека. Није имао много пријатеља, али су му ипак остали верни Фридрих Енгелс и његов таст, барон Фон Вестфален.

Прву верзију „Манифеста комунистичке партије" (1848) углавном је написао Фридрих Енгелс, који је према Марксовим белешкама завршио и „Капитал" након Марксове смрти. Занимљиво је да је највећи део „Капитала" Маркс написао у

Прву верзију „Манифеста комунистичке партије" углавном је написао Фридрих Енгелс.

читаоници Британског музеја. Обично је долазио ујутру и одлазио за ручак, а затим би се шетао и одлазио на вечеру.

Последњих десетак година Маркс је био тежак плућни болесник. Умро је 14. марта 1883. године у свом дому у Лондону, улици Меитленд парк број 41. Имао је само шездесет четири године. Осморо људи присуствовало је последњем испраћају немачког филозофа на Хејгејт гробљу у Лондону. Његов гроб остао је неуређен све до 1956. године када је подигнут споменик и стављена мермерна плоча ■

Мирјана Огњановић

VAŽNI TELEFONI

BEOKOM SERVIS	3246-796
Pomoć deci i mladima	693-189
Pomoć u stanu za decu	2222-152
Ženski centar protiv nasilja nad ženama rad.dan.12-20h	2645-328
Centar protiv nasilja nad ženama i decom rad.dan.12-20h	8500-335
JAZAS, AIDS info i SOS diskriminacija 17-21h	3248-235
„Halo" za zdravo dete od 0 do 24 časa	323-7357
	343-7358
Prijava smrti u stanu lekar, svakog dana od 00 do 24 časa	323-1423
Savetovalište DZ Palilula	323-2508

STOMATOLOGIJA

Nedelja 13.30h DA PREĐEMO NA TI

Samo na TV

PINK

Brze

Potrebno
- 300 g
- 200 g
- 600 g
- peče

ZA GL
- 200
- 150

MINIMUM PORUDŽBINE 400,00

10 stimu za sr

1 Nasmeši se! Odmah ćeš se nam ne veruješ na reč - a

Umorna si i depresivna? Džogi krug oko zgrade. Ne zaboravi podstiče lučenje endorfina (ho

3 I komadić-dva čokolade endorfina! Osim toga, poboljšava koncentraci

Oslobodi se negativne energij sportom!

5 Ustani rano i uživaj u prv Udahni duboko!

Kupka na bazi jasmina, nane prijaće tvom telu i raspoložen

7 A sad - malo (jednost se na podu (lezi na le disanje.

Flertovanje je pravi lek za po samopouzdanje!

9 Pomazi mačku ili psa!

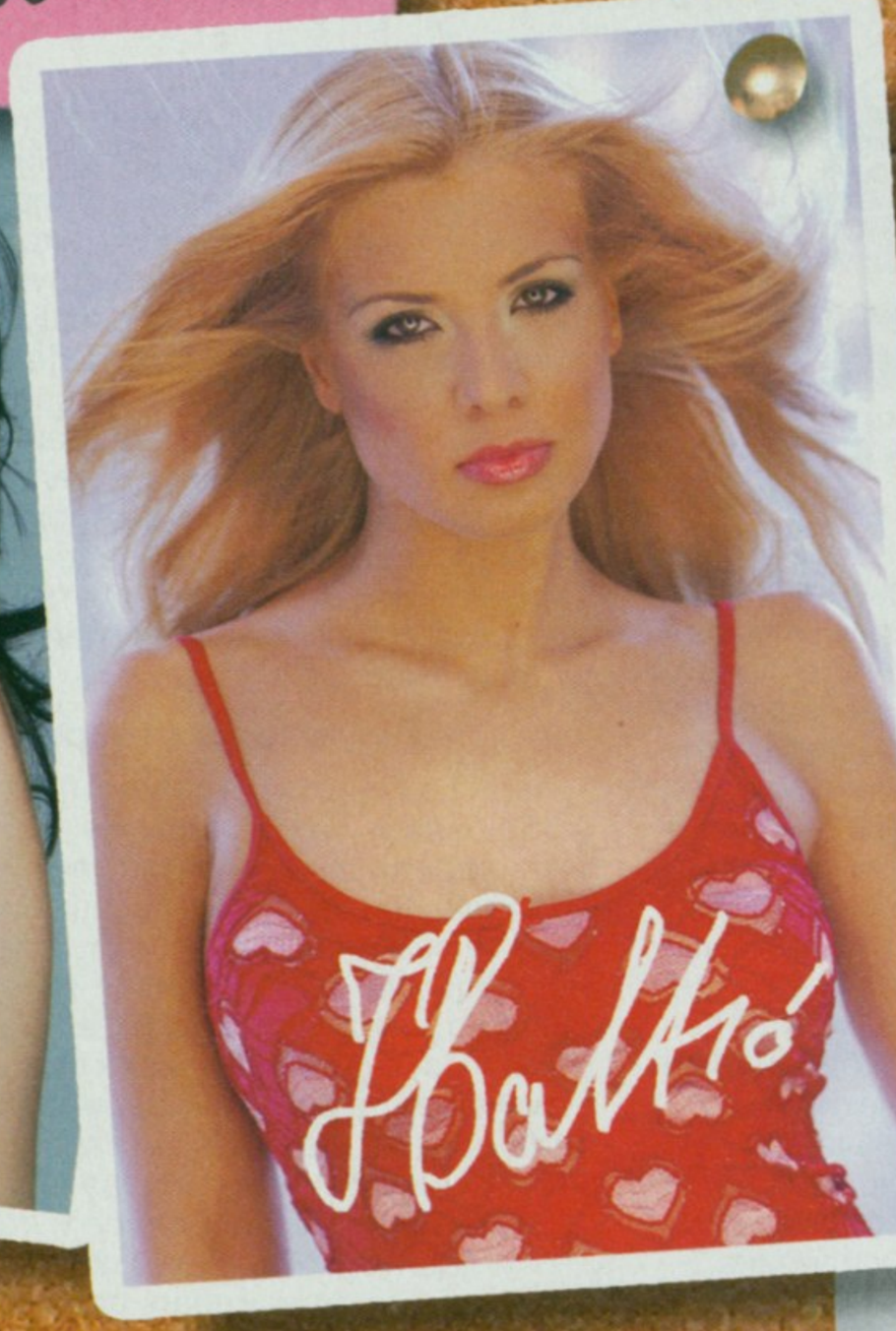
Pleši po sobi uz zvuke svoje

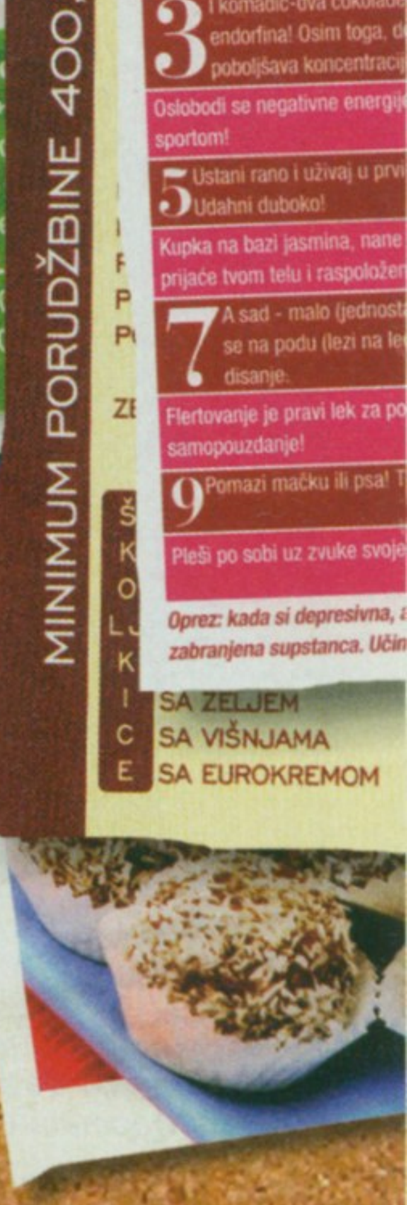
Oprez: kada si depresivna, zabranjena supstanca. Učin

ŠKOLSKI KIKIĆ
SA ŽELJEM
SA VIŠNJAMA
SA EUROKREMOM

PLATIO SAM RAČUNE

VOJA MEHANIČAR
SREDA u 10
085-364-317

ZAPALIO SAM NA FUDBAL

www.rtvpink.com

(c) Pink International Company. Design mediaSystem.

88557

Mobimania 4621

NOVO! SMS Kontakt centar : Pošaljite nam vaše komentare, pitanja i želje sms-om na 4634. Cena 5 din+pdv.

Besplatan sadržaj

Svako ko poruči bilo koji sadržaj na 4621,dobiće na poklon HIT MMS sadržaj sledećeg meseca.

MELODIJE

MP3, REAL AUDIO, POLIFONE, MONOFONE

HITOVI

6025 Flamingosi - Lumperaj
6000 Flamingosi - Ludi Letnji Ples
6001 Ana Nikolić - Romale Romali
2544 Arash - Boro boro
2517 Shakira feat Alejandro Sanz - La tortura
2624 Madonna - Sorry
6002 Severina - Štikla
2612 Funky G - U tvojim kolima
2571 Madonna - Hung up
2465 50 Cent - Candy shop
2616 Saša Matić - Ruzmarin
2535 Viki Miljković - Mahinalno
2569 Sergej Ćetković - Pogledi u tami
2564 Muzika iz filma - Nesanica
2653 Elena Risteska - Ninana
2050 Muzika iz filma - Otpisani
6003 Amadeus - Lažu te
2611 Amadeus - 100 posto
2054 Muzika iz filma - Godfather (Kum)
2629 Bane Mojicević i Slavica Ćukteraš - Voli me
2626 Pink - Stupid Girls
2651 Hari Mata Hari - Lejla
2305 Tradicionalna - Sprem te se četnici
2507 The Chemical Brothers - Galvanize
2462 Elena Paparizou - My number one
2621 Mile Kitić - Šampanjac
2576 Mina Kostić - Sexy robot
2654 Dima - Never let you go
2652 Anna Vissi - Everything
2523 Trubači sa Guče - Disko folk

ZABAVNA

6026 Ana Kokić - Mojne da
6023 Željko J. - Zovi me nekad kada si sama
2601 Đogani - Jagode sa šlagom
2530 Đogani - Čekaj me kod kolima
2630 Funky G - Ponovo
2649 Tijana - Greh
2634 Dado Glišić - Dišem al nisam živ
6028 Luis - Opa opa
2643 Ivana Jordan - Lazarica
2527 Trubači sa Guče - Lane moje
2607 Željko Joksimović - Michelle
2605 Željko Joksimović - Crnokosa
2512 Tijana Dapčević - Sve je isto ...
2617 Amadeus - Lažu te
2604 Željko J. - Ima nešto u tom što me nećeš

TRADICIONALNE

2089 Bože pravde - Himna
6024 Hriste Bože - Tema iz Kosovskog boja
2286 Marš na Drinu - Tradicionalna
2090 Hej sloveni - Himna
2216 Kolo Užičko - Tradicionalne
2410 Još ne sviće rujna zora - Tradicionalna
2217 Kolo Vlaško - Tradicionalna
2287 Moravac - Tradicionalna
2252 Makedonsko devojče - Tradicionalna
2255 Tamo daleko - Tradicionalna

NARODNA

6027 Goga - Gaćice
6029 Tina - Kabrio porše
6005 Bon ami - Magla
6042 Stoja - Od splava do splava
2534 Seka Aleksić - Dođi i uzmi me
2627 Stevan Anđelković - Blesava
2638 Sinan Sakić - Umreću s osmehom
2655 Tina - Zaljubljena
2610 Mina - Muziku pojačaj
2615 Milica Todorović - Uporedi me
2670 Blizanci - Laki
2625 Milica Todorović - Reci ja
2628 Stevan Anđelković - Cveće za nju
2452 Tina Ivanović - Bunda od nerca
2620 Mile Kitić - Luda devojko
2590 Aco Pejović - Taksi
2641 Blizanci - Jednom Pokidano
2631 Jovana Pajić - Bmw
2515 Tanja Savić - Tako mlada
2589 Aco Pejović - Opušteno
2411 Darko Filipović - Ona, ona
2664 Nikola Rokvić - Oprosti mojoj mladosti
6045 Tanja Savić - Minut ljubavi
6039 Indira Radić - Bio si mi sve
2645 Marta Savić - Erotika
6008 Darko Radovanović - Nevero moja
6015 Jana - Crna kutija
6101 Zvezde Granda - Muška Himna
6018 Marko Bulat - Laž
2671 Stevan Anđelković - Anđela
6038 Bane Mojićević - Stara ljubavi
6016 Jovana Pajić - Tako sam htela
2518 Slavica Cukteraš - Prevari me

STRANA

2575 50 Cent - Window shopper
2541 Black eyed peas - Don't phunk with my heart
2551 Gorillaz - Dare
2481 Gwen Stefani Feat. Eve - Rich Girl
2538 Gwen Stefani - Hollaback Girl
2540 Black eyed peas - Don't Lie
2061 Anastacia - Left Outside Alone
2622 50 Cent - Hustlers Ambition
2073 Jamelia - Superstar
2635 James Blunt - Goodbye My Lover
2533 Eminem - Ass like that
2062 Beyounce - Crazy
2060 50 Cent - In Da Club
2562 The Black Eyed Peas - My Humps
2064 Britney Spears - Toxic

FILMSKA

2057 Sex i grad - Muzika iz serije
2055 James Bond 007 - Muzika iz filma
2459 TV Dnevnik
2568 Bolji život - Muzika iz filma
2049 Floyd - Muzika iz filma
2460 Noblice - Reklama
2456 Ko to tamo peva

Ako želiš melodiju pod brojem 6025 pošalji:
Za **MP3** pošalji **MP 6025** na 4621; Za **POLIFONU MELODIJU** pošalji **P 6025** u SMS poruci na 4621;
Za **REAL AUDIO** pošalji **AMR 6025** na 4621; Za **MONOFONU MELODIJU** za nokia i samsung pošalji **MN 6025**, za siemens pošalji **MS 6025**, za ericsson **ME 6025** na 4621;
NAPOMENA: MONOFONE MELODIJE mogu poručiti samo korisnici iz Srbije !

EFEKTI

MP3, REAL AUDIO

ZVUCI ZA SMS PORUKE

9038 Mafijaška poruka
9013 Message, Message - ludačka poruka
7012 Policijska motorola
9019 WC Šolja
9009 Urlik zvono
9011 Prdež zvono
9014 Smeh zvono
9016 Poljubac Zvono
9017 Sudar

ZVUCI ŽIVOTINJA

9002 Delfin zvono
9003 Slon zvono
9004 Konj zvono
9005 Majmun zvono
9006 Kokoška zvono

FAZONI ZA ZVONO

9027 Techno BEBA
7008 Mali patuljak u zvučniku
9001 Srećna beba zvono
9025 Veverice "vode ljubav"
9026 Veverica izjavljuje ljubav!
7002 Aljbansko zvonce
7004 GSM turbo folk hit
7059 Stari automobil - sirena
7009 Orgazam
9008 Auto alarm
7013 Porno melodija

FAZONI IZ CRTANOG FILMA

9043 Buva - Food around the corner
7062 Ptica trkačica
7064 Brzi Gonzales
7016 Ima li ludaka u tvojoj porodici?
7017 Pera kojot genije
9029 Duško dugouško
9030 Monti Pajton

FAZONI IZ FILMOVA

7001 Ajde da se drogiramo
7015 Balkanski špijun - Centrala
7019 Maratonci - Šta to radiš kume
7023 Ne spavaj mala moja - FLOYD
7026 Telefon 1 - Žikina dinastija
7025 Radovan III - Fenomenalno
7028 Tesna koža - Šojić na aparatu
7030 Jagodinka - Varljivo leto
9034 Zona Sumraka

ZEZANCIJE

9042 Kocka do kocke kockica...
7011 Oj svijetla majska zoro (prđeži)
9024 Pčela ZOOM ZOOM
9021 Balkanski špijun zez telefonom
9040 Bosansko muvanje - "Slađa"
9039 Luda krava
7007 Zinem (parodija grupa Magazin)
7050 Prostituka (telefonsko zezanje)

Za **REAL AUDIO** pod brojem 9038 pošalji **AMR 9038** u sms poruci na 4621.
Za **MP3** pod brojem 9038 pošalji **MP 9038** u sms poruci na 4621.

VIDEO I ANIMACIJE

2039 RONALDINJO, ROBINJO, R. KARLOS...

1062 RONALDINJO PREČKA

1024 A VI KAKO TE ?

2017 ROMALE ROMALI

2027 MALI RONALDINJO

2031 SKOK U KADU

2023 BAČI DROGU

2021 XXX PEĐA

1004 HER ŽIKA

2005 CIGAI SIN

2016 KYLIE

2025 RADIM KO CRNAC

2026 ĐOGANI FAN

1033 ŠOJIĆ NA TELEFONU

2000 PIJANI RUS

2022 BAKLJADA DELIJE

2015 KENGUR SE IGRA:)

2042 ŠAMARANJE

2013 PAS PEVA

2036 VOZAČ U MURIJI

2014 STRAH

2028 STRAŠAN PAD

Za **VIDEO KLIP** pod brojem 2039 pošalji **V 2039** u sms poruci na 4621

ANIMACIJE

1021

1017

1018

1022

1019

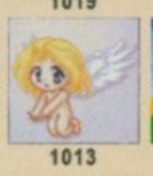
1027

1028

1015

1029

1013

1007

Za **ANIMACIJU** pod brojem 1021 pošalji **ANI 1021** u sms poruci na 4621

KOLOR SLIKE

POZADINE ZA MOBILNI

6024

2530

2598

2101

6028

2599

2531

6034

6057

6094

6095

6084

2534

2580

2545

2557

2596

6006

2035

2559

2536

2618

6000

6005

6003

2617

6030

1667

2615

6038

1653

1265

1267

2379

1236

6026

1642

1657

1531

1647

1654

1663

1631

1226

2549

6006

6027

6064

6088

6089

6063

Za **KOLOR SLIKE** pod brojem 6024 pošalji **SL 6024** u sms-u na 4621

JAVA IGRE, APLIKACIJE

HITOVI

3043

LJUBAVNE SMS PORUKE
Skinite zbirku 200 ljubavnih SMS poruka odjednom !
HIT !

3361

WIMBLEDON 2006
Najbolji tenis 10 vrsta udaraca, gomila protivnika i terena.
HIT !

3007

PODMORNICE
Najpopularnija strategija svih vremena za svaku priliku i svaku generaciju.
HIT !

IGRE

3335

3362

3301

3323

3307

3324

3363

3312

3317

DOMAĆE

3045

3047

3046

3044

3003

3005

3041

3042

3049

Za proveru da li tvoj telefon podržava JAVA igru ili aplikaciju, pošalji PROBA u sms-u na 4635
Da bi dobio **IGRU** ili **APLIKACIJU** 3043 pošalji **JAVA 3043** u sms poruci na 4621

Za podešavanje GPRS-a nazovite : Telenor - 9863, MTS - 789. Cena slićica, polifonih i real audio melodija: Telenor 60 din, MTS 60 din. Cena mono melodija: Telenor 60 din, MTS 35 din. Cena mp3 : MTS 90 din, Telenor 60 din .Cena JAVA igara je 150 din na obe mreže. Cena video klipova: Telenor 60 din , MTS 75 din. Sve cene su bez pdv-a.

89323

ИЗ ДЕДА-

Послаћу ти песму

Microsoft Zune

Крајем протекле године у кући „Microsoft" усавршен је још један свестран дигитални бежични уређај. У питању је медијски плејер назван Zune.

Величине 11,2 x 6,1 x 1,4 центиметра и тежак само 158,8 грама, овај мали уређај има 30 гигабајта меморије, уграђен FM тјунер и Radio Data System, LCD екран од 7,6 центиметара резолуције од 720 x 540 пиксела, користи WiFi мрежу и подршку за MP3, WMA и AAC. Дакле, намењен је за слушање музике, гледање филмова, фотографија, радио-програма. Али, Zune има још једну могућност. С једног на други Zune плејер могу да се размењују музички и видео-записи непромењеног звука и слике.

Нажалост, почетак нове године Zune је дочекао само на америчком континенту где се продаје по цени од око **450 долара.** По којој цени и кад ће да се појави на нашем тржишту још је неизвесно.

Али, на адреси: **www.comingzune.com** уређај је изложен у свој својој лепоти и могућностима ■

Око мог зглоба

Sony Ericson MBW-100

Када се недавно на тржишту појавио ручни часовник MBW-100, налик на оне марке „Fossil", али са ознаком „Sony Ericson", свима је било јасно да није у питању обичан часовник. Настао заједничким радом стручњака ове две велике куће MBW-100 јединствен је дигитални уређај.

Захваљујући вештим рукама часовничара, висока Bluetooth технологија уграђена у MBW-100 на први поглед уопште се не уочава. А она му омогућава да, поред тачног мерења времена, свог власника обавештава о позиву или поруци приспелим на мобилни телефон. Сат лагано затрепери или се огласи звуком, а тамна површина бројчаника, OLED екран, засветли плавом бојом и на њој се појави број с кога стиже позив или се испише порука. Једним притиском на дугме сата, дакле без посезања за мобилним телефоном, власник MBW-100 моћи ће да забележи или одбије сваки позив.

Цена је око **300 евра.**

Више података о јединственом MBW-100 може да се нађе на адреси: **www.sonyericson.com**

Не буди губитник

Loc8tor

Хтели то да признамо или не, тек, сваком се догоди да загуби неку ствар и да потом изгуби време док је не нађе. Да се то више не би догађало, постоји решење – нови дигитални уређај Loc8tor.

Ова направа налик на даљински управљач и привесак лако ће да „нађе" загубљену ствар, па чак и дете или кућног љубимца, било да је у затвореном или на отвореном простору, на удаљености и до 200 метара и то за само неколико секунди.

Поступак рада уређаја Loc8tor једноставан је и заснива се на магнетним таласима које емитује метал на привеску, а прима га главни уређај.

Чим открије предмет, Loc8tor се огласи звуком, а потом се и на екрану главног уређаја покажу смернице које треба пратити да би се стигло до предмета.

За ову малу, корисну направу потребно је издвојити око **90 евра.**

На адреси: **www.loc8tor.co.uk** сликом и речју приказано је како се и којом брзином долази до загубљеног предмета ■

-МРАЗОВЕ ВРЕТЕ

Једно гледам, друго снимам

Sharp TU-R160H DTR

Око избора гледања неког телевизијског програма често долази до несугласица. Али, захваљујући уређају TU-R160H DTR куће „Sharp" више их неће бити.

Мала метална кутија с даљинским управљачем омогућава да се прати један канал, а да се истовремено на другом снимају емисије, чак и ако за њега није плаћена претплата. Меморија од 160 гигабајта обезбеђује 80 сати снимања. При томе, сваки секунд може да се искористи јер уређај TU-R160H DTR има могућност за паузе код преноса уживо.

Одговор на питање завређује ли овај уређај да се за њега плати **345 евра** можда даје приказ свих његових особина на адреси: **www.sharp-uk.co.uk**

Пуна шака

Pocket LOOX T830

Корпорација „Fujitsu – Siemens" најавила је да ће се у фебруару појавити у продаји њихов нови модел мобилног телефона LOOX T830.

У ствари, Windows Mobile 5,0, унапређен Bluetooth технологијом, овај телефон обједињује рачунар за брзи унос података, навигациони GPS систем, 2MP дигиталну камеру, MP3 плејер има приступ Интернету гласом, изузетно брзо слање и примање електронске поште.

Цена која је предвиђена за овај мобилни телефон биће око **600 евра.**

Док се не појави у продавницама, T830 може да се погледа на адреси: **www. fujitsu-siemens.co.uk**

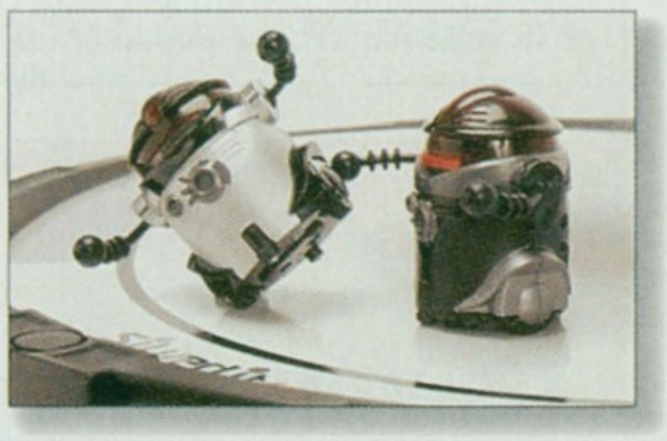
Сумо рвачи

DNA Robot Wars

Нема бољег начина да се прекрате хладни зимски дани од игре, поготово кад је у питању сумо рвање малим роботима.

Игра DNA Robot Wars намењена је првенствено малим, али и великим, дечацима и нуди два робота налик на познатог филмског јунака R2D2, који се у вештини сумо захвата надмећу на округлом постољу, арени. Њиховим покретима управља се помоћу два даљинска управљача инфрацрвеним зрацима. Дакле, за игру је потребан пар.

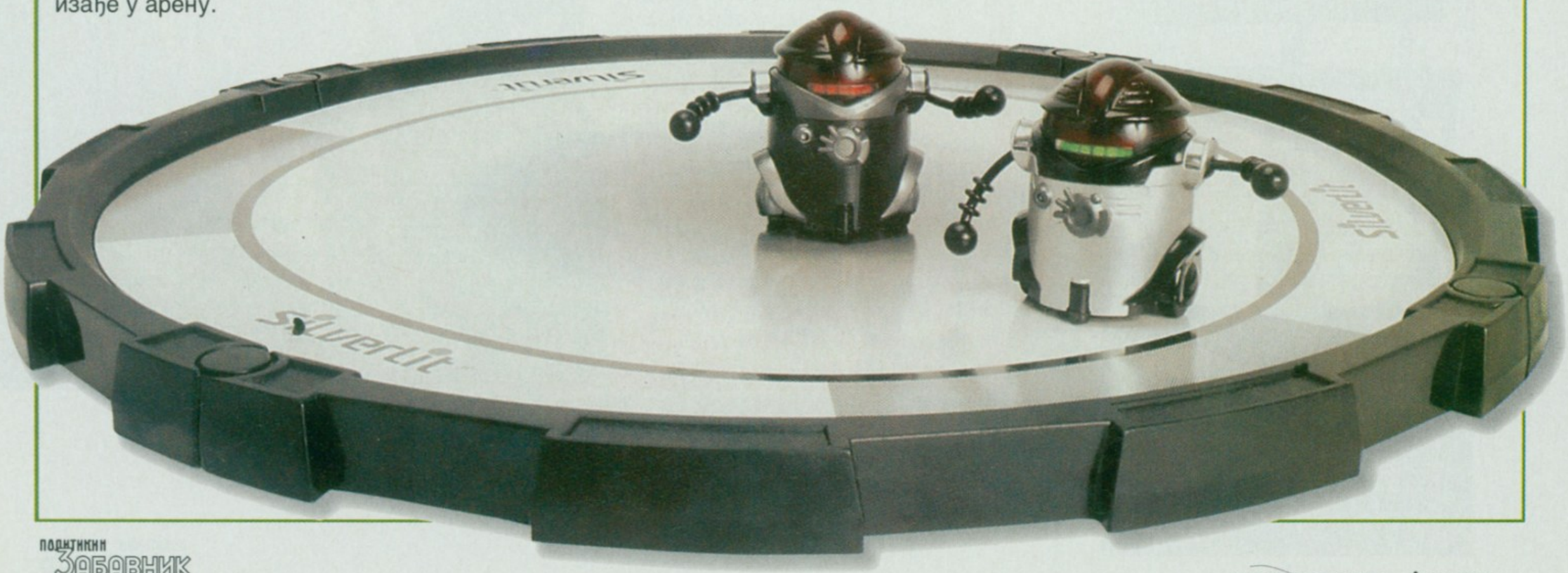
Али, да исход надметања не би била пука случајност, сваки захват може унапред да се испланира и с обученим рвачима изађе у арену.

DNA Robot Wars продаје се по цени од око **75 евра.**
Како изгледа игра и забава с роботима може да се види на адреси: **www.iwantoneofthose.com**

С. Делибашић

Поштовани „Забавниче”,

Морам да реагујем на одговор који сте дали једном читаоцу на питање колико је снимљено делова филма „Ајкула” (Jaws).

Снимљено је више од два наставка (тј. укупно више од три дела). Године 1987. снимљен је филм који се зове „Jaws: The Revenge” у ком се појављују чланови породице Brody, тако да се може сматрати четвртим наставком.

На овој адреси је страница на www.imdb.com о овом филму http://www.imdb.com/title/tt0093300/

Чак постоји и нискобуџетни филм који се зове „Cruel Jaws”, снимљен 1995. године, чији је радни назив био „Jaws 5”.

То је телевизијски филм који је веома лоше прошао код публике (као, уосталом, и 3. и 4. део), али мислим да је наслов „Jaws 5” само искоришћен у маркетиншке сврхе јер нема ликова из претходних делова.

На овој адреси је страница о овом филму http://www.imdb.com/title/tt0112747/

Надам се да сам помогао.

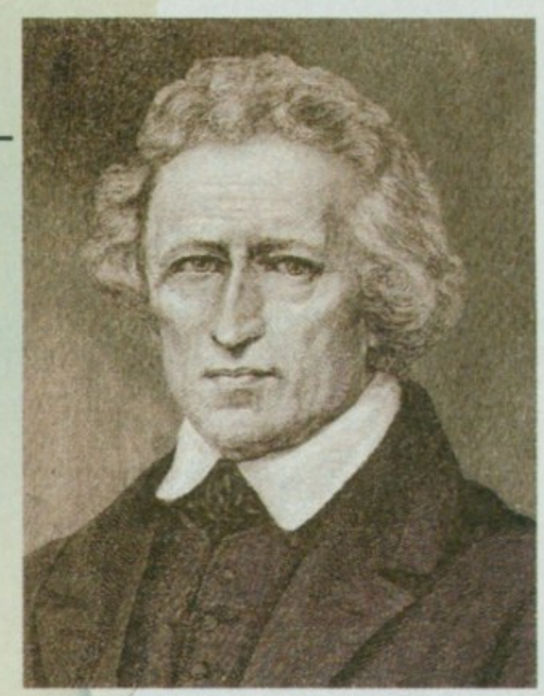
Поздрав,
Милош

БРАЋА ОД БАЈКИ

Вилхелм Грим

Јакоб Грим

Иако идем у осми разред и даље с одушевљењем читам бајке браће Грим. Зато бих волела да сазнам нешто о њиховом раду.

МИЛИЦА
Кикинда

Јакоб Грим рођен је у граду Ханау, у Немачкој, 1785. године, а умро у Берлину 1863. године. Његов брат Вилхелм родио се само годину дана касније, али и он је умро у Берлину 1859. године. Били су познати немачки писци и филолози.

Браћа су највећи део живота провела заједно, посвећени науци и списатељском раду. Због слободног политичког става, обојица су 1837. године изгубили посао у Гетингену, где су били професори на факултету. Ипак, наставили су да раде као чланови берлинске Академије наука.

Светску славу и истакнуто место у историји књижевности стекли су после објављивања „Дечијих и домаћих бајки” (између 1812. и 1815. године). Та збирка садржи 210 бајки, народних прича, пошалица. Ово фолклорно благо забележено према немачком усменом предању, заправо је својина неколико народа. Заступајући уверење романтичара да се у тим облицима наративне епике огледа читава једна баштина древних митова, односно духа народа, браћа Грим најпре су тежили да пренесу изворни садржај. Међутим, касније су ипак давали одушка и сопственој машти, па су текстови, посебно у следећим издањима, били знатно проширени. Додавали су описе, живописне појединости, а појачавали су и логику мотива заплета и расплета бајки. Зато се њихове бајке сврставају у романтичарску новелистику. Са збиркама бајки, браћа Грим створили су књижевне узоре који су подстакли и писце у другим земљама да сакупљају народне бајке. Својим филолошким радовима из области историје немачког језика, лексикографије и етнографије, утемељили су науку о немачком језику. Започели су најопсежнији немачки речник, завршен тек стотинак година касније.

Познавали су и подржавали Вука Караџића у његовом мукотрпном послу сакупљања наших народних умотворина ■

БОЈА МЕДУЗИНЕ КРВИ

На поклон сам добила огрлицу од црвених корала. Успела сам да сазнам све о њиховом вађењу и обради, али не и како њихов настанак тумачи древна грчка митологија.

ДРАГИЦА
из Уздина

По грчкој митологији, за настанак изузетних природних лепота заслужна су древна божанства. Тако се тумачи и настанак скупоцених корала црвене боје. Лепоту којом су се ови креч-

Антонио Канова: „Персеј с главом Медузе”, Метрополитен музеј, Њујорк

ПРИЧА О ЈОДУ

Већ неколико пута сам у „Забавнику" прочитао написе о јоду. Откуд сад толика прича о томе?

МИЛОШ
Београд

„Забавник" сарађује с произвођачем јодиране воде и зато обраћамо више пажње на ове важне податке.

Недостатак јода највећи је светски појединачни узрочник менталне заосталости.

Чињенице:

1. Болести услед недостатка јода у исхрани тренутно погађају 740 милиона људи, 13 одсто светског становништва, а рачуна се да је још 30 одсто у ризику од развоја неких од облика болести због недостатка јода у исхрани.

2. Болести због недовољног уноса јода угрожавају сиромашне, трудице и предшколску децу у више од 130 земаља света изазивајући смањење интелигенције код деце, кретенизам, смањену функцију штитне жлезде, повећање телесне тежине, замор.

3. Око 50 милиона људи у свету пати од оштећења мозга изазваног недовољним уносом јода.

4. Најмање дневне потребе организма за јодом су од 50 до 140 микрограма, и да би се обезбедило да становништво узима довољне количине јода, со која се користи за људску и животињску употребу обавезно се јодира. Невоља је у томе што уколико со није добро складиштена или ако дуго стоји, проценат јода се умањује за 20–30 одсто. Кувањем, печењем и пржењем и испаравањем додатно може да се изгуби до 50 одсто овог елемента.

5. Редовна употреба намирница које у свом саставу садрже јод може надокнадити дневну потребу организма за јодом (јодирана кухињска со, плава риба, алге, минералне воде) ■

ХРАНЉИВ ПЛОД

Желела бих да сазнам нешто више о бразилском ораху који сам први пут пробала кад сам, за новогодишње празнике, била код тетке у Београду.

МИЛИЈАНА
Баточина

Бразилски орах, као што му само име каже, потиче из Бразила. Тамо, у амазонској прашуми, моћно стабло дрвета чији је плод бразилски орах достиже висину од 40 метара, док у пречнику може да има чак два и по метра.

Плод тог дрвета изгледа као кокосов орах и често је тежи од једног и по килограма. Унутар плода налази се од 8 до 24 малих ораха троугластог пресека, који су укусни и врло хранљиви.

За бразилски орах Европљани су први пут чули у 16. веку. Тада је, кажу, неки португалски генерал овим плодовима нахранио своје уморне војнике и они су се после тога брзо опоравили.

Највећа вредност бразилског ораха су беланчевине (14,3 одсто) од којих велики део припада аминокиселини метионин. Бразилски орах је, у ствари, најбогатији извор те аминокиселине коју људски организам не може сам да створи, па зато мора да се узима с храном. Метионин се употребљава и као лек против обољења јетре, анемије (малокрвности) и опекотина ■

НАСЕЉЕ НОВИНАРУ У ЧАСТ

Живим у Београду тек неколико година и станујем у насељу Медаковић, али не знам по коме је оно тако названо.

ЖЕЉКО
из Београда

Београдско насеље Медаковић добило је име у знак сећања и захвалности на историчара и новинара Милорада Медаковића (1824–1897).

Рођен у Далмацији, после завршене гимназије запослио се као ађутант код црногорског владара, владике Петра Петровића Његоша. Учен и лепим речима окренут владар и Медаковића је упућивао на писање. Тако се средином 19. века млади Медаковић обрео у Загребу, у редакцији „Народних новина", да би недуго затим у Земуну покренуо политички часопис „Војводина".

Животни пут поново га је усмерио ка Црној Гори. Ту је написао „Повјесницу Црне Горе", издавао је „Јужну пчелу" с књижевним додатком, као државни секретар кнеза Данила израдио је Законик и отпутовао у Петроград где је од руског цара Александра II добио писмено признање о независности Црне Горе.

Године 1858. доселио се у Београд. С руском пензијом и одликовањима црногорских владара и руског цара Милорад Медаковић радио је као члан Друштва српске словесности. Како је био нежења, цео иметак, земљиште названо Маринкова бара, данас насеље Медаковић 1 и 2, завештао је својим суграђанима, београдској сиротињи ■

њачки скелети из класе дупљара издвојили дугују Медузи.

Медуза, једна од три горгоне, кћери Форкове, плавокоса и коврџава, поносна и ташта на своју лепоту оспоравала је богињи Атини да је она најлепша. Богиња мудрости и рата због тога је казнила претворивши њену косу у сплет змија, док је њеном погледу дала застрашујућу моћ да сваког кога погледа претвори у камен.

Тако је Медуза почела да сеје смрт. Кога нису убиле змије с њене главе, окаменио је поглед њених очију. Многи јунаци пали су покошени њеним моћима. Крај њеним злоделима учинио је Персеј, син Јупитера и Данаје. Вешто избегавши Медузин смртоносни поглед, одсекао јој је главу.

Медузин крај донео је два добра. Из локве њене крви настао је крилати коњ Пегаз, а из крвавих мрља које је Персеј опрао с руку у мору, црвени корали ■

Допишите се, људи!

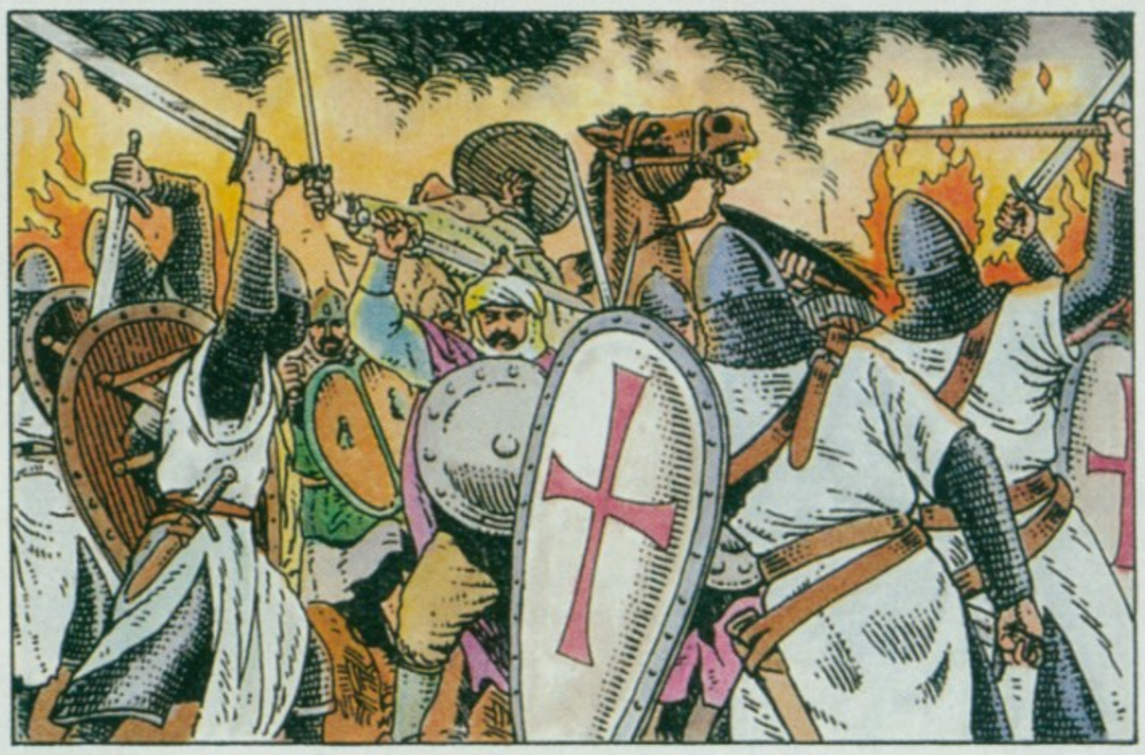
Поздрав редакцији „Политикиног Забавника"!
Молио бих вас да објавите моју и-мејл адресу у рубрици за дописивање јер бих волео да стекнем нове пријатеље.
Зовем се Милош. Имам 17 година и живим у околини Ниша. Слушам рок музику и обожавам гитару.
Ако неко жели да стекне доброг и искреног пријатеља, нека се јави. Одговорићу свима.
Мој e-mail је herzausstahl@sezampro.yu

УДРУЖЕНА ТРИ ВЛАДАРА

Нигде не могу да нађем кад је почео и колико година је трајао Трећи крсташки рат. Молим за помоћ.

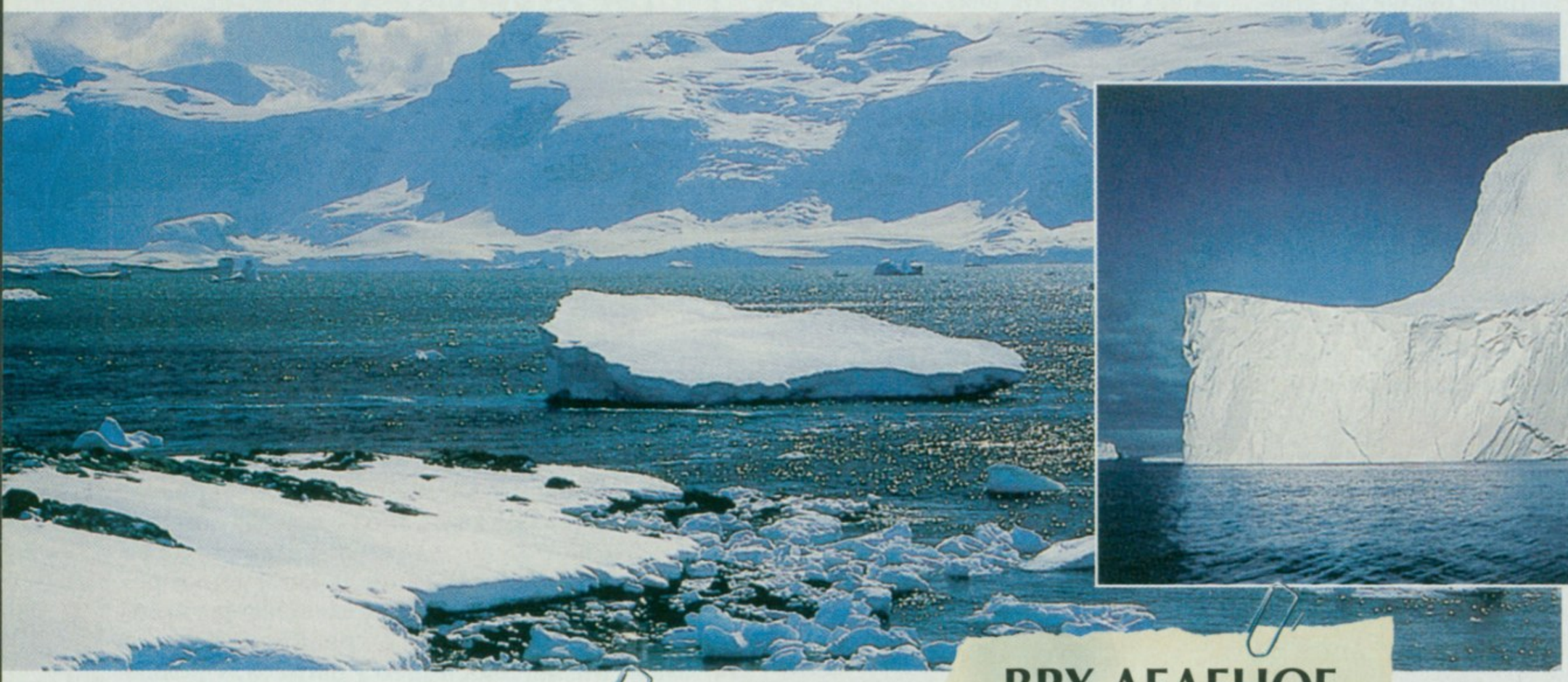
АЛЕКСА
Нови Сад

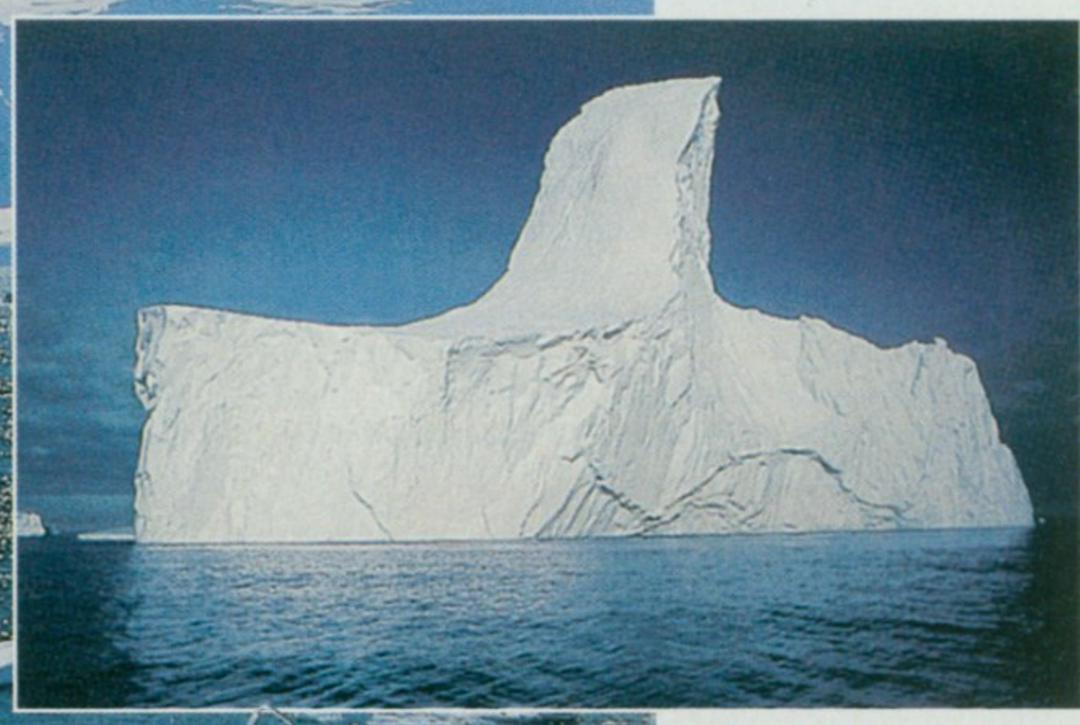

Назив крсташки ратови потиче од знака крста који су војници (cruce signati – крстом обележени) носили на својим одорама, обично на десном рамену. Од краја 11. па све до друге половине 13. века западноевропски хришћани водили су неколико ратова против Селџука, Фатимида и других исламских династија и племена настојећи да ослободе, како су говорили, света места у Палестини, посебно Христов гроб у Јерусалиму. Крсташки ратови почели су кад је Римска црква, с папом на челу, свим снагама покушала да оствари духовно и световно јединство свих својих поданика. Папа Урбан II, на црквеним саборима у Пјаченци и Клермону (1095), позвао је у рат против муслимана за ослобођење Јерусалима, а заузврат је свим учесницима обећао опрост грехова. Позив је здушно прихваћен можда и зато што је у Европи било изузетно тешко: владала је глад, класне супротности све више су се заоштравале, а Селџуци и египатски Фатимиди кочили су сваку трговину с хришћанском Европом.

Први крсташки рат, који је трајао од 1096. до 1099. године, водили су велики француски, фландријски и нормандијски феудалци. Други крсташки рат (од 1147. до 1149), који су предузели француски краљ Луј VII и немачки краљ Конрад III, завршио се без успеха по хришћане. Ипак, Трећи крсташки рат остаће посебно упамћен јер су га водила три најмоћнија европска владара тог времена: енглески краљ Ричард I Лављег Срца, француски монарх Филип II Август и немачко-римски цар Фридрих I Барбароса. И тај рат, који је трајао од 1189. до 1192. године, окончан је без већег успеха. У том походу Барбароса се утопио у једној речици у Малој Азији, а Ричарда Лављег Срца на повратку су заробили аустријски и немачки феудалци који су га ослободили тек кад је пристао да им плати откупнину ■

ВРХ ЛЕДЕНОГ БРЕГА

Можете ли да ми објасните шта значи израз „врх леденог брега”?

ЗОРАН
из Барајева

Готово сви изрази који се користе да би се неком догађају дао значај нису ништа друго до сликовито поређење с неком природном појавом. Такав случај је и с „врхом леденог брега”. Тим речима кратко и сликовито се приказује нека невоља непознатих размера. А, ево и зашто. Ледени брег је одломљени део глечера. Настаје пуцањем великог леденог масива који клизи ка мору. Кад глечер стигне до мора, један део се одломи и урони у воду образујући пловећи ледени брег. Али, на основу врха који остаје изнад површине, тешко је на први поглед проценити колики је брег јер одламањем од глечера сваки брег се разликује по облику и величини. Има их пречника од 5, 6 метара до оних џиновских чији пречник премашује и километар. Лед ових брегова износи осам деветина тежине морске воде, а само једна деветина леденог брега штрчи изнад површине док је осам деветина потопљено и не види се.

Тако се и за неку невољу у животу која не може одмах да се сагледа каже да је само „врх леденог брега” ■

ЈОШ!

Занима ме шта значи *бис*. Често се каже да су на неком концерту нешто извели на *бис*, или као *бис*.

НЕМАЊА
Рума

На латинском, *bis* значи два пута. То је, заправо, знак за понављање нечега, а највише се користи у музици. Ставља се понекад и на крају стиха или одломака у некој композицији коју је потребно два пута извести, односно одсвирати. Међутим, бис се најчешће извикује на музичким приредбама кад гледаоци желе да им извођач поново изведе нешто из програма концерта. То је, дакле, знак одушевљења којим публика тражи „музички додатак” ■

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. УПОТПУНИТЕ НИЗ!
Низ наставља квадрат В ■

2. МАЧКЕ И МИШЕВИ
5 мачака ухватиће 100 мишева за 100 минута ■

3. ДОБРО РАЗМИСЛИТЕ!
Редни бројеви слова у абецедном поретку чине мрежу где је збир бројева у редовима (колонама) увек 25, па је ? = Dž ■

4. УПИШИТЕ!
У сваком реду (колони) уписана су насумице по 4 узастопна природна броја, те је тражени број 6 ■

5. ТАБЛА И БРОЈЕВИ
На табли су били исписани бројеви 48, 24 и 12 ■

6. ВРЕДНОСТИ СИМБОЛА

○ = 10, ● = 2, ◗ = 3,

□ = 5, ■ = 1, ⊗ = 4

и ✱ = 6 ■

7. КОЈИ БРОЈ НЕДОСТАЈЕ?
Збир првог и трећег броја увећан дупло даје средњи број у свакој врсти (колони). Према томе, ? = 92 ■

8. НИЗАЊЕ СЛОВА

A	R	D	E	S
R	K	L	B	T
D	L	U	H	M
E	B	H	N	O
S	T	M	O	Z

9. ДЕБЕЛА КЊИГА
Књига има 599 страна (9 + 90 x 2 + 500 x 3 = 1689) ■

10. ЛЕШНИЦИ
Из једне корпе узето је 18, а из друге 26 лешника ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ
Аметист

СЛОВНИ РЕБУС
Ојед на кожи („О” једнако „ЖИ”) ■

БРОЈЧАНА УКРШТЕНИЦА
Кротити, наш, репа, рибари, шф, уши, арик, он, крсташ, права, масив, имперфект, и, Рис Витерспун, Ист, антена, етилен, та, стара година, имам, тила, Ота, аматери, Ема, тракт, Горан, ранилац, устаници ■

МАГИЧНИ ЛИК
Рокфор, Осларе, клизач, фазани, Оранац, речица ■

АНАЛОГИЈА
ДРАМА (из првог појма узима се прво и пето, а из другог прво, друго и четврто слово. Кључ је распоред слова у речима) ■

МОЗАИЧКА ОСМОСМЕРКА

Е	В	А	Т	С	А	З	Е	П	Е	Л
Ф	Ч	Т	И	К	В	А	К	А	Р	Т
Т	Р	О	Ш	Е	Ш	И	Р	Н	К	П
Е	Р	У	К	А	Ш	Е	К	И	Р	Р
Р	Р	У	Л	О	М	О	К	Л	А	О
К	Е	Ф	Б	А	Л	О	Н	О	В	З
О	Н	Р	К	А	М	А	Л	И	А	О
Ц	А	К	Ч	П	Ч	А	Д	В	Т	Р
Н	Н	Ј	А	Б	М	О	К	А	А	Е
У	А	С	А	П	А	П	У	Ч	Е	П
С	Б	П	А	Ј	А	П	А	Т	А	К

БАЛОН
банане, виолина, заставе, звоно, јаја, камера, капа, кишобран, колач, комбајн, компас, кравата, крушка, лампа, лепеза, папуче, Паја Патак, перо, прозор, сунцокрет, тиква, трака, трубач, флаша, фрула, чоколада, шешир ■

С. Б.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2867**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника” изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Јоахим Цаумзегел
Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”
Македонска 29
11001 Београд, П. фах 124

Телефони
секретаријат 330-1452; 330-1456
техничка редакција 330-1454
централа 3373-111
претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE, SWIFT-BIC: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBJCSBG
Korisnik: CS7326510000000254379
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II COMMERZBANK AG, Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: COBADEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBCSBG
Korisnik: CS7320500200098450033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

pozorište
20, 21, 27, 28. 1. 2007.
11.00 h
škola glume i govora

škola glume i govora

pozorište dadov

sve informacije na tel: 3243-643 i 3243-644

www.dadov.co.yu

50
1958
2008

87356

Sportski centar

STIBO

PROGRAM ZA DECU namenjen je deci uzrasta od 4 do 12 godina.

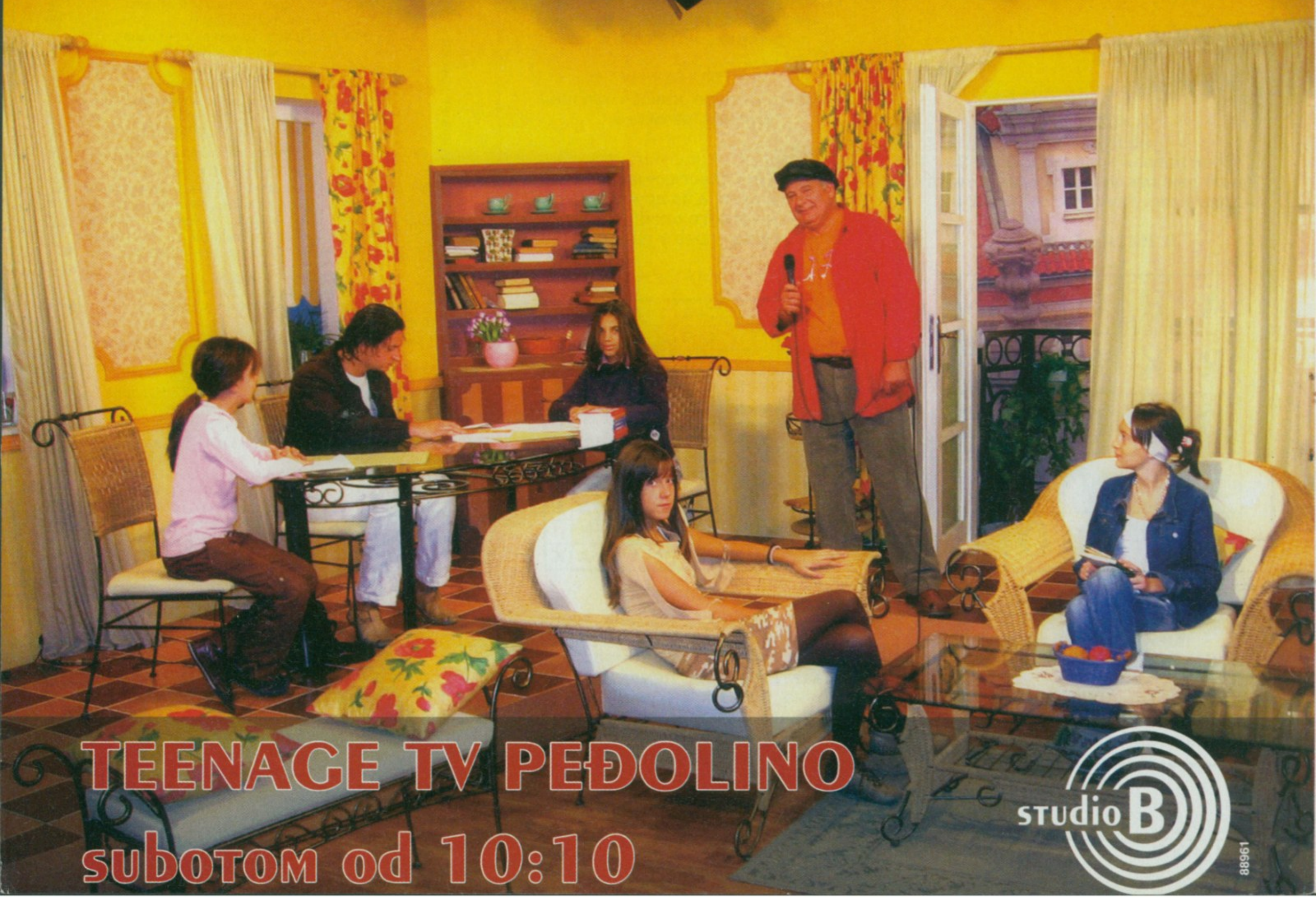
Redovnim vežbanjem postiže se poboljšanje fizičkog i psihičkog zdravlja, povećava se produktivnost i samopouzdanje.
Deca kroz igru steknu znanja o osnovnim sportskim disciplinama. Sa sportom se usvajaju određeni principi međuljudskih odnosa koji su društveno priznati, prihvaćeni i cenjeni.
Program je osmišljen tako da deca nisu svesna da ozbiljno vežbaju - treniraju.

PROGRAM ZA ŽENE

Želja nam je da omogućimo majkama da se rekreiraju, smršaju, "zategnu", oblikuju, opuste, povećaju kondiciju, samopuzdanje i raspoloženje umesto da čekaju svoju decu dok završe trening ili nervozno jure da završe još jednu obavezu.

85413

Milenka Vesnića 3, Dedinje, tel: 011 266 81 33
Web: www.stibo.co.yu, Mail: office@stibo.co.yu

TEENAGE TV PEĐOLINO

SUBOTOM OD 10:10

studio B

88961

РЕКЛИ СУ О ИЗБОРИМА

Људи који не изађу на изборе мисле да њихов глас не би никаквом добру допринео. Не размишљају да њихов глас такође не би ни злу допринео.

Ралф Валдо Емерсон
амерички књижевник
(1803–1882)

Следећи пут кад почну да вам причају о грађанској дужности и гласању само се присетите да је и Хитлер изабран на слободним, демократским изборима.

Џорџ Карлин
амерички глумац и забављач
(рођен 1937)

Политичар размишља о следећим изборима. Државник о будућој генерацији.

Џејмс Фримен Кларк
амерички свештеник
и проповедник
(1810–1888)

Људи никада толико не лажу као што то чине после лова, за време рата и пре избора.

Ото фон Бизмарк
немачки државник
(1815–1898)

Довољно је људе обавестити да се одржавају избори. Они који дају свој глас ни о чему не одлучују. Особе које пребројавају гласове одлучују о свему.

Јосиф Висарионович Стаљин
совјетски комунистички вођа
(1879–1953)

Избори су слични моралном рату, погубни су исто као и битка само што обично пролазе без крви, свако ко се њима бави неминовно излази упрљане душе.

Џорџ Бернард Шо
енглески књижевник
(1856–1950)

Живот једног политичара понекад може да се учини безнадежним. Размислите само о човеку који је све ово прошао: с 31 доживео је неуспех у послу. Због законских заврзлама није могао да се бави политиком с 32. Поново доживљава неуспех у послу с 34. Вољена супруга умире кад је имао 35. Слом живаца преживео је с 36. На изборима је поражен у 38. Није изабран за Конгрес кад је напунио 43. Исти неуспех преживљава поново, с 46, и још једном, с 48. Није ушао у Сенат кад је имао 55. Није постао потпредседник с 56, а ни члан Сената с 58. Изабран је за председника САД са 60. Говоримо о Абрахаму Линколну.

„Њујорк тајмс"

Увек желимо да на изборима победи најбољи. Нажалост, такав се човек никада не кандидује.

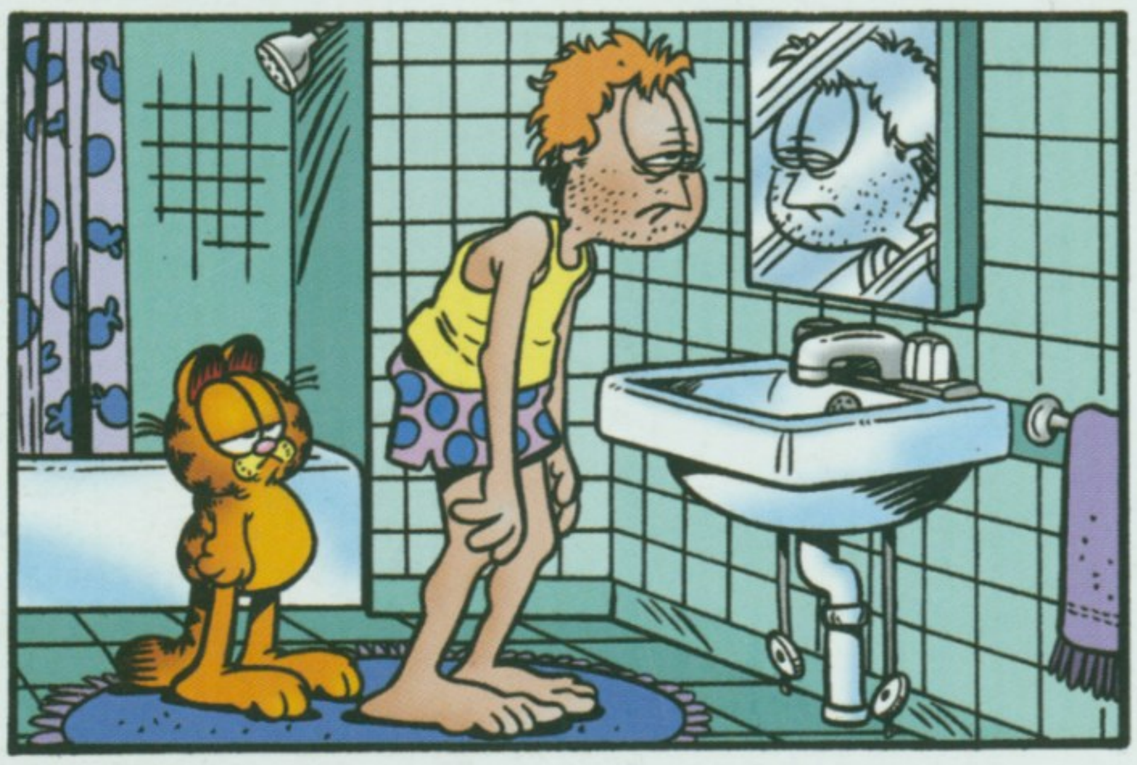
Вил Роџерс
амерички хумориста
(1879–1935)

ГАРФИЛД

GARFIELD GARFIELD GARFIELD GARFIELD

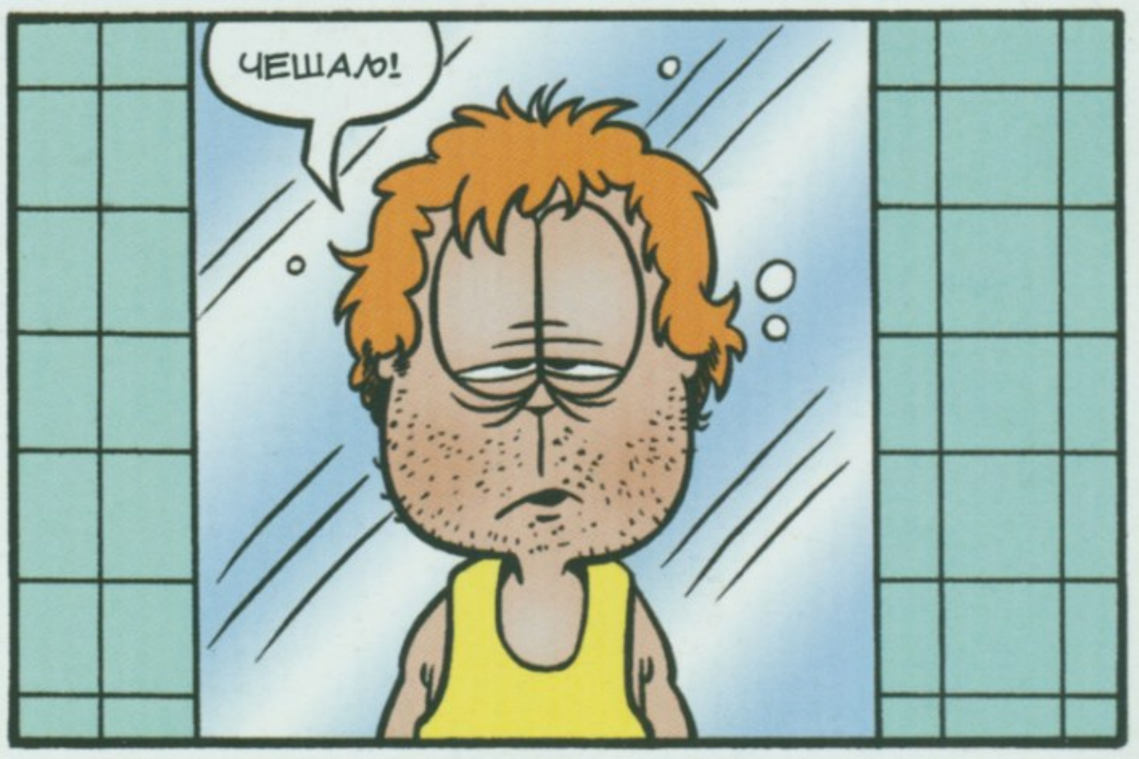
BY JIM DAVIS

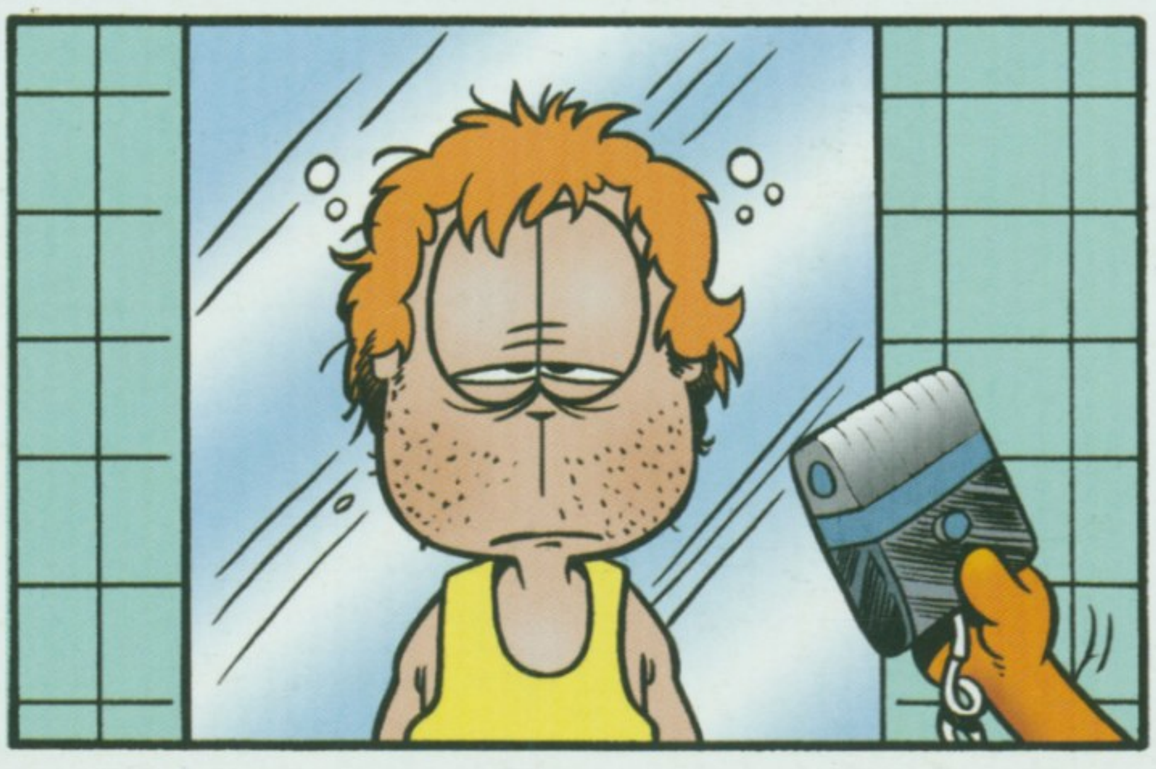

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
19. 1. 2007.